

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií

Katedra žurnalistiky

Bakalářská práce

2012

Klára Piskáčková

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií

Katedra žurnalistiky

Klára Piskáčková

**Kniha jako médium a její postavení
v současném světě:
papír versus monitor**

Bakalářská práce

Praha 2012

Autor práce: **Klára Piskáčková**

Vedoucí práce: **Doc. PhDr. Jan Halada, CSc.**

Rok obhajoby: **2012**

Bibliografický záznam

PISKÁČKOVÁ, Klára. *Kniha jako médium a její postavení v současném světě: papír vs. monitor*. Praha, 2012. 95 s. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce Doc. PhDr. Jan Halada, CSc.

Abstrakt

Účelem této práce je analyzovat nově vzniklý fenomén elektronických knih a elektronického publikování, zmapovat důsledky e-knih ve vztahu ke knihám papírovým a popsat jejich pro a proti. Práce se také snaží porovnat čtečky elektronických knih, které jsou aktuálně dostupné na českém trhu, a vytvořit srovnání nejčastěji používaných formátů e-knih. Budoucnost elektronických knih v České republice se dá jen těžko předpovědět, přesto však tato bakalářská práce předkládá několik názorů českých nakladatelů, knihkupců a autorů ve snaze navrhnout, jak by tato budoucnost mohla vypadat.

Abstract

The purpose of this work is to analyze the newly grown phenomenon of electronic books and electronic publishing, to map consequences of e-books in relation to paper books and to describe its pros and cons. Also, this work tries to compare ebook readers presently available on Czech market, and to make a comparison of most frequently used e-book formats. The future of e-books in the Czech Republic can be inestimable, but this work gives the opinions of some Czech publishers, booksellers and authors, trying to suggest how the future may look like.

Klíčová slova

e-knihy, čtečky, elektronické knihy, knihy, Amazon, nakladatelství, vydávání, technologie, e-ink, tisk, ISBN, pirátství, knihovny

Keywords

e-books, e-readers, electronic books, books, Amazon, publishers, publishing, technologies, e-ink, print, ISBN, piracy, libraries,

Rozsah práce: 145 160 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne

Klára Piskáčková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala docentu Haladovi za ochotné rady a pomoc při vedení práce, dále také Olze Biernátové, Jindřišce Coufalové, Lence Hanzlíkové, Janě Liškové, Editě Vališové, Tomáši Fojtíkovi, Antonínu Kočímu, Zdeňku Pobudovi, Jiřímu Vlčkovi, Vojtěchu Vojtíškovi a Patricku Zandlovi za erudované odpovědi na mé otázky a pomoc při hledání podkladů pro tuto práci.

Obsah

ÚVOD.....	3
1. E-BOOK NA POČÁTKU MILÉLIA A MODERNÍ ČTEČKY NYNÍ.....	4
1.1 PARAMETRY PRVNÍCH ČTEČEK	4
1.2 PARAMETRY NOVODOBÝCH ČTEČEK	5
1.2.1 Amazon Kindle	5
1.2.2 Barnes & Noble Nook.....	9
1.2.3 Jinke Hanlin	10
1.2.4 Sony Reader.....	11
1.2.5 Prestigio	12
1.2.6 PocketBook eReader.....	12
1.2.7 Další u nás dostupné čtečky	13
1.3 TABLET, NEBO ČTEČKA?	15
2. POUŽÍVANÉ TECHNOLOGIE A SLUŽBY.....	17
2.1 E-INK A SiPIX	17
2.2 TTS.....	19
2.3 WHISPERNET	20
2.4 DRM.....	20
2.5 EOD.....	22
3. FORMÁTY E-KNIH	23
3.1 PDF	23
3.2 EPUB	24
3.3 MOBI A AZW	24
3.4 TXT, HTML A DOC.....	25
4. VÝHODY A NEVÝHODY E-KNIH A ČTEČEK.....	26
4.1 MOBILITA A FLEXIBILITA	26
4.2 UŽIVATELSKÉ PŘÍZPŮSOBENÍ ZOBRAZENÍ	27
4.3 SOFTWAREOVÉ FUNKCE	29
4.4 CENA E-KNIH A AUTORSKÁ PRÁVA.....	30
4.5 DIGITÁLNÍ PROPAST	32
4.6 SELF PUBLISHING	33
4.7 ISBN.....	34
5. POTENCIÁL E-KNIH A ČTEČEK.....	36
5.1 ZPŘÍSTUPNĚNÍ KNIH ZRAKOVĚ POSTIŽENÝM	36
5.2 VYUŽITÍ V KNIHOVNÁCH.....	37
5.3 MULTIMEDIÁLNÍ E-KNIHY	38
6. ELEKTRONICKÉ KNIHY V ČESKÉ REPUBLICE.....	40
6.1 ČESKÉ PORTÁLY PRODÁVAJÍCÍ E-KNIHY	41
6.1.1 wKnihy.....	42
6.1.2 Palmknihy.....	42
6.1.3 eReading.cz.....	43
6.1.4 RajKnih.cz.....	45
6.1.5 Ebux.cz	46
6.1.6 Kosmas	47
6.1.7 Martinus.sk.....	50
6.2 NÁZOR NĚKTERÝCH ČESKÝCH NAKLADATELŮ NA E-KNIHY	51
6.2.1 Kniha Zlín.....	51
6.2.2 Host Brno	52
6.2.3 Mladá fronta.....	54

6.2.4 <i>Epocha</i>	57
6.3 ELEKTRONICKÉ KNIHY V ČESKÝCH KNIHOVNÁCH.....	60
6.4 KONCERNOVÁ PĚTILETKA	65
6.5 BUDOUCNOST E-KNIH.....	67
ZÁVĚR	69
SUMMARY	71
POZNÁMKY.....	72
SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY.....	77
MONOGRAFIE.....	77
PERIODIKA	77
AKADEMICKÉ PRÁCE.....	77
ELEKTRONICKÉ ZDROJE	78
SEZNAM PŘÍLOH.....	88
PŘÍLOHY.....	89

Úvod

Historie e-knih vychází už ze starých e-textů a z projektu Guttenberg, založeného roku 1971. Až donedávna ale byly e-knihy pro většinu lidí celkem neznámé – používali sice texty naskenované do počítače pro jejich přeposílání, ale pokud došlo na čtení podobného dokumentu, každý si jej raději vytiskl, protože čtení na blikajících obrazovkách počítačů bylo pro lidské oko příliš namáhavé.

Právě před deseti lety, v roce 2002, vznikla na této fakultě bakalářská práce Radky Kohutové *Elektronická kniha – nová dimenze publikování nebo náhražka klasické podoby?* Tehdy ještě byly e-knihy a především přístroje určené pro jejich čtení v České republice málo rozšířené a potýkaly se s mnoha technickými potížemi a nedokonalostmi. Opravdový nárůst oblíbenosti a použití čteček nastal až s jejich novou generací okolo roku 2010. Nové technologie, formáty a doba, při níž si už mnoho lidí nedokáže život bez internetu představit, posunuly čtečky i elektronické knihy velice daleko. Čtečka, ač zatím není masově rozšířená, již zdaleka není jen naprostou raritou a získává na oblibě především u mladší generace. Český trh už dokonce nabízí i e-knihy v češtině, existuje i první česká čtečka s přímým napojením na obchod s knihami. Tyto malé přístroje si získávají čím dál více nadšených obdivovatelů – či naopak skálopevných odpůrců, bránících papírové knihy zuby nehty. Žádná situace ale není černobílá a vzrůstající popularitu čteček tím pádem provází mnoho nezodpovězených otázek a sporů. Diskutuje se o autorskoprávních aspektech, o ochraně e-knih, o jejich výhodách a nevýhodách. Mají čtečky šanci masově uspět a převážit nad knihami? Nevzbuzují elektronické knihy u vydavatelů knih obavy o jejich budoucnost? Nehledí starší generace na novou technologii skrz prsty? Jakými způsoby se dají čtečky a e-knihy využít, co přinášejí nového, a tak podobně. Otázek a diskutabilních témat je kolem e-knih mnoho, já se hodlám v této práci pokusit zodpovědět či analyzovat alespoň část z nich.

1. E-book na počátku milénia a moderní čtečky nyní

Elektronická kniha, e-kniha, e-book. Ještě před deseti lety o nich v České republice vědělo jen pár zasvěcenců, nyní jsou už k dostání v knihkupectvích a lidí se čtečkami na ulicích a v dopravních prostředcích přibývá. Prvotně ovšem vznikl spíše formát, hardware pro čtení těchto elektronických textů vznikl až posléze. Prvními vlaštovkami v této sféře byly dva počítačové programy – *Adobe Acrobat Reader* a s ním spojený vznik formátu .pdf, a *Glassbook Reader*, tedy taková „čtečka skleněných knih“, díky níž bylo čtení elektronických textů mnohem pohodlnější – umožňovala změnit velikost písma, založit si zajímavou pasáž a zobrazovala i barevné ilustrace. Ve stopách těchto programů šel i *Microsoft Reader*, firma Adobe však posléze *Glassbook* koupila a vytvořila *Adobe Acrobat E-Book Reader*, který byl vlastně původním *Glasbook Readerem*, jen schopným přečíst i formát .pdf. Tento formát se poté velice ujal a je populární až dodnes – bohužel, moderní čtečky e-knih jeho bývalou slávu poněkud oslabují.

Teprve po vzniku těchto formátů, věrně napodobujících opravdové tištěné knihy, se začalo uvažovat o vytvoření speciálních hardwarových pomůcek k jejich čtení. Původně měly být velké jako lidská dlaň, lehké a s dlouhou výdrží; přístroj také neměl namáhat čtenářův zrak a nevyžadovat posouvání obrazu shora dolů, jak ho známe u počítačů. Všechny tyto požadavky již moderní e-booky splňují, cesta k ideálnímu přístroji však byla dlouhá a spletitá.

1.1 Parametry prvních čteček

První čtečkou uvedenou na trh byl takzvaný **Rocket eBook**, který začala roku 1998 prodávat americká firma NuvoMedia. Tato čtečka měla rozměry 180 x 130 x 25 mm a vážila 623 gramů. Měla podsvícený černobílý dotykový displej, paměť 4 MB a její akumulátor vydržel 20 hodin čtení. Umožňoval také změnu fontu zobrazeného textu i jeho zvětšení.

Jeho konkurentem se stal **SoftBook Reader** od společnosti SoftBook Press, který byl vybaven větším displejem o rozměrech 216 x 280 x 25 mm. Displej zobrazující v odstínech šedi byl dotykový, takže si majitel SoftBooku mohl psát poznámky přímo přes čtený text. Přístroj vážil 1,5 kg – což je v současné době váha průměrně výkonného notebooku – a byl výjimečný zabudovaným modemem, díky němuž se

čtenář mohl připojit na internet a stahovat knihy do svého zařízení. Navíc měl tento reader také magnetické desky, při jejichž otevření se displej odblokoval – tedy takové, jaké v současné době známe od iPadů. Baterie ovšem vydržela pouhých 5 hodin fungování.

1.2 Parametry novodobých čteček

1.2.1 Amazon Kindle

Nástup současných čteček předznamenala čtečka **Amazon Kindle**, jejíž první generaci začal Amazon prodávat 19. listopadu roku 2007. Její vývoj trval 3 roky a tato čtečka přišla s revoluční technologií E-Ink, napodobující tištěný text. Ačkoli Amazon nebyl prvním výrobcem čteček, jeho Kindle spustil revoluci ve čtení a prodeji knih. Za jeho úspěchem jistě stojí renomé Amazonu, jenž byl založen roku 1994 jako první internetové knihkupectví a stal se největším internetovým knihkupectvím na celém světě. Okolo roku 2004 ale Jeff Bezos, zakladatel a ředitel Amazonu, usoudil, že to chce něco nového. „*Výkonný ředitel největšího knihkupectví na světě ví, že knihy »mají úspěšnou pětisetletou tradici. Ale teď je čas na změnu,« tvrdí.*“ⁱ Od počátku bylo jasné, že půjde o elektronickou knihu. Roku 2004 totiž Bezos požádal vývojáře Gregga Zehra, jenž pracoval v Apple a vytvořil i dřívější osobní počítač Palm, aby založil novou firmu a vytvořil pro Amazon čtečku e-knih. Jak píše Richard L. Brandt v biografii Jeffa Bezose: „*Někteří lidé možná stále milují zatuchlou vůni starých knih, výraznost tisku na papíře nebo útěchu starého dobrého přítele, tlusté knihy. Bezos ale nesouhlasí. Je připraven je zahodit do odpadu, aby vytvořily prostor pro novou technologii. »Jsem mrzutý pokaždé, když jsem nucen číst fyzickou knihu, protože to není pohodlné,« stěžuje si. »Otáčení stránek... knížka se mi pokaždé sama zavře v nevhodnou chvíli!«*“ⁱⁱ

Ačkoli Jeff Bezos považoval a považuje tištěné knihy za téměř ztracené a přežitě, v tehdejší době ještě masová veřejnost ani neuvažovala o tom, že by knihu mohlo něco

---

ⁱ „The CEO of the largest bookstore on earth believes that books have had ‚a great five hundred year run.‘ But now, he insists, ‚it’s time to change.‘“ [1]

ⁱⁱ „Some people may still love the musty smell of old books, the crispness of print on paper pages, or the comfort of a solid book like an old friend. Bezos disagrees. He’s ready to toss them into the recycling bin to make way for new technology. ‚I’m grumpy when I’m forced to read a physical book because it’s not as convenient,‘ he complains. ‚Turning the pages... the book is always flopping itself shut at the wrong moment.‘“ [2]

nahradit. Díky své cílevědomosti, dobrým nápadům a skvělému marketingu se ale Bezosovi podařilo čtečky prosadit a proslavit.

A proč právě Kindle? Za tímto názvem stojí designér Michael Cronan. „Jeff Bezos chtěl, aby název předznamenával budoucnost čtení, ale tak, aby to neznělo vychloubačně. Cronan řekl, že chtěl »vymyslet milý název s velkým potenciálem – takový, aby lákal k novým začátkům: Amazon Kindle.« Slovo kindle znamená zapálit či vzplanout, podnítit či podněcovat, nebo rozjasnit. Pochází ze staré norštiny, z termínu kyndill znamenajícího svíčka. Použití slova kindle ve smyslu inspirujících nápadů či učení má kořeny v klasické literatuře. »Nechtěli jsme, aby název zněl otřepaně, či aby předznamenával, že jde o výrobek pouze pro technické nadšence. Chtěli jsme ale, aby byl zapamatovatelný a aby se dal vykládat více způsoby.«ⁱ A zdá se, že se tato vize naplnila. Úspěchem bylo již to, že se první várka čteček vyprodala během pouhých několika hodin po jejich uvedení na trh, i přesto, že šlo o novou, neznámou věc.

Přístroj Amazon Kindle první generace měl šestipalcový displej zobrazující ve čtyřech stupních šedi, rozměry 203 × 135 × 20,3 mm byly menší než u jeho předchůdců. Oproti SoftBook Readeru a Rocket eBooku nemají čtečky Kindle podsvícený displej a díky technologii E-Ink nenamáhají oči čtenáře, tento displej navíc není dotykový – Kindle přichází s ovládacími tlačítky, jeho první verze měla QWERTY klávesnici, čtyři tlačítka na stránkování, a dokonce posuvné kolečko pro orientaci v menu a volení titulů. Amazon Kindle byl vybaven pamětí 256 MB, což byl oproti čtyřem MB u Rocket eBooku značný rozdíl, navíc měl i možnost rozšíření paměti o další 4 GB pomocí paměťové karty. Přístroj vážil pouhých 292 gramů, takže se dal snadno držet v jedné ruce – což usnadňovala také tlačítka pro posun mezi stránkami, umístěná na obou bocích zařízení. Baterie vydržela až týden čtení při vypnutém internetovém připojení, se zapnutým pouze necelé 2 dny. Navíc se s tímto produktem představila i služba Whispernet (viz kapitola 2.3), fungující dodnes. Bohužel, v České republice tato čtečka prakticky nevešla ve známost, protože ji Amazon prodával pouze ve Spojených státech

---

ⁱ „Jeff Bezos wanted to talk about the future of reading but in a way that didn't sound like bragging. ... Cronan said he wanted to ‚give it a warm name full of potential – one that invites you to start something: Amazon Kindle.‘ The word kindle means to set alight or start burn, to arouse or be aroused, or to make or become bright. The word comes from an Old Norse word kyndill, meaning candle. The use of the word kindle to mean inspiring ideas and learning also has roots in classic literature. ‘We didn't want it to be techie or trite, and we wanted it to be memorable, and meaningful in many ways of expression.’...“ [3]

amerických. Server Technet, patřící pod zpravodajský portál iDnes, věnoval v tehdejší době tomuto novému vynálezu pouze jediný článek a to právě v den jeho uvedení: „*To, co se nepovedlo takovým velikánům, jako je například Sony, chce rozjet největší světový obchod s knihami Amazon. Dnes uvádí hardwarovou čtečku elektronických knih, která by se mohla konečně prosadit. Místo těžké papírové bichle máte v kapse lehounké desky skrývající stovky románů. Tak vypadá novinka od společnosti amerického internetového obchodu Amazon.com.*

Tu firma uvedla dnes v New Yorku. Mobilní zařízení pro čtení elektronických knih a denního tisku se jmenuje Kindle a společnost jej nabízí za 399 USD (cca 7 500 Kč). Knihy a noviny lze stahovat i prostřednictvím bezdrátové sítě, kterou je zařízení vybaveno.

Podle některých analytiků by se tím ve spojení s multimediálním přehrávačem v jednom zařízení mohl otevřít nový trh.^[4]

Původně sice Amazon uvažoval o distribuci Kindle do Velké Británie a Evropy, potíže s napojením na Whispernet ale tuto možnost smetly ze stolu.

Druhá generace, prozaicky pojmenovaná **Amazon Kindle 2**, nastoupila 24. února 2009 a o několik měsíců později, 19. října 2009, se svět dočkal mezinárodní verze. Tento přístroj měl prakticky stejné rozměry jako Kindle 1, byl pouze o pár milimetrů užší a o tři gramy lehčí. Novinkou bylo zobrazení v šestnácti stupních šedi (tedy 4x více než u první generace) a vnitřní paměť 2 GB, tentokrát už však postrádal slot na paměťové karty, na rozdíl od předchůdce ale byl vybaven USB, takže se dal připojit k počítači. Baterie tohoto modelu nebyla o mnoho lepší než u první generace, při připojení na Whispernet vydržela 2-4 dny, pokud jste připojení vypnuli, dočkali jste se výdrže až 2 týdny. Novou funkcí Kindle 2 bylo takzvané TTS – Text-to-Speech (viz kapitola 2.2): tento přístroj dokázal tituly uložené v paměti předčítat nahlas. Kvůli této funkci byla čtečka vybavena také reproduktory a zdílkou na sluchátka. Kolečko první verze vystřídal malý pětisměrný joystick a klávesnice taktéž prošla drobnými kosmetickými úpravami.

Mezinárodní verze Kindle 2 byla vybavena 3G připojením, nahrazujícím pouze americký Whispernet. Partnerské sítě tedy poskytovaly čtečkám napojení na internet, díky němuž si čtenář mohl stahovat knihy z Amazonu ve 100 zemích světa. Tehdy začaly být tyto čtečky známé i v České republice, pořizovali si je však zatím pouze nadšenci, a to

nejen kvůli poměrně vysoké ceně. „Americká společnost Amazon.com uvede své bezdrátové čtecí zařízení Kindle do více než stovky zemí světa. Chce ho prodávat za 279 dolarů (asi 4 800 Kč), na americkém trhu ale cenu sníží o 13 procent. Místo dosavadních 299 dolarů se bude Kindle v USA prodávat pouze za 259 USD (asi 4 500 Kč). Přístroj jde do prodeje i v Číně a ve většině evropských zemí.“^[5]

Ani s tímto úspěchem na mezinárodním poli se ale Jeff Bezos nespokojil: „Oznámeným krokem Amazon podle analytiků zřejmě vyostří boj na relativně novém trhu digitálních knih. Amazon je největším on-line obchodem na světě a nyní bude mít největší globální dosah ze všech svých rivalů, mezi které patří i japonská společnost Sony. »Máme vizi, že Kindle bude schopen do 60 sekund zobrazit každou knihu, která kdy byla vytištěna. V každém jazyce a bez ohledu na to, zda je v tisku, anebo už byl její tisk ukončen,« řekl agentuře Reuters šéf Amazonu Jeff Bezos. »To je ale plán na mnoho desítek let dopředu,« dodal.“^[6]

Malé čtečky Kindle 2 vytvořil poté Amazon většího bratra, **Kindle DX**. Tento model byl uveden do prodeje 10. června 2009 s účelem lépe zobrazovat učebnice a noviny. Podporuje dokonce i formát .pdf a byl první čtečkou, která dokázala obracet text podle směru, kterým je přístroj otočen. Má 9,7palcový displej (celé zařízení má rozměry téměř jako strana papíru formátu A4), 4 GB interní paměti a váží 536 g. Baterie vydrží až 4 dny a stejně jako Kindle 2 umožňuje Kindle DX funkci TTS.

Od 19. ledna 2010 je v prodeji také mezinárodní verze této čtečky, která se připojuje na internet bezdrátovým připojením 3G. Předchozí USA-only verze podporuje Amazon Whispernet, žádná z verzí této čtečky nemá Wi-Fi připojení.

Amazon Kindle Keyboard neboli **Amazon Kindle 3**, v současné době nejrozšířenější verze a první vlašťovka, prodávaná i v českých obchodech, byla vypuštěna na trh 27. srpna 2010. Tento model se na internet připojuje jak přes 3G, tak i přes Wi-Fi, používá E Ink Pearl displej a je o něco málo lehčí a menší než jeho předchůdce Kindle 2. Má stejně jako velký Kindle DX paměť 4 GB a jeho baterie údajně vydrží i se zapnutou Wi-Fi až 10 dní. Oproti předchůdci, Kindle 2, má větší displej a menší klávesnici. Vyšel rovnou jako mezinárodní verze, která využívá 3G sítě smluvních partnerů Amazonu.

V listopadu 2011 navázala na úspěšnou řadu Kindle nová verze **Amazon Kindle 4**. Tento typ již nemá hardwarovou klávesnici, pouze čtyři tlačítka na spodní liště plus pětisměrný navigátor. Díky tomu je přístroj lehčí (Amazonu se podařilo jeho váhu snížit

pod 200 gramů na 170 g) i menší se svými 166 mm x 114 mm x 8,7 mm. Oproti třetí verzi ale opět snížili paměť na 2 GB, baterie by však měla vydržet až 3 týdny.

Zatím posledním členem rodiny Kindle je **Amazon Kindle Touch**, tedy, jak již název napovídá, dotyková verze čtečky, která na trh vstoupila také v listopadu 2011. V této verzi již vymizela tlačítka pro stránkování, vše se obstará dotykem obrazovky. Stejně jako chytré telefony, i tato čtečka podporuje tzv. multi-touch, tedy dotyk více prstů současně, užívaný především pro zvětšení a zmenšení zobrazované stránky. Vyšla ve dvou verzích, s Wi-Fi a s 3G připojením.

1.2.2 Barnes & Noble Nook

Úspěch Amazonu s jejich čtečkou a prodejem e-knih samozřejmě zaujal i jiné výrobce, a tak se Kindle 30. listopadu 2009 dočkal konkurenta v podobě čtečky **Nook** od největší americké nakladatelské společnosti Barnes & Noble. Na rozdíl od Kindle je Nook podobný spíše moderním tabletům. Má dva displeje: na čtení je určen šestipalcový černobílý E-Ink displej, ovládání pak probíhá na barevném 3,5palcovém dotykovém LCD displeji. Stejně jako Kindle má ale Nook na stranách tlačítka pro listování. Rozměry tohoto přístroje jsou 196 x 125 x 13 mm, tedy o něco méně než Kindle, váží ovšem více – 343 gramů. První verze této čtečky měla připojení přes 3G plus zabudovanou Wi-Fi, 21. června 2010 Barnes & Noble vydal ještě druhou verzi vybavenou pouze Wi-Fi připojením. Čtečka funguje na systému Android, má 2 GB paměti a slot na paměťovou kartu o kapacitě až 16 GB, a má předinstalován webový prohlížeč, hru šachy a sudoku, přehrávač hudby a tím pádem také reproduktor a zdířku na sluchátka. Baterie Nooku vydrží bez zapnuté Wi-Fi až 10 dní.

Barnes & Noble přináší se svou čtečkou také několikero nových funkcí – čtenáři si mohou vzájemně knihy půjčovat až na 2 týdny, společnost navíc odměňuje ty, kteří se svou čtečkou chodí do jejich obchodů – jste-li připojeni k Wi-Fi v knihkupectví či kavárně Barnes & Noble, můžete si až hodinu číst knihy z jejich katalogu apod. Bohužel, tento komfort je dostupný pouze americkým uživatelům, v zahraničí Barnes & Noble své pobočky nemá. Verzi s Wi-Fi ale můžete sehnat i v České republice.

Druhá generace čtečky Nook, **Barnes & Noble Nook Simple Touch**, se začala prodávat 10. června 2011 a vyznačuje se kompaktnějšími rozměry 170 x 130 x 12 mm, váhou 212 g a především dotykovým displejem zobrazujícím v 16 stupních šedi. Jeho

dvougigabytová paměť se dá pomocí karty rozšířit až o 32 GB. Jde o čtečku v pravém slova smyslu, nemá totiž již další funkce jako hry či přehrávání audio souborů, nemá ani webový prohlížeč. Tituly si však může uživatel půjčovat od jiných uživatelů Nook čteček a tento model také řadí knihy do „poliček“, aby byla orientace mezi soubory snazší. Při koupi této čtečky navíc získáte 250 knih dle vašeho výběru zdarma.

1.2.3 Jinke Hanlin

Čínská firma Jinke se přidala k proudu výrobců čteček se svým přístrojem Hanlin. Tato firma se však podílela už na prvopočátcích e-booků svou sérií M, kterou uvedla na přelomu tisíciletí. Tyto čtečky ale byly distribuovány pouze v Číně.

Čtečka **Hanlin V8** se začala prodávat mimo Čínu v dubnu 2006 (v Číně byla v prodeji už roku 2004) a jednalo se nejspíš o úplně první čtečku používající technologii E-Ink. Fungovala na systému Linux a její displej sice zobrazoval v pouze čtyřech stupních šedi, měla však navíc druhý, dotykový displej k ovládní, který reagoval na dotyk pera.

Tento čínský úspěch ale záhy převálcoval mezinárodně rozšířený Amazon Kindle a Hanlin zůstal poněkud v pozadí. V současné době u nás prodávané čtečky **Hanlin A6, A9, V3, V5, V60 a V90** nijak nevybočují ze standardu vytyčeného úspěšným Amazonem a jsou oblíbené především v Evropě a Asii vzhledem k široké podpoře znaků z různých jazyků, na které Amazon ve své čtečce zapomněl.

Zajímavostí na českém trhu je takzvaná čtečka **eReading**, nazvaná podle svého provozovatele. Doopravdy jde o hardware Hanlin V60, tedy kopii Amazon Kindle, lišící se především osazením tlačítek pro stránkování pouze na levé straně čtečky, což ne všem čtenářům vyhovuje. Nabízí také i mp3 přehrávač a rozšíření paměti SD kartami, eReading je však přelomový hlavně svou propojeností s e-shopem eReading.cz. *„Na český trh přichází první čtečka původem z Evropské unie a zároveň pátá na světě, která umožňuje pomocí Wi-Fi připojení stahovat ukázky knih a následně zakupovat kompletní tituly bez nutnosti použití dalších zařízení (počítač, apod.). Čtečka tak zajistí čtenáři odkudkoli na světě přístup do kompletního knižního katalogu portálu eReading.cz.*

»Nákup knížek přímo ze čtečky umožňuje jen velmi málo čteček na světě a nás těší, že podobný komfort můžeme jako první nabídnout i českému čtenáři,« dodal spoluzakladatel portálu Martin Lipert.

Čtenář si přes čtečku na jedno kliknutí může stáhnout libovolný titul, který si kdykoliv dříve zakoupil na portálu eReading.cz, čímž získává permanentní přístup do své vlastní on-line knihovny.

Do budoucna eReading.cz plánuje také zajištění přísunu periodických informací. Nyní je v sekci „Periodika“ dočasně uvedena předpověď počasí pro Českou republiku.“^[7]

1.2.4 Sony Reader

Čtečky firmy Sony, dobře známého výrobce elektroniky, patří mezi čtecí zařízení, k nimž výrobce poskytuje obchod s e-knihami – Sony eBook Library, jenž je dostupný v USA, Velké Británii, Německu, Rakousku, Japonsku a Kanadě, letos se pak rozšíří i do Itálie a Španělska. Navíc má tato čtečka i vlastní aplikaci pro Android, aplikace pro Apple neexistuje, protože ji firma Apple zakázala právě kvůli propojení se Sony eBook Library, kvůli níž by Applu unikal zisk z e-knih. Zprvu Sony eBook Library prodávala e-knihy ve vlastním formátu, BroadBandEbook, posléze však přešli na klasický formát .epub. Sony myslí při vývoji svých čteček také na ženy a tak jsou jejich modely dostupné také ve více barvách včetně červené či růžové.

Sony vydal několik edic svých čteček, první edice nese název Touch Edition, tedy edice dotyková, a jde o čtečku **PRS-600** s šestipalcovým dotykovým e-ink displejem s pouze osmi odstíny šedi, kterému recenzenti vyčítali, že hodně odráží světlo a je tudíž velmi špatně čitelný. Tato čtečka má oproti ostatním výrobkům jiných firem velmi malou kapacitu, pouze 350 MB, kterou se však snaží vykompenzovat dvěma sloty pro paměťové karty. Zajímavostí čteček této firmy je možnost psát poznámky ručně pomocí dodaného pera. Další čtečka **PRS-350** patří do Pocket Edition, tedy kapesní edice, protože má pouze pětipalcový displej, již však se šestnácti odstíny šedi. Je také dotyková a má 2 GB paměti.

Ani jedna z těchto čteček ale není vybavena připojením k síti 3G ani Wi-Fi, tudíž se nemohou připojit přímo na obchod s e-knihami. Wi-Fi má až u nás také dostupná čtečka **PRS-T1**, kterou Sony propaguje jako „nejlehčí šestipalcovou čtečku e-knih na světě“ – váží totiž pouhých 168 g, což je o 2 gramy méně než Kindle Touch. Tato čtečka běží na systému Android a stejně jako ostatní dvě čtečky umí také přehrávat hudbu.

1.2.5 Prestigio

Výrobě čteček e-knih se věnuje i evropská firma Prestigio, nabízející širokou škálu přístrojů s různými parametry a vybaveností. Fungují na systému Linux.

Výrobky nazvané **Prestigio Libretto PER3152** v sobě spojují čtečku e-knih, přehrávač hudby a prohlížeč fotografií a videa. Vzhledem k těmto dalším funkcím nejsou vybaveny E-Ink displejem, ale barevným pětipalcovým TFT displejem. Deník *Metro* se o nich ale nezmiňuje v právě dobrém slova smyslu: *„Prestigio Libretto PER3152B je příkladem čtečky, které je lépe se raději vyhnout. Dříve především díky své ceně okolo dvou tisíc patřila mezi favority mezi spořivými zájemci o elektronické knihy. Jenže ze své podstaty se na jejich čtení vůbec nehodí a srovnání s nejlepšími čtečkami absolutně nesnese. Nyní, když konkurence vybavená elektronickým inkoustem stojí jen o pár stovek více, nemá smysl s pětipalcovým TFT LCD displejem vůbec ztrácet drahocenný čas.“*^[8]

Další výrobek **Prestigio Libretto PER3162** je zřejmě i kvůli ne úplně spokojeným recenzím v médiích už opravdovou čtečkou se šestipalcovým E-Ink displejem, která je sice schopna zobrazit i fotografie, ale pouze v 16 stupních šedi.

Ani jeden z těchto dvou modelů není vybaven hardwarovou klávesnicí, tu však má další model **Prestigio PER5162**, který je vzhledově velice podobný Amazon Kindle 3 a pyšní se kombinací 6v1: eBook, audio přehrávač, prezentace fotografií, internet, slovník a navíc rádio.

1.2.6 PocketBook eReader

Firma PocketBook vycítila příležitost v evropském trhu a ke konci roku 2008 vyrukovala s vlastním čtecím zařízením, tentokrát se systémem Linux. Existuje mnoho verzí těchto čteček, mnohé jsou však dostupné pouze v některých státech.

PocketBook se skutečně pyšní skvělou jazykovou vybaveností, čtečky této firmy jsou schopny správně zobrazovat i asijské jazyky, navíc samy detekují, o jaký jazyk se jedná a které kódování je potřeba. Nabízí také překlad mezi angličtinou a 24 jazyky. Jsou ovšem zcela počeštěné, tzn. mají v českém jazyce i nabídky a menu, což je výhodou pro čtenáře, kteří neumí právě dobře anglicky.

U nás se prodává hned několik verzí těchto čteček, zpravidla ale nepřinášejí mnoho nového. Jejich specialitou jsou miniaplikace, například kalendář či hodiny, které si čtenář může přidat na domovskou obrazovku, a možnost připojení přes Bluetooth.

Verze **PocketBook Pro 603** a **903** mají navíc dotykovou obrazovku, která však nereaguje na dotyk lidské ruky, ale pouze na speciální pero. Tento výrobce nabízí taktéž maličkou čtečku **PocketBook 360**, která má pouze pětipalcový displej, chráněný navíc plastovým krytem. Tato čtečka se v recenzích dočkala velice pochvalných vyjádření, zvláště co se týče její rychlosti.

Nově firma PocketBook vstoupila i na trh s tablety. Jejich tablet PocketBook A10 předznamenal model **PocketBook IQ 701**, který je uváděn jako velice pokročilá čtečka, jež svým výkonem a bohatým vybavením připomíná spíše tablet. Na rozdíl od obvyklých čteček má však barevný dotykový displej, který není přímo vhodný pro dlouhé čtení. Na rozdíl od čteček však firma u tabletů nepoužívá systém Linux, ale klasičtější Android.

1.2.7 Další u nás dostupné čtečky

Po masovém úspěchu čteček od Amazonu se vyrojilo velké množství různých, avšak v reálu prakticky totožných čteček. Věnovat se tedy budu pouze několika vybraným, zajímavějším produktům.

Přístroje **MReader** britské firmy Pixelar jsou na trhu od roku 2010, zajímavostí však je, že tato firma nejprve vyrobila verzi MReader 9 s dotykovým displejem technologie SiPix, ale posléze jeho výrobu zastavila a navázala se čtečkou MReader 1 s E-Inkovým displejem. Tato čtečka má opět vše co Kindle, navíc nabízí ještě RSS čtečku, tedy odběr aktualizací z vašich oblíbených webových stránek.

PAGEone NextPapyrus jsou čtečky jihokorejské firmy Next Papyrus, která vyvíjí vlastní E-Ink displeje. Tyto přístroje bohužel nemají Wi-Fi, čímž se sice velice šetří výdrž jejich baterie, nedají se však připojit k jakémukoli e-shopu, ani na nich nelze surfovat na internetu. Také neumožňují vepisování poznámek do knih. Jsou ale velice precizně vyrobeny a jejich rám je tvrzen hliníkem, tudíž jsou odolnější než obvyklé asijské výrobky.

Čtečka **iRiver Story HD** má E-Inkový displej o rozlišení 1 024 x 768 pixelů, zatímco ostatní čtečky mívají rozlišení pouze 800 x 600 px, díky čemuž tato čtečka zobrazuje jemněji. Má vestavěnou Wi-Fi, přes kterou se přímo připojuje k Google ebookstore, podporuje přehrávání i záznam zvuku a výhodou pro Čechy je, že má počeštěné menu.

Výrobek firmy Energy Sistem s názvem **Energy Book 4050 Touch** je unikátní v tom, že spojuje hardwarovou klávesnici s dotykovým displejem rozpoznávajícím ruční písmo, tudíž umožňuje psaní poznámek buď přiloženým perem, nebo na klávesnici. Má malý, pouze pětipalcový displej s jen 8 stupni šedé, a může fungovat také jako přehrávač hudby a diktafon.

Čtečka **Wooky** je poněkud netypickým projektem. Nejde totiž o klasickou čtečku, ale o rozsáhlejší československý e-readingový projekt, zastřešený známým nakladatelským domem Euromedia. Wooky sdružuje čtení na tabletech, smartphonech a počítačích, jde o aplikaci pro čtení e-knih a e-tisku, propojenou s obchody RájKnih.cz a ebux.cz. Ať už máte aplikaci nainstalovány na jakékoli platformě, synchronizuje se vám pomocí internetu tak, abyste mohli kdekoli číst titul, který máte rozečtený, a začít na straně, na které jste předtím skončili. *„Při spuštění obchodu s elektronickými knihami ebux.cz ohlásil šéf vydavatelství Euromedia Andreas Kaulfuss, že v červnu na český trh uvede e-inkovou čtečku Wooky. Nestalo se tak. Po osmi měsících čekání se čtenáři dočkali hardwaru od Wooky, ovšem nikoliv čtečky, nýbrž tabletu. ... Ačkoliv na oficiálních stránkách produktu se zájemci dočtou, že »Wooky tablet je stvořený pro čtení eknih a časopisů«, není tomu tak. Z principu věci to ani nelze. Pro delší čtení e-knih se aktivní podsvícená obrazovka zkrátka nehodí a nepříjemně dráždí oči, proto čtenáři preferují pasivní displaye s elektronickým inkoustem.*

Jiná věc jsou časopisy s fotografiemi a kratším textem, pro ty je barevný displej bezpochyby lepší. K dnešku jich ale v obchodě ebux.cz najdete šest - například Moderní byt, Svět kuchyní nebo Svět koupelen.^[9]

Projekt Wooky už dlouho slibuje vlastní čtečku s E-Ink displejem, zatím ale vydal pouze tablety a tablet-readery značky Archos, fungující na systému Android. Jde ale o klasické tablety s barevnými displeji, na nichž čtení není tak komfortní a nenamáhavé pro oči, jako u E-Ink displejů, proto tyto přístroje nezahrnuji do výčtu neznámějších čteček.

Pro srovnání parametrů všech zde uvedených čteček viz přílohu č. 1.

1.3 Tablet, nebo čtečka?

Nynější trh nabízí velice široké spektrum nových zařízení, která slibují čtení knih, novin a časopisů, poslech hudby, surfování po internetu či sledování videa. Jak tedy rozlišit, co je čtečka, a co už tablet? Případně jak se rozhodnout, do kterého zařízení investovat?

Čtečka čili e-reader je zařízení určené především pro čtení knih. Čtečky tedy mají zpravidla displej ve stupních šedi, který při dlouhém čtení neunavuje oči tolik jako obvyklé LCD displeje počítačů, a nenabízí přílišné množství dalších funkcí. Samozřejmě vzhledem ke konkurenčnímu boji se každý výrobce snaží dodat své čtečce něco navíc, bývají to zpravidla přehrávače hudby či jednoduché internetové prohlížeče, vše je ale značně omezeno právě nebarevnými displeji pravých čteček. I proto se čtečky cenově pohybují mnohem níže než tablety.

Na rozdíl od čteček jsou tablety platformou multimediální. Jsou vybaveny barevnými dotykovými displeji, které umožňují sledování videa, prohlížení fotografií, tvorbu prezentací i kreslení. Tablety disponují stovkami i tisíci aplikací, z nichž si může majitel vybrat, zda chce na svém tabletu hrát hry, poslouchat hudbu, kreslit skici či číst časopisy – nebo dokonce vše dohromady. Často mívají i fotoaparáty, Wi-Fi připojení k internetu je samozřejmostí. Tato všestranná zařízení jsou proto mnohem dražší a zpravidla též větší než čtečky. Nejznámějším tabletem, který tyto přístroje zpopularizoval, je iPad od firmy Apple.

Podle výzkumů Pew Internet and American Life Project prý skoro 30 % dospělých Američanů vlastní tablet či čtečku. *„Tablety dnes používá 19 procent dospělých, přičemž ještě uprostřed prosince to bylo 10 procent. Znamená to, že se jejich počet díky Vánocům téměř zdvojnásobil. Čím to je? Analytici to přičítají zejména tomu, že se na trhu objevila levná a přitom dostatečně kvalitní zařízení, především Kindle Fire. Ten (stejně jako konkurenční Nook Color) se coby zařízení vybavená operačním systémem Android řadí k tabletům, byť je výrobci obvykle anoncuji jako čtečky.“*^[10]

Mnoho výrobců (Acer, Asus, Lenovo, Samsung apod.) začalo po úspěchu Apple iPadu vyrábět podobné stroje, Amazon na podzim roku 2011 vyrukoval s vlastním tabletem Amazon Kindle Fire, který byl nadšeně očekáván, a předpovídalo se, že bude silným

konkurentem pro iPad. Především pro český trh je ale Kindle Fire zatím značně nepoužitelný, protože je napojen na elektronický obchod Amazon.com, jehož většina funkcí je v České republice nedostupná.

2. Používané technologie a služby

Čtečky a e-knihy jsou spojeny technickými výtobky, díky nimž jsou právě tak skvělé či právě tak zavrhané. Mají své klady i svá úskalí, a proto je pro správné a pokud možno ucelené pochopení výhod a nevýhod čteček a e-knih důležité vysvětlit některé použité technologie a zkratky, pod nimiž se tyto technologie skrývají.

2.1 E-Ink a SiPix

E-Ink je nazýván přelomovou technologií, a to vcelku právem. Jde o elektronický inkoust, tedy o nově vyvinuté pasivní displeje nenamáhající oči čtenáře. *„Specializované čtečky elektronických knih jsou charakteristické především použitým pasivním displejem, využívajícím tzv. elektronický inkoust. ‚Papír‘ na pozadí je mírně našedlý nebo nažloutlý, silně připomínající právě list knihy. Pasivní displej znamená, že nedisponuje podsvícením, musíte si přisvítit denním světlem nebo lampičkou u postele stejně jako na papírovou knihu. ... Mezi další výhody těchto displejů patří nulová spotřeba energie ve chvíli, kdy stránku čtete. Energie se spotřebovává pouze při otočení strany a přepsání písmenek. Právě proto udávají někteří výrobci výdrž v počtu otočení stran, a toto číslo dosahuje řádu tisíců. Díky tomu vydrží čtečka týdny, ba dokonce i měsíce bez nabíječky.“^[11]*

První pokusy s elektronickým inkoustem proběhly už v roce 1975 v Palo Alto Research Center firmy Xerox. Vědci tehdy vytvořili gumové pouzdro s miliony vodivých kuliček o průměru méně než 100 mikronů. Jedna polovina kuličky měla černou a druhá bílou barvu. Kuličky byly vloženy do dutin naplněných olejem. Pod tímto gumovým pouzdem se nacházela deska s elektronickými obvody, která elektrickým nábojem otáčela kuličky. Tato technologie dostala název Gyricon. Vývoj však ustal až do roku 2000, kdy se firma Xerox rozhodla tuto technologii masově rozšířit. První praktické využití bylo v obchodním sektoru, E-Inkové displeje se využívaly pro informační tabule v supermarketech či na nádražích.

Vývojem E-Inku se zabýval i Massachusetts Institute of Technology, který se však soustředil spíše na přesnější napodobení papíru. Na těchto kořenech vznikla roku 1997 firma E Ink Corporation, která získala potřebné patenty právě od firmy Xerox a začala vyvíjet svou vlastní E-Ink technologii. Nakonec uspěla a její displeje používá většina čteček, především nejznámější Amazon Kindle.

Nynější E-Ink displeje jsou složeny z mikrokapslí mezi elektrodami, uvnitř těchto mikrokapslí jsou v průhledné tekutině černé buňky se záporným nábojem a bílé buňky s nábojem kladným. V okamžiku, kdy čtenář stiskne tlačítko pro přestránkování, buňky se podle napětí přemístí ke spodní či horní straně, čímž získá bod černou či bílou barvu (viz příloha č. 2). Takto již buňky zůstanou až do dalšího otočení strany, tudíž se již nespotřebovává žádná energie. Čtečky proto mívají i při vypnutí na displeji obrázky či reklamní sdělení – Amazon prodává některé čtečky také v takzvané sponzorované verzi, což v praxi znamená, že se čtenáři v nabídce čtečky a po jejím vypnutí na displeji zobrazují reklamy či akční nabídky, Amazon tak využívá poplatků za reklamu ke snížení ceny čteček. Baterie čteček díky technologii E-Ink vydrží velice dlouho, navíc mají tyto displeje výhodu ve skvělé čitelnosti i na přímém slunci.

Po prvních E-Ink displejích přišla firma E Ink Corporation s inovací, nazvanou E Ink Pearl. Jde o E-Ink displej s vyšším kontrastem a tím pádem také snadnou čitelností. Jako první se tento displej objevil u Kindle DX, novější verze Kindle 3, 4 a Touch mají taktéž displej E Ink Pearl. Velký rozruch ale způsobila firma E Ink Corporation 9. listopadu 2010, když oznámila svou nejnovější technologii E Ink Triton – displej technologie E-Ink, který dokáže kromě 16 stupňů šedi zobrazit také 4 096 barev pomocí barevného RGB filtru přetaženého přes klasický displej. Daniel Dočekal den před touto událostí na svém blogu napsal: *„Hanvon Technology by zítra měl na FPD International Trade Show v Tokiu představit e-čtečku s barevným e-ink displejem. Nemůžete sice očekávat takovou míru ostrosti jako u LCD, ale všechny ostatní výhody e-ink displeje zůstávají zachovány. A neočekávejte ani možnost přehrávat video, e-ink je stále „pomalá“ technologie, která neumožňuje to co LCD. Hanvon není vůbec neznámá firma – v Číně má až 78% podíl na tamním trhu e-čteček. A první barevnou e-čtečku s 9.68“ barevným dotykovým displejem nabídne v březnu 2011 právě v Číně – za zhruba 440 dolarů. Tedy za méně, než zaplatíte za iPad. Nabídne Wi-Fi a 3G a cílovou skupinou jsou firmy.“*^[12]

Když Amazon uvedl na trh první generaci Kindle s E-Ink displejem, reakce médií nebyly příliš příznivé. Recenze přístroje uváděly, že je ošklivý a vypadá, jako by vypadl ze 70. let^[13]; *„Při ceně 400 dolarů a 10 dolarů za knihu byl moc drahý. A vypadalo to, že se těžko podaří technologii e-ink zlevnit natolik, aby šla dolů i cena čtečky. »Technologie E Ink nestačí na to, aby z Kindle udělala přelomovou čtečku, na kterou jsem já i tisíce*

dalších fanoušků e-knih čekali,« napsal respektovaný novinář Wade Roush na síti Xconomy, věnující se technologiím.“ⁱ Jak již dnes víme, Wade Roush i ostatní novináři se mýlili a právě Kindle byl přístrojem, který zpopularizoval čtečky nejen v USA, ale po celém světě.

Konkurentem E Ink Corporation na poli displejů je firma SiPix Imaging, Inc., vyrábějící displeje rozdílnou SiPix technologií. Tyto displeje fungují na podobné bázi – mikrokapsle tentokrát nejsou kulaté, ale čtvercové či hexagonální. Jsou naplněny černým dielektrickým roztokem a vznášejí se v nich pouze bílé buňky. Tyto jsou pak stejně jako u E-Ink technologie zelektrizovány a pokud vyplavou na povrch, bod je bílý, zatímco když se drží dole, bod je díky černému roztoku černý (viz příloha č. 3). Obě technologie umožňují také částečné zbarvení v 16 odstínech šedi. SiPix zatím nevyrábí barevné displeje jako E Ink Corporation, nabízí pouze napouštění kapslí displeje monochromatickými barvami – červenou, zelenou, modrou a zlatou. Kontrastem k těmto barvám ale musí vždy být bílá.

Firma Apple si na jaře roku 2011 nechala patentovat hybridní displej, který by měl kombinovat LCD displej s E-Inkem. Tento displej by se pak sám přizpůsoboval tomu, co by právě uživatel dělal – v případě pouštění videa by byla aktivní LCD vrstva, zatímco chtěl-li by si uživatel číst, fungoval by displej na bázi E-Inku. Spekuluje se také o možnosti, že by se mohl displej přepínat i po segmentech, aby část zobrazovala E-Ink a druhá LCD. Takovýto přístroj by v sobě tedy kombinoval výhody tabletu a čtečky, čímž by se určitě na trhu dokázal prosadit.

2.2 TTS

Pod zkratkou TTS se skrývá funkce Text-To-Speech, tedy „text v řeč“. Tuto technologii podporují pouze některé čtečky, ani Amazon ji nedal do vínku všem svým typům e-readerů. Funguje celkem logicky pouze na čtečkách, které jsou vybaveny reproduktory nebo alespoň zdířkou na sluchátka. Umožňuje čtenáři, aby si nechal knihu uloženou ve čtečce předčítat robotem. Čtečky Kindle ovšem zatím od výrobce nepodporují čtení

ⁱ „At \$400, it was too expensive, as was the price of \$10 per book. And it seemed as though it would be difficult to make the e-ink technology cheap enough to bring down the price significantly. ‘E Ink’s technology isn’t enough to make Kindle the breakthrough e-reading device that I and thousands of other e-book fans have been waiting for,’ wrote the respected technology journalist Wade Roush on the technology site Xconomy.“ [14]

v češtině, český jazyk se sice dá do čtečky přidat, ale za cenu jisté zručnosti a takzvaného jailbreaku, tedy nabourání se do systému a jeho pozměnění, které nejspíš nezvládne úplně každý a v případě jeho neodborného provedení může čtečku i poškodit a znefunkčnit. Čtečky PocketBook, také dostupné na našem trhu, češtinu již umějí od výrobce. První česká čtečka eReading ale tuto funkci nepodporuje vůbec, ačkoli má v sobě zabudován přehrávač MP3.

TTS Amazon do svých čteček integroval od verze Kindle 2 jako experimentální funkci. Původně čtečka umožňovala čtení kterékoli knihy, americký autorský svaz vznesl námitku, že jde o porušení autorského práva a že tak Amazon devaluje cenu audio knih. Amazon na to zareagoval tím, že dal nakladatelům a držitelům autorských práv možnost zakázat tuto funkci u jejich díla. Nyní se tedy na Amazonu u každého e-booku dozvíte, zda je u něj tato možnost povolena či zakázána.

Text-To-Speech umožňuje zrychlení či zpomalení předčítání, uživatel si může vybrat z mužského a ženského hlasu a čtečka během čtení sama otáčí stránky. Je možné plynule přecházet ze čtení k předčítání a opačně, aniž by čtečka „zapomněla“, kde jste skončili.

Tato funkce čteček může mít budoucnost – jde o ideální způsob, jak e-knihy zpřístupnit také zrakově postiženým lidem (více viz kapitola 5.1).

2.3 Whispernet

Služba Whispernet, jejíž název by se dal přeložit jako „šeptaná síť“, vznikla už s prvním Amazon Kindle. Jde o speciální síť na bázi obvyklých 3G/GPRS/EDGE sítí, na které se připojují mobilní telefony, fungující speciálně pro klienty Amazonu. Ti si mohou knihy zakoupené na Amazon.com přes Whispernet bezplatně zaslat přímo do své čtečky. Původně byla tato služba dostupná pouze v USA, postupně ji ale Amazon rozšířil smlouvami se zahraničními mobilními operátory, takže je nyní dostupná i v ČR. Novější typy čteček od Amazonu jsou již ale vybaveny Wi-Fi, takže 3G připojení většinou není potřeba.

2.4 DRM

Systémy DRM neboli Digital Rights Management jsou systémy pro správu digitálních práv. Tyto technické prostředky umožňují držitelům práv k digitálním souborům ochránit své soubory před pirátstvím, neoprávněnými kopiemi a jejich šířením. Tato

ochrana je používána na hudební soubory, CD s programy, filmová DVD a Blu-ray disky, ale i na e-knihy. Takováto softwarová ochrana omezuje uživatele v nakládání se souborem – může zakázat kopírování, pozměnění, tisk či i půjčení e-knihy jinému čtenáři. Existuje více metod DRM ochrany a také více standardů. U e-knih je nejrozšířenějším standardem **Adobe DRM**, soubory chráněné tímto způsobem se dají přečíst pouze v autorizovaných zařízeních: čtenář, který si koupí knihu ochráněnou Adobe DRM, musí mít ve svém počítači nainstalovaný program Adobe Digital Editions, do něhož se přihlásí svým unikátním identifikačním kódem. Pod tímto Adobe ID může zaregistrovat až 6 svých zařízení – čteček, telefonů, notebooků, počítačů apod., jsou-li tato zařízení autorizována pod daným Adobe ID, kniha na nich půjde otevřít. Tento standard ovšem nepodporují oblíbené čtečky Amazon Kindle, Amazon má totiž vlastní způsob DRM ochrany pomocí formátu .azw – funguje vlastně na stejném principu jako Adobe DRM, jen je svázán s Amazonem: v okamžiku, kdy si čtenář pořídí čtečku Kindle, je čtečka již od objednávky spárována s čtenářovým Amazon účtem. Amazon pak nabízí e-knihy formátu .azw, které se dají otevřít pouze na přístrojích propojených s účtem, který e-knihy koupil.

DRM ochrana souborů je stále předmětem vášnivých diskuzí. Zatím nebyla vynalezena neprolomitelná ochrana, piráti dokážou DRM obejít během několika vteřin či minut a internet se doslova hemží návody na to, jak e-knihu ochrany zbavit. Tím pádem je toto opatření neúčinné a neslouží k tomu, k čemu by mělo. Podle mnoha lidí jde vlastně pouze o šikanu poctivých zákazníků, kteří si knihu doopravdy koupí a neukradnou – DRM jim pouze znesnadňuje její používání a případně diskvalifikuje jejich čtečku. Majitel e-readeru tedy musí být při nákupu knih velice obezřetný, aby si pořídil formát, který je jeho čtečka schopna přečíst, což je pro něj značnou komplikací. Americký spisovatel Jason Matthews, autor publikace *How to Make, Market and Sell Ebooks All for FREE*, se k problematice DRM vyjádřil takto: „Uvědomte si toto: když si koupíte papírovou knihu, jste jejím vlastníkem. Můžete ji půjčit mnoha přátelům a dokonce ji i prodat do antikvariátu a získat tak část svých peněz zpět. Ale když si někdo koupí e-knihu s DRM, doopravdy ji nevlastní. Nemůže ji ani dát kamarádovi, nemůže ji prodat. DRM navíc mívá potíže s převody mezi formáty a čtečkami, což může zákazníkovi značně znepríjemnit požitky z jeho koupě. Někdy kupující svou e-knihu nemůže otevřít, e-knihy často bývají svázány s jedním jediným přístrojem, na němž je

možné je otevřít. Hackeři už stejně přišli na způsoby, jak šifrování DRM prolomit. Má rada je, nedělejte si s pirátstvím a DRM starosti.^[15]

Čeští nakladatelé proto zpravidla DRM nepoužívají, respektive užívají tzv. sociální DRM – v exempláři e-knihy, kterou si čtenář legálně zakoupí přes obchod na internetu, je vepsáno jeho jméno a adresa. V případě, že by tak tento e-book umístil na internet pirátsky, bylo by ihned jasné, kdo tak učinil – ovšem toto opatření je pouze sociální bariérou a vepsané údaje se dají z knihy s trochou šikovnosti, znalostí a se správnými programy také smazat.

2.5 EOD

EOD není přímo funkce poskytovaná čtečkami e-knih, jde o službu eBooks on Demand, tedy e-kniha na objednávku. Tento projekt Evropské unie, zahájený v říjnu 2006, sdružuje knihovny, u nichž si posléze občané mohou objednat elektronické verze knih vydaných mezi lety 1500 a 1900. Tyto knihy, kterých evropské knihovny vlastní miliony, mají tak vysokou hodnotu, že jsou čtenářům normálně nepřístupné či přístupné jen pro prohlížení ve studovně. Díky tomuto projektu jsou však již dostupné všem – stačí zažádat o digitalizaci dané knihy, ta je posléze naskenována na speciálním skeneru tak, aby byl originál co nejméně namáhán, a získaný soubor je zaslán na pracoviště v Innsbrucku, kde je posléze z dokumentu oddělen text od pozadí a obrázků. Text se umísťuje do speciální vrstvy, aby byl prohledávatelný (a taktéž, aby si posléze čtenář mohl e-knihu nahrát do své čtečky a mohl zvětšovat či zmenšovat písmo dle své potřeby). Provedou se také korekce počítačem nerozpoznaného textu a výsledný dokument ve formátu .pdf je e-mailem zaslán klientovi. Tato služba je poměrně časově náročná, a proto je zpoplatněna. České knihovny (Národní technická knihovna, Knihovna Akademie věd ČR, Moravská zemská knihovna v Brně a Vědecká knihovna v Olomouci) si účtují 8 EUR plus 0,6 EUR za stranu. Kromě digitální verze knihy si čtenář může objednat také tzv. reprint, tedy papírovou verzi knihy s obálkou a vlastním ISBN. V současné době je do projektu zapojeno 29 knihoven po celé EU a projekt se snaží dále rozšiřovat.

3. Formáty e-knih

Velmi spletitou a pro mnoho lidí nesrozumitelnou součástí problematiky e-knih jsou také jejich formáty. Existuje téměř nepřehledné množství různých formátů, z nichž ne všechny jsou podporovány všemi čtečkami. Nebudu zde tudíž rozebírat všechny dostupné typy formátů, ale pouze ty nejzákladnější a nejrozšířenější.

3.1 PDF

Zkratka PDF skrývá anglická slova Portable Document Format, tedy v překladu přenosný formát pro dokumenty. Byl vytvořen roku 1993 firmou Adobeⁱ a jde o formát pro přenos dokumentů bez ohledu na software či hardware, na němž byl dokument vytvořen. V praxi to znamená, že soubory .pdf vypadají na všech zobrazovacích zařízeních stejně, zachovávají své formátování i typy písma neohledě na to, zda ono zařízení má tato písma nainstalována. Tento formát dokáže přenášet i obrázky, tabulky, může obsahovat hypertextové odkazy a lze jej i zabezpečit heslem, zakázat tisk či kopírování jeho součástí a podobně.

Od 1. července 2008 je tento formát standardem podle Mezinárodní organizace pro normalizaciⁱⁱ.

„Je to zdaleka nejoblíbenější formát, který si lidé vybírají, když stahují přímo z mých webových stránek. Je také velice dobrý pro tabulky, obrázky a efektní formátování, ale není úplně vhodný pro pouhý text,“ⁱⁱⁱ píše Jason Matthews, autor několika románů, které si sám publikoval jako e-knihy. Nevýhoda .pdf ve vztahu ke čtečkám e-knih je ta, že doopravdy zobrazuje všude stejně. Mnoho čteček zatím nepodporuje tzv. PDF reflow, tudíž, stáhne-li si čtenář do své čtečky s malým šestipalcovým displejem dokument ve formátu .pdf, zformátovaný pro klasický papírový rozměr A4, stránka se mu zmenší na displej a v případě, že si ji čtenář zvětší, čtečka nedokáže text v .pdf zlomit tak, aby na sebe navazoval a je nutné zobrazení posouvat směrovými šipkami sem a tam, což je při čtení velice nepraktické. Ještě větší problémy nastávají při zobrazení novin, které bývají na ještě větším formátu a jsou proto bez zvětšení zcela nečitelné.

ⁱ Nejrozšířenějším počítačovým prohlížečem dokumentů ve formátu PDF je stále Acrobat Reader právě od firmy Adobe.

ⁱⁱ Jde o normu ISO 32000-1:2008.

ⁱⁱⁱ *“This is by far the main format people choose when they download directly from my websites. It’s also a good format for charts, images and fancy formatting but not the best for straight narrative.”*[16]

Servery prodávající e-knihy tak poskytují soubory i v .pdf pro čtečky – tyto dokumenty jsou rovnou formátovány na menší rozměr a jejich písmo tak i na malých čtečkách není tak miniaturní, jako u stránky formátu A4. Přesto ale může být pro některé čtenáře písmo příliš malé.

3.2 ePub

Formát .ePub alias Electronic Publication je od roku 2007 standardem pro elektronické publikování podle International Digital Publishing Forum. Jeho předchůdcem je formát Open eBook čili .oeb, který byl vytvořen pro čtečku SoftBook Reader (viz kapitola 1.1). Dokumenty ve formátu .ePub jsou určeny pro snadný reflow, tedy změnu toku textu na menších displejích tak, aby nebylo nutné posouvat zobrazení do stran. Jde vlastně o balík souborů, které dávají dohromady e-knihu. Samotný text e-knihy může být v tomto balíku rozsekán na jednotlivé kapitoly v jazyce XMLⁱ, vzhled definují soubory CSSⁱⁱ či jiných jazyků. *„Cílem ePubu je povolit přenos informací z jednoho zařízení či systému do druhého. Jinak řečeno, kniha v .ePub zaručuje, že budete schopni přečíst její text na jakémkoli přenosném zařízeníⁱⁱⁱ či počítačovém systému.“*^{iv} Tento formát také podporuje zabezpečení DRM, což je taktéž jedním z důvodů, proč je u vydavatelů velmi oblíben.

3.3 MOBI a AZW

Formát .mobi, celým názvem Mobipocket, je také vystavěn na standardu .oeb. *„Formát nabízí funkce, jako je uživatelsky upravitelné zobrazení, změnitelná velikost písma, vestavěné fulltextové vyhledávání a možnost zvýrazňovat v textu pasáže a přidávat k nim poznámky.“*^v Od .epub se soubory .mobi liší svou jednoduchostí, ovšem často

---

ⁱ XML (Extensible Markup Language) je textový programovací jazyk, který u e-knih definuje obsah knihy a její formátování. Není svázán s žádnou určitou platformou, proto je velice flexibilní a snadno se převádí. Pro potřeby e-knih se používá právě proto, že se dá snadno převést, aby vyhovoval danému zařízení.

ⁱⁱ CSS alias kaskádové styly se užívají ve web designu. Jde o jednoduchý jazyk s rozsáhlými možnostmi formátování. Jeden soubor s pravidly CSS se dá přiřadit k libovolnému množství souborů HTML/XML, takže pro formátování celé e-knihy stačí pouze jediná šablona CSS.

ⁱⁱⁱ Velice oblíbené a rozšířené čtečky Kindle tento formát nepodporují, což poněkud odporuje autorčině výroku.

^{iv} „Its goal is to allow for the transfer of information from one device or system to another. In other words, obtaining an e-book with EPUB guarantees the ability to read the text on any portable device or computer system.“[17]

^v „The format offers features such as customizable display, resizable text, built-in full-text search, and the ability to annotate and highlight.“[18]

používají jiné formátování a především nepodporují ochranu Adobe DRM. Firma Mobipocket, která stojí za zrodem tohoto formátu, jej stvořila pro svůj vlastní software, MobiPocket Reader. V srpnu 2005 ale firmu odkoupil Amazon a vytvořil z Mobipocketu svůj vlastní formát pro čtečky Kindle. Tento formát se proto někdy nazývá také Kindle a veškeré knihy na Amazon.com jsou prodávány právě ve formátu .mobi, případně .azw, jehož zkratka znamená Amazon Whispernet. Jde o speciální formát téměř totožný jako .mobi, pouze chráněný DRM. Takovýto soubor je pak přímo svázan s účtem na Amazonu, který jej zakoupil, a tím pádem se dá přečíst pouze na zařízeních spárovaných s tímto účtem.

3.4 TXT, HTML a DOC

Snad všechny čtečky, které jsou dostupné na našem trhu, dokážou přečíst formáty .txt a .doc. První jmenovaný je takzvaný formát prostého textu, tedy formát bez jakéhokoli formátování, nadpisů, italiky či tučného řezu písma apod. S tímto formátem se každý z nás může setkat při použití obyčejného Windows Poznámkového bloku. Problematické u tohoto formátu může být zalamování řádků na čtečce. Soubor z poznámkového bloku se však dá obohatit o HTML tagy a uložit jako soubor .html, který již čtečka přečte i s pokyny pro formátování.

Soubory formátu .doc tvoříme denně – jde o dokumenty vytvořené v programu Microsoft Office Word. Původně tento formát ale používaly také kapesní počítače s PalmOS.

4. Výhody a nevýhody e-knih a čteček

Na téma problematiky e-knih se v poslední době odehrává velké množství zpravidla velice vášnivých diskuzí. Existují skalní příznivci, ale také skalní odpůrci této nové technologie. Výhody čteček, jako malá spotřeba energie a šetrnost k lidskému zraku, jsou vcelku neoddiskutovatelné, pravdou ale je, že kromě mnoha nových možností a výhod s sebou e-knihy a čtečky přinášejí i jistá úskalí a velké množství nevyjasněných otázek. Některé výhody, proklamované prodejci a zastánci e-knih, v sobě skrývají i nevýhody, a naopak. Analyzovat celou tuto spleť situací je velice složité, přesto se o to pokusím. Z výše zmíněného důvodu ovšem nebudu tyto vlastnosti a aspekty elektronických knih dělit na kladné či záporné.

4.1 *Mobilita a flexibilita*

Většina majitelů čteček se shoduje na tom, že hlavní výhodou těchto čtecích zařízení je jejich malý rozměr, nízká váha a přitom velká kapacita – jedno malé lehké zařízení do sebe pojme stovky i tisíce titulů, které si pak čtenář může nosit všude s sebou. Jedním dechem však čtenáři většinou dodávají, že z tohoto důvodu e-knihám chybí určité atributy papírových knih: e-knihy si člověk nemůže „vystavit“ v knihovně ani není tak vhodným darem jako kniha tištěná, a navíc neposkytuje čichové a hmatové vjemy jako klasická papírová kniha – což může být pro člověka, zvyklého na šustění stran a vůni potištěného papíru, i značně diskvalifikující nevýhodou. Zároveň ale tyto technické parametry předurčují čtečky k některým žánrům, zatímco pro jiné jsou z tohoto důvodu nevhodné.

Mezi další nevýhody čteček může být zařazen také fakt, že jde o elektronická zařízení, která se mohou, na rozdíl od papírových knih, rozbít. Stačí, aby například čtenář při čtení v posteli usnul a zařízení mu vypadlo z ruky, případně jej neopatrně převážel, a přístroj může být poškozený a tím pádem nefunkční. U papírové knihy se maximálně poškodí vazba či zohýbají strany, text však obvykle zůstává i nadále čitelný. Naproti papírovému výtisku knihy ale e-knihy nelze ztratit – v případě ztráty či zničení vašeho přístroje si legálně zakoupenou elektronickou knihu můžete od prodejce opětovně stáhnout.

Navíc nesmíme zapomenout na jasnou výhodu pro nakladatele, tedy snadné úpravy či aktualizaci zastaralých/chybných dat. Na rozdíl od papírových knih, které nelze snadno

změnit a kvůli úpravám musí být vytvořeno a vytištěno nové vydání, u e-knih je tato oprava či aktualizace otázkou několika kliknutí. Stačí provést úpravy a opravený soubor nahrát na místo starého – a vaše e-kniha je opět aktuální. Toto znamená velkou výhodu především pro učebnice, encyklopedie a podobné materiály, které snadno zastarávají.

Co se týče e-knih, jejich vlastností je, že nezabírají fyzický prostor. Zatímco z hlediska čtenáře by toto mohlo být označeno za nevýhodu, protože tím pádem na rozdíl od papírové knihy nemá čtenář při čtení ten správný pocit, nemůže se dotknout stránek, pro knihovny či knihkupce jde o jasnou výhodu. Knihovny nemusí mít plné police a archivy knih, které si mnohdy dlouhá léta nikdo nepůjčí, knihkupci nemusí mít velké prostory pro skladování knih. Navíc jsou e-knihy mnohem snáze dohledatelné a rychleji přístupné – stačí pár kliknutí a e-kniha je k dispozici, žádné složité hledání v regálech. Minimálně v České republice ale zatím knihy nejsou natolik rozšířeny, aby měl tento aspekt větší význam.

4.2 Uživatelské přizpůsobení zobrazení

Čtečky e-knih umožňují každému jednotlivému uživateli přizpůsobit si text tak, jak mu vyhovuje: zvětšit písmo, změnit font nebo zarovnání čtené knihy, případně překloupat text ve čtečce na výšku či na šířku. Z hlediska čtenáře jde o skvělou funkci usnadňující čtení, lidé se slabším zrakem nepotřebují k četbě brýle a podobně, takže by se dala považovat za výhodu těchto výrobků.

Podívejme se však na tuto problematiku z druhé strany: ze strany grafika, jehož úkolem je vytvořit grafickou stránku e-knihy tak, aby vypadala stejně dobře jako kniha tištěná. Nejen, že v případě e-knih nestačí jeden jediný grafický layout – grafik musí vytvořit hned několik verzí, několik formátů pro různé typy čteček – navíc je zde potíž s různými rozměry displejů čteček, takže e-kniha nakonec na každém zařízení vypadá jinak. Přidáme-li navíc uživatelskou možnost zvětšování a zmenšování písma či změn fontů a orientace zobrazení, celý grafikem vytvořený návrh je vlastně k ničemu. *„Po pěti stech sedmdesáti letech od vynálezu knihtisku a zároveň po pěti staletích vývoje knižní typografie máme k dispozici čtečky, které dosavadní vývoj do značné míry ignorují. Elektronická kniha na čtečce Kindle zpravidla vypadá jako hrubý rukopis; jako polotovar, který teprve čeká na úpravce, jenž mu dá patřičnou fazónu. Nepochopím*

nadšení odborníků, zainteresovaných v knižní grafice většinu svého profesního života, z tak nedokonalých a k pohodlnému čtení trestuhodně nepřizpůsobených zařízení. ... Čtečky zdánlivě přinášejí samé výhody: skladnost, nízkou hmotnost, schopnost pojmout stovky nebo i tisíce titulů, schopnost vyhledávat... ale selhávají v tom nejpodstatnějším, ve kvalitě a kultuře čtení. Kindle 3, nejprodávanější čtečka současnosti, neumí dělit slova a text formátuje zásadně do bloku. A tak například v češtině, charakteristické množstvím troj- a víceslabičných slov, vznikají nepříjemně často příliš velké mezislovní mezery a řeky, výrazně narušující vzhled textu.^[19]

Další potíží je, že čtečky zpravidla podporují jen určité typy písem, takzvané fonty, takže například nebývají schopny zobrazit fyzikální, chemické či matematické vzorce. Tento obsah proto musí být do e-knih vkládán ve formě obrázků, což je značně nešikovné řešení znesnadňující formátování.

Dělat grafickou úpravu e-knihy tedy může být trochu oříšek. Martin Pecina dále píše: *„Navrhování nedefinitivního obsahuⁱ se vyznačuje v první řadě tím, že se nedá navrhnout. Jestliže neexistuje zařízení standardizovaných rozměrů a vlastností, designér může definovat jen jakýsi obecný rámeček, soubor základních vlastností dokumentu, které považuje za důležité k tomu, aby výsledkem byla jasná, přehledná a srozumitelná informace. ... Grafický design nedefinitivního obsahu musí být flexibilní a otevřený, musí umět pracovat s odhadem a určitou dávkou nejistoty. A situace v oblasti elektronických čteček je dokonalým dokladem tohoto stavu. O to větší důraz je nutné klást na dokonalou přípravu textu, který už ve chvíli, kdy vstupuje do zařízení, musí mít všechny možné náležitosti. Nedokážeme-li zaručit zvolené písmo, pak veškerá energie musí být investována do skrytých parametrů textu, zejména do korektního používání nedělitelných mezer, které nám zaručí, že text nebude rozdělený na nevhodných místech a nebude tak čtenáře mást a zdržovat.*^[20]

ⁱ Nedefinitivním obsahem se dle Peciny rozumí právě obsah, jehož forma je proměnlivá podle zařízení, softwaru či podle preferencí čtenáře. Tento obsah není závislý na rozměru displeje či poměru stran.

4.3 Softwarové funkce

Mnoho čtenářů okouzlili čtečky právě díky své bohaté softwarové výbavě. Nechme tentokrát stranou samostatné aplikace typu rádia, kalendáře, her a podobně, řeč je především o softwarových funkcích, které zlepšují čtení a dojem z něj.ⁱ

Jde například o možnost **vyhledávání v textu**. Nynější čtečky umožňují čtenáři, aby ve čtené knize vyhledával tak, jak je v dnešní době možné i v počítačích, telefonech či na internetu – pouhým zadáním hledaného výrazu. Odpadá tak zdlouhavé hledání v rejstřících a obsazích knih.

Čtečky také obsahují funkci **zvýraznění a poznámek**, pomocí níž si může čtenář označit zajímavou pasáž a případně k ní dodat i vlastní poznámkyⁱⁱ.

Velice oblíbenou a opěvovanou funkcí je také **vestavěný slovník**, v němž si čtenář při čtení může snadno a rychle najít definici či překlad jemu neznámého slova. Například majitelé čteček Amazon Kindle si mohou vybrat z mnoha světových jazyků a nainstalovat si do své čtečky i několikero slovníků, což je ideální variantou pro čtenáře cizojazyčných knih.

Další zajímavou funkcí, která e-knihy přibližuje počítačům, jsou takzvané **enhanced e-books**, tedy volně přeloženo „vylepšené“ či „zdokonalené“ e-knihy. Vzhledem k tomu, že většina dnes na trhu dostupných čteček poskytuje také Wi-Fi připojení k internetu, je tedy možné do textu vkládat také odkazy na web, případně i videa, hudbu a další obsah. *„Většina e-knih je v současnosti vybavena vnitřními odkazy – z obsahu na první stranu kapitoly a podobně. Další logický krok je o to kouzelnější: knihy, v nichž se obrázky pohybují a mluví, hudba na stránce je slyšet a odkazy k místům či zdrojům nás opravdu mohou virtuálně přenést na jiná místa, do jiných sborníků nebo děl. Tento typ publikace, jenž během posledních let vešel ve známost pod názvem zdokonalené e-knihy, je e-kniha, do níž je navíc přidána trocha magie ve formě audio či video souborů přidaných do textu; může být také nazývána multimedialní kniha.“ⁱⁱⁱ* V USA již

ⁱ U jednotlivých typů elektronických zařízení se může softwarová vybavenost a poskytované funkce značně lišit.

ⁱⁱ Na tomto místě bychom se mohli také věnovat pohodlnosti psaní na různých čtečkách – zatímco některé obsahují plnohodnotnou QWERTY klávesnici, jiné čtečky, např. Kindle 3, mají klávesnici pouze softwarovou, tedy zobrazenou na obrazovce, a to značně nešťastným způsobem – čtenář musí vybírat mezi písmeny abecedy pomocí směrových šipek a psaní je tak velice zdlouhavé. Každá čtečka má však tuto funkci vyřešenou jiným způsobem, proto se tímto tématem nebudu více zabývat.

ⁱⁱⁱ „Most e-books now have some level of internal linking – from the table of contents to the first page of the chapter, for example. The logical next step is more magic: books in which the pictures move and

nakladatelé s tímto typem knih experimentují, v cestě jim však stojí právě rozdílnost formátů v jednotlivých čtečkách a různá podpora různých technologií – některé čtečky by zkrátka určitý typ obsahu nedokázaly zobrazit či přehrát. Další potíží je, že multimediální soubory bývají velice velké co do počtu megabytů, a značně by zvětšily velikost souborů e-knih. Více o multimediálních knihách viz kapitola 5.3.

Připomeňme ještě možnost čteček připojit se k internetu a nakupovat e-knihy přímo ze čtecího zařízení. Díky této funkci má čtenář knihu během několika sekund k dispozici. Navíc také existují doplňkové aplikace pro webové prohlížeče, které umožňují si jakýkoli článek odeslat přímo do čtečky a přečíst si ho tam. Tuto možnost čtenáři vítají hlavně u delších textů či článků, které se na barevné obrazovce počítače čtou obtížněji a méně komfortně.

Na závěr se zmíním ještě o jedné z funkcí, již výše popsané – některé čtečky navíc podporují **TTS**, tedy dovedou předčítat knihy nahlas (viz kapitola 2.2).

4.4 Cena e-knih a autorská práva

Cena elektronických knih a celkově jejich legální pořízování je jedním z velice diskutovaných témat. E-booky totiž značně trpí tím, že jde pouze o počítačové soubory, které lze snadno zdarma stáhnout z internetu pomocí různých nelegálních serverů, a tak i člověk, který by nikdy nešel do obchodu a neukradl by fyzickou papírovou knihu, necítí zábrany pořídit si elektronickou knihu nelegálně. Mnozí také očekávají, že budou e-knihy stát pouze zlomek ceny klasických knih, protože u nich odpadá veškerá materiální složka – nemusí se přece tisknout ani distribuovat. O ceně e-knih hovoří i Vladimír Pistorius: *„Oč může být e-kniha levnější než kniha papírová? Oproti tištěné verzi lze ušetřit polygrafické náklady (cca 25 % z ceny) a sníží se rovněž distribuční náklady. Jestliže nakladatel papírových knih může počítat s průměrným distribučním rabatem alespoň 45 %, distribuce e-knih si účtují asi 35 %. Naopak na e-knihy se dnes uplatňuje vyšší DPH než na papírové knihy: rozdíl dnes činí v ČR 10 % v neprospěch e-knih.*

---

speak, music on the page can be heard, and references to places and sources are really paths that take us, virtually, to other spaces, collections, and publications. The type of publication that over the last couple of years has come to be known as the *enhanced e-book* is an e-book that has this additional bit of magic in it, in the form of audio or video content attached to a central written narrative; it might also be called a *multimedia e-book*.”[21]

Předpokládejme, že za papírovou knihu zaplatí čtenář 100 Kč. Na autora a nakladatele z této částky připadne po odečtení DPH, polygrafických a distribučních nákladů dohromady $100 \text{ Kč} \times (1 - \text{rabat-podíl\_polygrafie}) / (1 + \text{DPH}_{10\%}) = \text{cca } 27,3 \text{ Kč}$. Pokud by autor a nakladatel neměli prodejem e-knihy přijít o peníze, musela by se prodávat za $27,3 \text{ Kč} \times (1 + \text{rabat}_{e\text{-knihy}}) \times (1 + \text{DPH}_{19\%}) = 49,9 \text{ Kč}$. To znamená, že cena e-knihy by neměla být nižší než 50 % ceny knihy klasické. (Pokud se i e-knihy dostanou do nižší kategorie DPH, může být jejich cena 46 % ceny papírových knih.) Pokud by se e-knihy prodávaly za cenu nižší, znamenalo by to menší součet autorského honoráře a nakladatelské režie.^{422]}

Český trh je poněkud specifický tím, že pro Čechy knihy nepředstavují spotřební zboží. V naší společnosti je prakticky nemyslitelné knihu vyhodit, jde o kulturní, hmotnou hodnotu, kterou s sebou stěhujeme a které dědíme z generace na generaci. Proto je postoj k e-knihám v České republice skeptičtější, zdejší čtenáři nechápou, proč by měli za e-knihu, kterou nemohou reálně vzít do ruky a kvůli jejímuž přečtení už museli zaplatit tisíce korun za čtečku, platit „tolik“ peněz. A právě tento čtenářský dojem je jedním z důvodů, proč se u nás tolik rozmáhá pirátské stahování e-knih. Nakladatelé se pokoušejí pirátům v kradení knih zabránit tím, že soubory chrání tzv. DRM (viz kapitola 2.4).

Na panelové diskusi o knižním pirátství, která se uskutečnila 8. března 2012 v Galerii Klementinum, promluvil Pavel Císař, člen komunity čtenářů elektronických knih. Tvrdil, že piráti nejsou zloději, že lidé se v případě e-knih chovají přesně stejně, jako u knih papírových: kupují si je, pouze pokud je potřebují či chtějí mít, zatímco většinu přečtených knih si půjčují od přátel, rodiny či z knihoven. V tomto je právě problém s ochranou DRM, protože e-knihy takto chráněné čtenář nemůže nikomu půjčit, aniž by zapůjčil celou svou čtečku, což je oproti papírovým výtiskům rozhodně nevýhoda. Císař také řekl, že pirátství je pouze selháním služby a že lidé kradou e-knihy proto, že 90 % z nich není dostupných legální cestou.

Jiří Srstka, ředitel agentury DILIA, na této diskusi uvedl, že DILIA má ve své databázi 46 890 titulů, z nichž na známém českém serveru uloz.to je zdarma ke stažení cca 4 500 titulů, tedy asi 10 % databáze. Do budoucna Srstka nastínil 4 možné scénáře řešení:

1. Tento problém se dál potáhne tak jako nyní bez žádné naděje na nápravu;
2. Srstka navrhuje ostrý způsob, kdy vše na internetu bude olicencováno a zavedou se velká represivní opatření;
3. Internet bude svobodným prostorem bez státních regulací, který se odloupne od právního systému;
4. Tzv. „odpirátizování“, které bude znamenat náhrady za ztráty, které budou platit poskytovatelé internetu autorům kradených děl.

Zároveň ale Srstka dodal, že jde o velice složitý problém, proti těmto náhradám brojí spousta lidí. Ozývá se také mnoho hlasů, které jsou pro zkrácení doby, po kterou je dílo chráněno autorským zákonem (nyní 70 let po smrti autora, Pavel Císař navrhl zkrácení na pouhých 5-10 let od vydání díla).

Ideální řešení, které by šíření pirátských kopií e-knih mohlo zmírnit, je vznik portálu po vzoru Apple iTunes, mínil Jiří Vlček ze serveru Palmknihy.cz. Mezi uživateli Apple je pirátství skutečně jen minimální, protože mají legální obsah na dosah ruky během pár vteřin, a přesně to by pomohlo také vydávání e-knih – na tom se s Vlčkem shodl také Pavel Koutský z prvního internetového nakladatelství freetim(e)publishing. Zda se ale něčeho takového v dohledné době dočkáme, to je skutečně ve hvězdách.

4.5 Digitální propast

Digitální propast je termín označující rozdělení společnosti na ty, kteří mají přístup k moderním komunikačním a informačním technologiím, a na ostatní, kteří tento přístup nemají. Její příčinou je kombinace finančních, sociálních a demografických důvodů. Nejčastěji lidi takto rozděluje věk a jejich ekonomická situace: lepší přístup k informacím a technologiím mívají mladší, majetnější a vzdělanější lidé.

Čtečky e-knih a e-knihy samotné se také řadí mezi technologie, a proto se jich problematika digitální propasti úzce týká. Pro sociálně slabší rodiny může být čtečka e-knih nedostupná, i přesto ale mohou přistupovat k e-knihám přes internet či přes počítač, v tom případě by jim mohla pomoci nižší cena než u tištěné knihy. *„E-knihy mají mnoho výhod: snižují čas a náklady potřebné na cestu do a z knihovny, jsou přenosnější než klasické knihy, jsou přístupné 24 hodin denně a umožňují synchronizování mezi více čtecími zařízeními. Nicméně, pro jednotlivce a rodiny*

vydělavající méně než 30.000 \$ⁱ mohou být e-knihy nedosažitelné. Pokud knihovníci, sociální pracovníci a politici nebudou věnovat pozornost problematice přístupnosti, e-knihy mohou již existující digitální propast ještě zvětšit.ⁱⁱ

4.6 Self publishing

E-knihy a především rozvoj webu Amazon.com přinesly autorům novou možnost, tzv. self publishing, tedy publikování svépomocí. Vytvořit e-knihu totiž může s trochou šikovnosti prakticky každý, stačí svůj rukopis v textovém editoru správně upravit, aby výsledná e-kniha přijatelně vypadala. V USA jde o značně rozšířenou formu publikování a na samotném Amazonu lze nalézt desítky až stovky knih – návodů, které autorům radí, jak knihu vydat zcela svépomocí a za co nejméně peněz. V České republice je tato možnost zatím téměř neznámá, především proto, že Amazon.com ještě stále nevstoupil na český trh. I tak ale každý autor může své e-knihy prodávat sám na svém webu či blogu, případně je dávat ke stažení zdarma. Tyto e-knihy, vycházející čistě jako e-knihy, nejsou omezeny cenou sazby, tisku a podobně, tudíž záleží pouze na autorovi, za kolik se rozhodne své dílo prodávat. Zároveň ale musí autor, který bude uvažovat o tom, že by pro publikování své knihy použil tuto metodu, počítat s tím, že nakladatelé nemají na starosti pouze grafickou úpravu, tisk a distribuci knihy, ale také marketing, o který se tím pádem bude muset autor postarat sám.

Pro spisovatele jde nepochybně o skvělou zprávu, především pro začínající autory, kteří mívají často potíže při hledání nakladatele, který by byl ochoten jejich dílo vydat. Zároveň ale může znamenat jisté nebezpečí. Doposud procházely rukopisy autorů sítím nakladatelství, v nichž redaktoři vybírali dobrá, čtivá díla. Díky tomu se na trhu objevily povětšinou jen knihy, které byly opravdu hodnotné. Pokud se však i v České republice rozšíří self publishing, hrozí, že bude trh přesycen těmito amatérskými e-knihami a knižní kultura tak bude upadat. *„Internetová distribuce slova, ať už v podobě informačního portálu, blogu, nebo elektronické knihy, boří veškeré myslitelné bariéry. Na internetu jakákoliv překážka vydání odpadá. Výroba digitálního souboru prakticky*

ⁱ Průměrný roční příjem občana USA r. 2011 se pohybuje okolo 47.000 \$

ⁱⁱ „E-books have many advantages: reducing the cost of time and travel to and from the library, being more portable than traditional books, providing e-book availability twenty-four hours a day, and allowing synching on multiple reading devices. However, for individuals and families making less than \$30.000, e-books may be out of reach. If librarians, social workers, and public policy makers do not attend to access issues, e-books may widen the chasm of the already existing digital divide.“[23]

nic nestojí, nemusí procházet klasickým distribučním kanálem, je možné šířit jej úplně svobodně všem, kteří o něj budou mít zájem. Svoboda publikovat je nová, krásná, demokratická a opojná. Chrlí nové talenty, ale zároveň také obnažuje neschopnost a idiocii, odhaluje analfabety a zkrachovalé existence. Král je nahý a digitální prostor se zdá být zamořený nicotnými válkami věčných mentálních pubescentů, dětinským básněním, makulaturou, hromadami slovního šrotu, pomníky lidské bezvýznamnosti. A schopnosti kličkovat mezi těmito nekonečnými mnohostupy vyhořelých duší – vyhýbat se nástrahám ničím neohrazeného digitálního prostoru – začíná být jednou z klíčových schopností člověka naší epochy.^[24]

4.7 ISBN

System ISBN, tedy International Standard Book Numbering, užívá třináctimístný kód k identifikaci neperiodických publikací. *„Používání ISBN není povinné (povinné je pouze ve Slovenské republice; v Polsku knihy bez ISBN nejsou osvobozeny od DPH jako ostatní knihy). Používání ISBN je však důležité pro identifikaci knih a čárové kódy na zadní straně obálky či přebalu jsou zase důležité pro snazší a rychlejší prodej knih. Národní agentura ISBN proto přiděluje identifikátory ISBN i knihám, jejichž vlastní nakladatelé k číslování knih pomocí ISBN nepřistoupili, nebo o nichž předpokládá, že jejich publikace je pouze ojedinělým nakladatelským činem. ... Tyto ‚virtuální identifikátory‘ slouží zejména v knihovnické praxi, v konkrétních knihách však uvedeny často nejsou, a nemohou být proto dobře použity ani v knihkupecké praxi.*^[25]

Zatímco roku 1990 nebylo číslem ISBN označeno více než 60 % knižní produkce, roku 1993 už tento podíl činil pouze 20 % a v současnosti se pohybuje okolo pouhých 10 % knižní produkce.

Rozvoj e-knih ale vnesl zmatek i do této sféry. *„Standard ISBN, ISO 2108, vyžaduje, aby každá forma publikace, která je samostatně dostupná, měla své vlastní ISBN. Proto musí mít e-knihy i jiné netištěné tituly rozdílné ISBN než jejich tištěné protějšky, takzvané e-ISBN.“*ⁱ Je logické, že e-kniha není tímtež, čím je tištěná kniha, a proto si zaslouží vlastní identifikátor, aby s tištěnou knihou nemohla být zaměněna. Potíže nastávají ale z jiného důvodu. *„Přirazování ISBN knižním titulům je zvlášť obtížné kvůli*

ⁱ *„The ISBN standard, ISO 2108, requires that different product forms of a publication, if separately available, be assigned separate ISBNs. So e-books and all other non-print items must have a different ISBN than their print counterpart, generally known as the e-ISBN.“* [26]

historickým nesrovnalostem a zmatkům v použití ISBN nakladateli. Mezinárodní agentura ISBN doporučuje, aby bylo individuální ISBN přiřazováno každému formátu knihy i každé verzi e-knihy, která je sice téhož formátu, ale používá jinou ochranu DRM nebo je určena pro jinou čtečku.“ⁱ

Z tohoto vyplývá (a Sue Polanka dál v textu uvádí, že v USA nyní již existují tituly s deseti a více přiřazenými identifikátory ISBN), že by tak jeden titul, převedený do digitální podoby, měl mít jedno ISBN pro prodej ve formátu .pdf, další ISBN pro prodej ve formátu .mobi, další ISBN pro .azw (ač jde o stejný formát jako .mobi, jen je chráněn DRM) atd. Navíc při jakékoliv aktualizaci souboru by musela e-kniha opět dostat nový identifikátor ISBN. Zároveň se ale dá očekávat, že kvůli těmto komplikacím někteří nakladatelé od přiřazování ISBN svým knihám ustoupí, a pokud se i u nás rozšíří publikování svépomocí, je pravděpodobné, že ani tyto tituly nebudou opatřeny identifikátorem. Podíl neoznačených titulů na trhu tak bude opět stoupat, což může způsobit zmatek při katalogizaci knih.

ⁱ „ISBN assignment to e-books is particularly challenging because of historical inconsistencies and confusion in the use of ISBNs by publishers. The International ISBN Agency recommends that an individual ISBN be assigned to each file format of a book and that an individual ISBN be assigned to each version of the e-book that uses the same file format but that has different DRM or is destined for different e-readers.“[27]

5. Potenciál e-knih a čteček

Elektronické knihy jsou zatím novou, teprve se rozvíjející technologií. Jsou vyzdvihovány jejich výhody pro obyčejného čtenáře beletrie, jsou považovány pouze za náhradní způsob čtení papírových knih. Využití e-knih ale může zdaleka přesáhnout čtení z papíru a nabízí spoustu dalších, do nynějška nemyslitelných či přinejmenším těžko proveditelných možností. Zvláště v České republice si ale na podobné využití budeme muset hodně počkat, u nás jsou zatím i samotné e-knihy považovány spíš za pokusné.

5.1 Zpřístupnění knih zrakově postiženým

E-knihy představují skvělý způsob, jak přizpůsobit obvyklé knížky pro zrakově postižené. Zatím jim k tomu dopomáhají různé softwarové nástroje předčítající z obrazovky počítače, zvětšující text na obrazovce, či programy pomáhající lidem s poruchami učení, které text na obrazovce předčítají a zároveň barevně zvýrazňují právě čtená slova. Čtečky e-knih by ale, díky funkci TTS (viz kapitola 2.2) mohly sloužit i lidem nevidomým či zrakově postiženým. Zatím se toto využití čteček potýká s jistými potížemi. Čtečky, které umožňují funkci TTS, zpravidla nemají hlasovou navigaci skrz zařízení, tudíž se nevidomý člověk bez pomoci k e-knize v elektronické knihovně zařízení nedostane. Některé čtečky Amazon Kindle už jsou vybaveny hlasovou navigací, ovšem zatím pouze v anglickém jazyce. Již nyní jsou čtečky schopny zvětšovat písmo podle potřeby a přání čtenáře, přidat navíc možnost, aby při použití předčítání zvýrazňovaly, který text je právě čten, je pro softwarového vývojáře vcelku snadná věc. Ken Petri, ředitel Centra pro zpřístupnění webu Ohiojské státní univerzity, se touto problematikou zabývá už několik let a v eseji v knize *No shelf required II* píše: *„Vyvíjení nových formátů a platforem společně s příznivou právní konstelací předurčuje budoucnost, ve které jsou digitální e-knihy univerzálně využitelné – využitelné bez ohledu na schopnosti čtenáře. Blížíme se době, kdy již e-knihy nebudou výsadou jen specifické části společnosti, nebudou příliš drahé ani právně problematické, ale místo toho budou reprezentovat status quo e-knih – kdy elektronická kniha, kterou si student bez handicapu koupí v první den školy, bude stejná jako ta, kterou si koupí student handicapovaný, a kdy model trhu, na kterém nakladatelství běžně vydávají a distribuují přístupné e-knihy, souzní s všudypřítomnými zařízeními a softwarem dostatečně*

použitelným na to, aby se přizpůsobil potřebám jakéhokoli čtenáře. Doufáme, že se dočkáme dne, kdy bude student s handicapem moci sedět ve třídě se stejným zařízením jako jeho spolužák bez handicapu, a oba budou spolu moci pracovat s textem plynule, rychle a efektivně.“ⁱ

5.2 Využití v knihovnách

Elektronické knihy přinášejí knihovnám výhodu nejen v úspoře fyzického prostoru. Jsou také snáze vyhledatelné, nelze je ztratit či zničit a jednu e-knihu si může zároveň vypůjčit několik čtenářů – záleží samozřejmě na tom, zda knihovna či systém knihovnou používaný tuto možnost povolí. Navíc knihovny e-knih neomezují čtenáře otvírací dobou, mohou být dostupné přes internet kdykoli si čtenář usmyslí, že si chce nějakou knihu vypůjčit. Do vypůjčené elektronické knihy si také může psát poznámky, jako kdyby byla jeho vlastní – tyto poznámky se pak uchovají pouze pro něj, nebudou se zobrazovat dalším čtenářům. V případě, že si pak tento člověk e-knihu zakoupí, poznámky a zvýrazněné pasáže se mu opět zobrazí (záleží ovšem opět na systému, jaký používá knihovna, z níž byla kniha původně půjčena, a jakou čtečku tento čtenář má).

Značnou výhodou pro knihovníky jsou také podrobné statistiky, které využití e-knih nabízí. Kromě četnosti výpůjček totiž umožňují elektronické knihy také podrobné zjišťování, které stránky či pasáže byly čteny a které ne, co čtenář vyhledával apod.

Ve Spojených státech amerických již knihovny založené čistě na e-knihách mají a o této problematice vyšlo několik knih. Podrobně se jí zabývá Sue Polanka a její knihy *No shelf required*, v nichž jsou popsány i způsoby, jakými mohou knihovny v USA elektronické knihy získávat:

Prvním způsobem je takzvané **předplatné**. Znamená to, že si knihovna na určitou dobu zakoupí balíček e-knih, sestavený prodejci či nakladateli. Skladbu tohoto seznamu elektronických knih nemůže knihovna ovlivnit, proto je tato možnost poměrně levná

ⁱ „Emerging formats and platforms and a propitious legal atmosphere seem to be pointing toward a future in which born-digital e-books are universally usable – usable regardless of the reader’s ability. We are nearing a time when accessible e-books are no longer a socially ghettoizing, inordinately expensive, legally fraught exception but rather represent the status quo of e-books – when the e-book that the nondisabled student buys on the first day of class is the same e-book bought by the student with a print disability, and when the market model of publishers producing and distributing accessible e-books as the norm for all of their e-book publishing coincides with ubiquitous devices and software, all of which are usable enough to accommodate any reader’s needs. We are hopeful for the day when a student with a disability sits in a class holding the same device as her nondisabled classmate, both of them interacting with the text and each other fluidly, quickly, and effectively.“ [28]

a obsahuje zpravidla knihy, které už se moc dobře neprodávají. Existují také ediční balíčky, kdy dá nakladatel k dispozici například celou edici svých knih – toto například udělalo nakladatelství O'Reilly's s jejich edicí návodů k počítačovým programům. Prodejce či nakladatel může navíc i v průběhu doby, kdy má knihovna balík předplacen, měnit jeho složení. Tento způsob získávání e-knih ale není příliš výdělečný.

Další možností je **trvalé vlastnictví**, které připomíná klasický model knihoven s papírovými knihami. Knihovny si vybírají e-knihy, za které zaplatí dopředu na několik let. Jde o hodně drahou variantu, mnohdy dražší, než na kolik by vyšla v případě papírových knih. Výhodnější jsou nabídky celých edic či tematických okruhů, někteří poskytovatelé e-knih ale navíc účtují knihovnám roční poplatky za údržbu a hosting e-knih.

Třetí možnost získání e-knih je **platba za užití**. Jde o poměrně rentabilní způsob přístupu k e-knihám, protože knihovna platí pouze za knihy, které jsou čtenáři doopravdy využívány a půjčovány. Jeden z amerických poskytovatelů těchto služeb také knihovnám nabízí možnost si e-knihu po určitém počtu výpůjček zakoupit. To se jeví jako téměř ideální řešení, jak zajistit čtenářům přístup k žádaným titulům za co nejmenší náklady.

Ač je v USA rozvoj e-knih dále než u nás (pro e-knihy v českých knihovnách viz kapitola 6.3), stále je v této sféře co vylepšovat, takže je možné, že se časem vyvine ještě jiný systém výhodný pro knihovny, prodejce a nakladatele i samotné čtenáře.

5.3 Multimediální e-knihy

Pro čtenáře velice zajímavou možností e-knih je jejich multimediální potenciál. Jak je již zmíněno v kapitole 4.3, e-knihy umožňují vložení odkazů, zvuku, videa i jiných multimediálních souborů. Plně využít těchto výhod samozřejmě zatím nelze při čtení na čtečkách s e-inkovým displejem, užívat si je mohou pouze čtenáři na tabletech či chytrých telefonech, jejichž barevné displeje umožňují přehrávání videa a plnohodnotné zobrazování ilustrací. Možnosti moderního čtení za pomoci nových technologií demonstroval projekt We Tell Stories (tedy v překladu Vyprávíme příběhy) nakladatelství Penguin Books. „*We Tell Stories obsahuje šest různých příběhů od šesti různých autorů, vyprávěných během šesti týdnů. Každý příběh využívá internet k vyprávění jiným, unikátním způsobem. Například příběh 21 kroků od Charlese*

Cummingse používá mapy Google ke sledování pohybu postav. Každá kapitola je doprovázena mapou Londýna ukazující, kde se která postava nachází. Slice od Tobyho Litt vypráví příběh pomocí internetového blogu. Litt vyzývá čtenáře, aby postavám psali e-maily, a postavy posílají zprávy přes Twitter. Nicci French psala svůj příběh Tvé a mé místo živě na internetu za sledování čtenářů.ⁱ Všechny tyto příběhy jsou stále dostupné na webových stránkách projektu <http://wetellstories.co.uk> a ačkoli nebyly psány jako e-knihy, dobře ukazují možnosti, jaké skýtají nové technologie. Díky těmto novinkám by tak autoři mohli vydávat tzv. deluxe edice, které mohou obsahovat videa z autorských čtení či spisovatelův komentář a podobně.

ⁱ „We Tell Stories features six different stories from six different authors told over a series of six weeks. Each story incorporates the Internet in the storytelling in a unique way. For instance, Charles Cummings’s 21 Steps uses Google Maps to track movements of the characters. Each chapter is accompanied by a map of the city of London indicating where the characters are standing. Toby Litt’s Slice uses a weblog to tell its story. Litt encourages readers to e-mail the characters, and the characters send text messages through Twitter. Nicci French wrote her story Your Place and Mine live on the Internet while readers followed along.“ [29]

6. Elektronické knihy v České republice

Není tomu tak dávno, co byl termín e-kniha ještě prakticky neznámý, nepoužívaný. Během posledních dvou let ale prodělal raketový vzestup – v USA samozřejmě dříve než u nás: „*Hlavním přelomovým bodem pro trh s e-knhami byl prosinec 2010. Jakmile před Vánoci klesly ceny čteček, prodal se jich rekordní počet. Poptávka lidí po obsahu byla dokonce tak velká, že knihkupectví Barnes & Noble na Štědrý den spadly servery.*“ⁱ Podle amerických výzkumů v USA přešlo na e-knihy 15 % čtenářů. Průzkumy také tvrdí, že pokud čtenáři přejdou na e-knihy, už se jen zřídka vracejí zpět k tištěným knihám. Čtenáři e-knih si také kupují více knih než čtenáři papírových, hlavně proto, že elektronické knihy jsou levnější. Výzkumy také ukazují, že v USA čtou e-knihy na čtečkách spíše ženy, zatímco muži využívají spíše tablety.^[31] E-knihy měly na americkém knižním trhu v roce 2011 dokonce 20% podíl (pro srovnání, v České republice činily e-knihy téhož roku podíl pouze 0,03 %).

Evropa je za Spojenými státy stále trochu pozadu. Největší podíl na evropském trhu e-knih měla za rok 2010 Velká Británie, šlo o 65,5 %, což je nejspíš částečně dáno i jazykovou spřízněností s USA, takže jsou knihy vydané v USA srozumitelné i pro Brity. Další bylo Německo s 25,8 % a posléze následovaly Francie, Itálie, Španělsko a Švédsko s pouhými jednotkami či necelými procenty (konkrétně 5,3 % za Francii, 2,6 % za Itálii, 0,5 % za Španělsko a 0,3 % za Švédsko).^[32]

V České republice bylo prý roku 2011 v užívání cca 120 000 čteček a 100 000 tabletů, ovšem na tabletech čte pouze 25 % jejich uživatelů. Mobilní telefony s operačními systémy a stolní počítače dávají dohromady dalších 6 100 000 zařízení, na nichž se e-knihy dají číst, doopravdy ale k tomuto účelu využívá mobily jen 1 % a počítače také pouze 1 % uživatelů.

Poněkud smutným faktem je, že za loňský rok 97 % čtenářů vyhledávalo e-knihy jinde než u nakladatelů.

Průměrná cena e-knihy v ČR byla roku 2011 100 Kč a roku 2012 povyroستla na 111 Kč (bez DPH).^[33]

ⁱ „December 2010 was a major turning point for the e-book market. When e-reader prices dropped in preparation for the holidays, record number of devices were sold. In fact, the demand for content was so intense that the Barnes & Noble servers crashed on Christmas Day.“ [30]

V první čtvrtině roku 2012 se však prodalo téměř více e-knih než za celý rok 2011, jak vyplývá z článku na serveru Lupa.cz: *„Za první čtyři měsíce prodali čtyři největší tuzemští prodejci téměř 35 tisíc e-knih, vyplývá to z údajů, které serveru Lupa.cz poskytlí zástupci společností Kosmas, eReading, Palmknihy a Wooky. Už nyní je tak jisté, že letos se v Česku prodá několikanásobně více e-knih než loni. Letos v únoru Jiří Vlček z Palmknih, jednoho z distributorů e-knih, odhadl, že loni se v Česku mohlo prodat 20 tisíc e-knih.*

Palmknihy loni prodaly 7 217 e-knih, Komasa 3 950 e-knih, e-Reading čísla prodejů za loňský rok nezveřejnil, ale dá se odhadovat, že mohl prodat okolo šesti tisíc e-knih. Provozovatel platformy Wooky také konkrétní čísla prodejů za rok 2011 nezveřejnil, nicméně uvedl, že by letos chtěl prodej e-knih meziročně zdvojnásobit a výrazně tak překročit hranici 50 tisíc e-knih.^[34] Za první čtyři měsíce letošního roku se tedy na serveru eReading.cz prodalo cca 8 000, na Kosmasu 7 080 a na Palmknihy.cz 9 773 elektronických knih (včetně e-knih prodaných přes e-shopy DATART a Alza.cz). Projekt Wooky údajně prodal více než 10 000 e-knih.

6.1 České portály prodávající e-knihy

Do loňského roku byly v českém jazyce dostupné pouze e-knižní vydání klasických děl a děl tzv. public domain, tedy těch, na která se již nevztahuje autorské právo a která byla na internetu zdarma ke stažení. Jedním z prvních větších projektů, určených k popularizaci e-knih, měl být projekt Gutenberg.cz, založený roku 2009 firmou Ringier. Projekt měl pomáhat nakladatelům s digitalizací a počátkem prodeje, měl zprostředkovat dostupné knihy zdarma v rámci podpory e-knih a bylo v plánu poskytovat e-knihy ve formátu .pdf a .epub chráněné DRM. Tento projekt byl ale přibližně po roce existence zastaven.

Sluší se také zmínit nakladatelství Libri, které je v České republice zvláštní tím, že své knihy v digitální podobě nabízí už od roku 2002. Na jejich webu jsou ke stažení zaheslované soubory .pdf, k nimž dostane zákazník heslo až po zaplacení. Čtenář si může vybrat mezi dvěma verzemi, první, pouze pro obrazovku, je za 40 % ceny tištěného titulu, druhá umožňující i tisk je za 60 %. *„Prodeje knih nejsou závratné, zhruba 100 kusů ročně, ale docela zajímavé je spektrum zákazníků. Díky odbornému zaměření to jsou často zahraniční školy a studenti bohemistiky, emigranti a podobně.*

Pokud společnosti rezonuje nějaké historické téma (například Benešovy dekrety), promítne se to i do poptávky ze zahraničí.^[35]

6.1.1 wKnihy

Projekt wKnihy, ač v Česku příliš nevešel ve známost, je zřejmě prvním e-shopem prodávajícím e-knihy. Začal fungovat v březnu 2010 a nabízí knihy, které sám jeho provozovatel, firma Warbler, po dohodě s autory připravil pro formát e-knih a zajistil redakční práce a sazbu, i knihy jiných menších nakladatelství. Knihy tohoto portálu jsou ve formátu Mobipocket, který dokážou přečíst čtečky Amazon Kindle. Knihy s koncovkou .epub či .pdf tu nenajdete. Krédem tohoto projektu je „Kvalitně a legálně“ a nabízí e-knihy se sociálním DRM.

6.1.2 Palmknihy

Server Palmknihy vznikl už okolo roku 1999 a jeho zakladatelé, Jiří Vlček a Martin Bodlák, se tehdy domnívali, že se e-knihy rozšíří přibližně během dvou až tří let. Nejprve měli na stránkách knihy volně ke stažení, po sedmi letech se pokusili je prodávat pomocí platby přes Premium SMS, ale projekt neuspěl a Palmknihy se vrátily k rozdávání. S prodejem pak znovu začaly roku 2010, stále však lze na webu najít sekci „knihy zdarma“, kde je v současnosti dostupných 3 395 knih. Server také zaznamenal jistou potíž s překladateli – dával volně k dispozici díla autorů, kteří již jsou po smrti více než 70 let, objevil se však problém s autorskými právy překladatelů, proto musely být tyto e-knihy odstraněny.

Palmknihy také v době poskytování e-knih zdarma posloužily jako líheň nových talentů a některá díla, která původně vyšla zdarma elektronicky, se posléze dočkala i vydání papírového – například díla žánru sci-fi a fantasy, která měla u čtenářů serveru Palmknihy úspěch, později vyšla v sérii Pevnost.

Zajímavý je pohled na pětici nejstahovanějších volně dostupných knih:

1. *Murphyho sexuální zákony* - Mirun
2. *Kámasútra aneb poučení o rozkoši* – Mallanága Vátsjájana
3. *Staré pověsti české* – Alois Jirásek
4. *Bible* – Starý zákon
5. *Bible* – Nový zákon

Dále se na stránkách lze dočíst, že nejstahovanějším formátem je PalmDoc, jemuž se téměř vyrovnává .epub (30. 4. 2012 byl počet stažení 3 952 pro PalmDoc a 3 950 pro Epub), ovšem protože statistika dělí formát .mobi podle kódování na Unicode a Windows-1250 (1 875 a 3 834 stažení), dalo by se říci, že nejoblíbenějším formátem je .mobi. Co se týče placených e-knih, zde na serveru Palmknihy vede také formát pro Kindle, a to celými 58,54 %, druhým je pak překvapivě .pdf s 30,36 % a .epub činí pouhých 11,10 %.

Ředitel společnosti Palmknihy Jiří Vlček mi laskavě poskytl některá data o prodeji: v roce 2011 vzrostl měsíční prodej e-knih oproti r. 2010 o 275 %, na rok 2012 počítají s nárůstem 431 % vůči roku předchozímu. Za rok 2011 se tak na serveru Palmknihy prodalo 7 217 e-knih.

Elektronické knihy na serveru Palmknihy jsou bez ochrany DRM, sám Jiří Vlček se domnívá, že ochrana má smysl pouze u učebnic, ovšem musela by být spolehlivá a těžko prolomitelná.

6.1.3 eReading.cz

E-shop s e-knihami eReading vznikl k 5. září 2010 a začal poskytovat elektronické knihy ve formátech .pdf a .epub, chráněné podle preferencí nakladatele ochranou DRM. Tento projekt si dal za úkol nabízet českým čtenářům legální a cenově výhodné e-knihy tak, jak to již několik let předtím fungovalo v zahraničí. V tiskové zprávě ke vzniku tohoto portálu stojí: *„V Čechách doposud neexistoval profesionální prodejce e-knih, který by se soustředil pouze na tento segment. To však neznamená, že neexistuje žádný trh. Stávající možnosti se zatím omezovaly na pololegální zdroje a nesystémovou nabídku od technologických nadšenců,«* říká jeden ze zakladatelů projektu eReading Petr Mareš. *»Portál eReading již před časem zahájil rozsáhlá jednání se všemi předními nakladateli a hodlá českým čtenářům a majitelům čteček zpřístupnit maximum knižní produkce, která jim umožní, aby s sebou nosili svoji soukromou knihovnu na každém kroku,«* vysvětluje Mareš. *»Postoj nakladatelů k novému konceptu ve většině případů osciluje mezi kladným přijetím a zvědavostí, zaznívají ale samozřejmě i občasné pochybnosti. Jen malá část z nich však spolupráci rezolutně zamítá, ačkoliv tito nakladatelé uznávají, že se vzdávají možnosti podílet se na rozvoji formátu. Princip fungování znají ze zahraničí a myslím, že jsme první, kdo jim nabídli spolupráci na*

opravdu profesionální úrovni, proto jsme ve vyjednávání podmínek poměrně úspěšní,« dodává Mareš. ... »Podle informací jednoho z českých dodavatelů, obchodního domu Alza.cz, je mezi českými uživateli z tohoto zdroje přes 12 tisíc čteček. Jejich celkový počet odhadujeme mezi 20 až 40 tisíci a předpokládáme, že se s vývojem na zahraničním a potažmo našem trhu bude tento počet zvyšovat, protože cenový vývoj tlačí výrobce k prodeji přístrojů od 130 dolarů. To už je částka, která je pro naši cílovou skupinu velmi zajímavá.« ... »Podle našich informací dochází na rozvinutějších trzích při koexistenci obou verzí knihy k zajímavým jevům. E-knihy nemají vliv na snižování prodejů těch tištěných, protože sledují jiné tržní pohyby – především jde o prodej čtecích zařízení. Pokud už však k nějakému ovlivnění dojde, je většinou pozitivní, protože si spokojený čtenář chce svoji oblíbenou knihu pořídit i v tištěné formě. Nelze proto hovořit o katastrofických scénářích, v nichž e-kniha hubí trh s krásnou literaturou, protože její hodnota je pro zákazníka v něčem jiném,« vysvětluje problematiku konkurenčního boje Mareš z projektu eReading.^[36]

V listopadu 2010 pak eReading oznámil nové partnerství s nakladatelstvím Academia, které se připojilo k nakladatelstvím Fragment, JOTA a Epoque, jež s portálem eReading již spolupracovala. V květnu 2011 se připojilo i nakladatelství GRADA, největší průlom a úspěch ale zaznamenal projekt eReading v listopadu 2011, kdy začal prodávat svou vlastní čtečku přímo napojenou na e-shop eReading.cz.

Martin Lipert, spoluzakladatel projektu eReading, poskytl koncem loňského roku rozhovor časopisu *Reflex*, kde se velmi ostře ohradil proti čtečkám Amazon Kindle:

„Když se bavíme o potížích na českém trhu, jak si na tom stojíme ve srovnání s okolními zeměmi?

Česko má v tomhle ohledu v rámci střední Evropy výjimečnou pozici. A napomohla tomu jediná věc – české deníky. V době, kdy tady bylo jen pár Kindlů, přišel server Aktuálně.cz s tím, že do nich bude zasílat periodika. Jakmile to začalo dělat Aktuálně, tak se polekali všichni ostatní vydavatelé a řekli si: ‚No to musíme také.‘ A potom začala ta masáž iDnes a dalších. To je obrovská síla. A mě to mrzí, protože rozšíření Kindlu velmi škodí českým elektronickým knihám.

V jakém směru?

Kindle je totiž uzavřené řešení. Abyste do něj mohl poskytovat obsah, buď se musíte dohodnout s Amazonem, nebo se musíte smířit s tím, že rezignujete na ochranu knihy

před kopírováním. První otázka českých majitelů práv ale většinou zní: „Jak mi ochráníte moje knihy?“ A u těch zahraničních je to ještě mnohem horší. Tam vám agent dá do ruky smlouvu s jasným požadavkem. Nemá potřebu upravovat smlouvy pro český trh, když má vedle Německo. V celé západní Evropě je navíc ochrana knih naprostým standardem.

Vraťme se na závěr k vaší nové čtečce. Lidé ji budou zákonitě srovnávat s Kindlem.

Můžete říct, že v něčem čtečku od Amazonu jednoznačně předčí?

Ale ano, umí česky a jako první umožňuje bezdrátový nákup českých e-knih přímo ze zařízení. Kindle navíc v českém prostředí nemá co dělat, není vůbec určen pro český trh a byl sem uměle protlačen tlakem médií. Zvrtlo se to, s tím se už nedá nic dělat. Porovnávat ale naši čtečku s Kindlem je, myslím, chybné. Měli bychom být srovnávání se čtečkami, jež jsou určeny pro český trh, čtečkami, které podporují standard Adobe DRM a formát ePub. Fascinují mě naši konkurenti. Podporují čtečku (Kindle, pozn. red.) od společnosti, jež působí ve stejném odvětví jako oni, akorát je dočasně prostorově oddělena. Ale jinak má tytéž zájmy. Je to od nich krátkozraké.^{437]}

Tyto názory zvedly na internetu velkou vlnu nevole, především mezi majiteli čteček Kindle, a eReading postupně začal od DRM upouštět a své knihy ochrany zbavuje. V současné době je již bez ochrany DRM 1 781 titulů, tedy 80 % jejich katalogu.

6.1.4 RajKnih.cz

Server RajKnih.cz rozjel prodej e-knih už v listopadu 2010, poskytuje však pouze e-knihy pro platformu Wooky, zabezpečené DRM. Nakladatelství Jan Melvil Publishing, které se na rozjezdu RajKnih.cz podílelo, se k projektu vyjádřilo na blogu: „*Na konci roku 2009 jsme byli jediní čeští nakladatelé, kteří „dobrovolně“ projevili zájem o zařazení celé knižní produkce do plánovaného a utajovaného projektu Gutenberg od Ringieru. Mělo jít o platformu (a eshop) umožňující prodej českých knih v digitální podobě. Chtěli jsme být mezi prvními. Zdálo se rozumné přidat se co nejdříve k velkým – malá nakladatelství mají finance sotva na produkci knih, ne však na vývoj multiplatformní služby tohoto typu. Ostatní nakladatele Ringier oslovoval sám, ale podle našich informací narazil na "krizi", strach i nepřipravenost trhu. Projekt usnul a my tak začali pátrat po možnostech, jak dostat naše knížky do čteček jinak. Takže jsme se postupně*

vrátili k myšlence, že pro český trh potřebujeme nějakého "druhého Ringiera". Partnera, který bude zvládat specifika českého trhu, ideálně:

- vytvoří vlastní čtecí zařízení či software, který bude dostupný i pro nejrozšířenější mobilní zařízení dnešního Česka – chytré mobily
- bude bez problémů zvládat specifika českého jazyka a jeho znakových sad
- nabídne solidní míru zabezpečení, aniž by komplikoval nákup a obsluhu (tedy DRM – aspoň zpočátku pro zahraniční novinky, protože u nich to po nás požadují poskytovatelé licencí)
- zvládne platební kanál plateb přes operátora (k platbám kreditkou je v ČR zásadní odpor, v tom je český trh dost výjimečný)
- nabídne obchodní podmínky, které umožní knihy proti papírové verzi zlevnit aspoň o 30 %, a přitom nám zachová stejnou míru zisku jako má papírová kniha (abychom si "nekanibalizovali" již hotové knihy v prodeji).^[38]

Již u tohoto příspěvku na blogu se strhla vášnivá diskuze ohledně platforem, formátů, DRM i způsobu placení, RájKnih nakonec do e-shopu přidal ještě platbu bankovním převodem a kartou. Server funguje dodnes, stále však prodává pouze e-knihy pro Wooky, která, ač původně slibovala svou vlastní hardwarovou čtečku s e-inkovým displejem, nadále funguje pouze na tabletech, chytrých telefonech a počítačích, což je značně nekomfortní způsob čtení.

6.1.5 Ebux.cz

Prvním velkým nakladatelstvím, které spustilo svůj vlastní prodej e-knih, byla skupina Euromedia Group, největší nakladatel na českém trhu. Jejich e-shop ebux.cz byl spuštěn 1. 4. 2011 a stejně jako RajKnih.cz poskytuje pouze e-knihy pro Wooky. Veškeré knihy, které Euromedia vydává, tak nejsou jako e-book dostupné pro jinou platformu než Wooky, za což mnozí čtenáři toto nakladatelství proklínají, pravdou ale je, že tak velké nakladatelství jako Euromedia si tento přístup může dovolit a nejspíš tím i značně přispívá oblíbě projektu Wooky. Za loňský rok si čtenáři pro Wooky koupili téměř 20 000 e-knih.

Generální ředitel Euromedia Group Andreas Kaulfuss by chtěl pomocí projektu Wooky napodobit na českém trhu americký Amazon.com. Navíc také Kaulfuss tvrdí, že lidé nechtějí e-inkový displej, že chtějí číst barevně, a chtějí zařízení, které zvládne více věcí,

než jen čtení knih – proto má Wooky svůj vlastní tablet. Čtečku prý chtěli také, ale zatím nenašli hardware, který by byl s Wooky kompatibilní. Kaulfuss se také vyjadřuje pro ochranu DRM, podle něj jde o nutné zabezpečení, které zabrání kradení knih.^[39]

Počátkem června 2011 se k nakladatelstvím vydávajícím e-knihy přidalo také nakladatelství Academia. Ceny v tomto e-shopu začínaly na 45 korunách, nyní nabízí i některá díla zdarma. Academia se navíc nebála vydat kromě beletrie i některá vědecká díla, k čemuž na stránkách připojuje poznámku: *„Nabízíme Vám ke stažení publikace vydané pracovišti Akademie věd ČR ve formátech PDF a EPUB. Vzhledem k tomu, že se jedná převážně o odborné a populárně naučné texty s často náročnou a strukturovanou sazbou, prosíme, abyste omluvili případné typografické nedostatky a technická omezení, která jsou dána povahou formátu EPUB (formát nedovoluje korektní zobrazení kurzívního textu, veršů, některých cizích znaků, rozsáhlých grafů a tabulek ve čtecích zařízeních). Pro tyto případy Vám nabízíme texty ve formátu PDF.“*^[40]

6.1.6 Kosmas

Společnost Kosmas s. r. o. je na českém trhu už od roku 1999 a provozuje maloobchodní síť knihkupectví a knihkupectví internetové. K prodeji e-knih přistoupila 4. listopadu 2011 a za poslední dva měsíce roku stihla prodat 3 950 e-knih, což je 1,6 % jejího obratu za toto období. Navíc prodeje na tomto serveru hezky dokládají boom v elektronickém čtení po loňských Vánocích – rekordní denní prodej totiž na Kosmasu zaznamenali 25. 12. 2011. V tiskové zprávě z 4. 1. 2012 se dozvídáme i další zajímavá data: *„Největší zájem je o e-knihy do 100 Kč, u starších knih zákazníci akceptují cenu do 130 Kč, u novinek vycházejících krátce po vydání tištěné knihy je akceptovaná cena do 200 Kč. Nejprodávanější e-knihy, Stopařova průvodce Galaxií, se prodalo 233 ks, Santiniho jazyka 137 ks, novinky Alefa Paula Coelho 126 ks. Nejvíce elektronických knih se prodalo z nakladatelství Argo, Host, Torst, Kniha Zlín, Listen, Radioservis a Paseka.“*^[41] Server Kosmas.cz poskytuje převážnou většinu e-knih zabezpečenou pouze sociálním DRM, některé e-knihy, u nichž to vyžadovala autorská práva, jsou ochráněna Adobe DRM. Hana Žáková z Kosmasu o problematice DRM hovořila i v rozhovoru, který poskytla serveru Lupa.cz. Řekla, že původně chtěli e-shop

s elektronickými knihami spustit už dříve, ale zdržely je smlouvy s nakladateli, jejichž postoj k e-knihám nebyl ještě příliš vstřícný a kteří vyžadovali DRM. Jejich postoj se ale, jak říká Žáková, v poslední době změnil, i ti nakladatelé, kteří se dříve odvolávali na smlouvy s překladateli a majiteli autorských práv a vyžadovali tvrdé DRM, nyní již na této ochraně nelpí, záleží jim spíše na tom, kolik se jejich e-knih prodá, oslovují Kosmas sami s tím, že mají zájem e-booky prodávat a sociální DRM je pro ně dostatečná alternativa.^[42]

Vstup na trh s elektronickými knihami odůvodnilo knihkupectví následovně: „*Hlavním cílem bylo naplnit očekávání stále rostoucí komunity fanoušků e-knih. Na základě diskusí v rámci focus group bylo zvoleno co nejotevřenější řešení. V nabídce jsou nyní e-knihy v nejžádanějších formátech (ePub, pdf, mobi), které uspokojí majitele čteček včetně Kindlů, mobilních telefonů a tabletů.*“^[43]

Portál Kosmas.cz zveřejnil také údaje o stahovaných formátech. V nabídce knihkupectví jsou knihy ve formátu .pdf (33% zastoupení), .epub (30 %) a .mobi (30 %), formátů s ochranou DRM je jen minimum (3 % ve formátu .mobi a 4 % ve formátu .pdf), tudíž celkem vyrovnané počty, nejoblíbenější mezi čtenáři je ale formát .mobi, který zaznamenal podíl 49 % na staženích. Formát .epub získal 35 % a .pdf pouze 11 % stažení (viz příloha č. 4).

Zatím je těžké odhadovat, jak se bude prodej e-knih vyvíjet, Kosmas však na svých stránkách píše, že spuštění prodeje elektronických knih nijak nesnížilo obrat prodeje knih tištěných. Navíc knihkupectví Kosmas nabízí velmi zajímavé tabulky se srovnáním prodeje e-knih a jejich tištěných protějšků. E-knihy převálcovaly tištěné v prodejnosti u titulu *Stopařův průvodce po Galaxii*, kterého bylo v elektronické podobě prodáno 233 a v tištěné pouze 128 exemplářů, opačný případ nastal u knihy Alef Paula Coelho, jehož se prodalo 261 výtisků a 126 elektronických verzí (viz příloha č. 5). Knihkupectví také potvrzuje, že jsou e-knihy velmi žádané hlavně u titulů, u nichž již je papírová verze vyprodána. Spuštění prodeje elektronických knih na serveru Kosmas.cz ale na svém blogu poněkud zkritizovalo nakladatelství Jan Melvil Publishing: „*Kosmas řekl opatrné “B”, neřekl však “A”, které by bylo v jeho pozici mnohem záslužnější. Uvádí na trh totiž v drtivé většině pouze staré a volně šiřitelné knihy za babku, zatímco k vydání novinek nakladatele nepřesvědčil. Je celkem jasné, proč. Kosmas.cz není nakladatel (nyní pomínu, že jeho majitelé jsou majiteli Arga), takže jej primárně zajímá distribuce knih*

dalších nakladatelů. On sám neinvestuje do výroby knihy, a dokonce ani do jejího nákupu, protože je obvykle nakupuje až v okamžiku prodeje koncovému zákazníkovi (komise). Digitalizací knihy jiného nakladatele Kosmas riskuje víceméně peníze vložené do digitalizace + potenciální snížení prodeje papírových knih, které má v komisi od dotyčného nakladatele. Neriskuje ale čtvrt mega za novinku, spíše řádově tisíci koruny, zatímco nakladatel v takovém případě ano. Nakladatel prostě platí skladné za své europalety a čeká, co se bude dít.

A proto:

- *co se nám nelíbí: uvolněním velkého množství stařinek (ne-novinek) za extrémně nízkou cenu ve snadno kopírovatelném formátu se vytváří jen nižší, neprogresivní část trhu s ebooky. Novinky tam až na pár výjimek chybí. Nakladatelé si totiž novinku bez ochrany netroufnou publikovat (velká poptávka a tržně přirozeně vyšší cena novinek vede ke zvýšenému kradení). Čtenář může považovat za normu, že ebooky mohou být levné, skoro zadarmo, a že se dají běžně kupovat ve volně šiřitelném formátu. Jde ale o to, jaké ebooky mohou takto vycházet, a zda to prostě nekřiví trh.*
- *Ve své zprávě Kosmas tvrdí, že u novinek "je akceptovatelná cena do 200 Kč". S tím fiktivním limitem nesouhlasíme, čtenáři našich novinek akceptují i vyšší cenu (cca 75 % ceny papíru), pokud se nám podaří ebook uvést včas – a my si jich za toto porozumění realitě velice vážíme. (Z pohledu člověka, který nad psaním, výběrem, redakcí, korekturou, přípravou, konverzí... knih tráví celý život, mi připadá logické a zřejmé, že knihy mají mít tu stejnou cenu, ať už je pořizujete v té či oné inkarnaci.) Navíc, podle nás je obecně ebook lepším produktem než samotná kniha: ebook je služba, jejímž smyslem je rozšíření čtenářského zážitku, nikoli čistý "levnější nákup textu". (Pokud tomu tak bohužel u některých čteček či knih vždy není – a převažuje u nich horší zážitek a špatná obsluha, je to samozřejmě chyba, jdoucí proti trendu prohlubování čtenářského zážitku a kultury knihy – pokud máte stížnost, napište nám).*
- *Kosmas prý prodal téměř 4 tisíce ebooků za dva měsíce. Zní to jako velké číslo. Anebo ne? Zvažme, že má v nabídce 520 ebooků. Od každého tedy prodal průměrně 7,7 ks. My jsme za stejnou dobu prodali od každé naší knihy cca 50 ks.*

A to se zabezpečím, za dvakrát vyšší koncovou cenu a s mírným ziskem, který hned vrátíme do přípravy dalších ebooků – novinek.^[44]

Samozřejmě, tento názor je z ledna letošního roku a dá se říci, že v době spuštění prodeje e-knih nemohl Kosmas.cz udělat nic jiného, než právě to, co kritizuje Tomáš Baránek. V současné chvíli už jsou na Kosmasu i dalších portálech dostupné také novinky, e-knihy, které vycházejí pouhých pár dnů až týdnů po jejich tištěných protějšcích. Tomuto stavu velice pomohl právě vstup nakladatelů na trh s e-knihami a jejich progresivní přístup, s nímž začali vydávat elektronické publikace.

6.1.7 Martinus.sk

Martinus je původně slovenské knihkupectví, které prodává knihy už od roku 1990. Nejprve prodávali knihy v kamenné prodejně ve slovenském Martině, roku 2001 otevřeli i internetové knihkupectví Martinus.sk. V roce 2011 otevřeli na Slovensku už čtvrtou kamennou pobočku a 1. února 2012 vstoupili i na český trh serverem Martinus.cz, poskytujícím i elektronické knihy.

Toto knihkupectví si za zatím nedlouhou dobu svého působení u nás získalo mnoho fanoušků a náklonnost čtenářů především na internetu, protože klade velký důraz na marketing na sociálních sítích, pravidelně přispívá na svůj Twitter i Facebook a pořádá pro zákazníky různé soutěže. Navíc jsou partnery projektu Knihoběžník: do tohoto projektu se může zapojit kdokoli, stačí registrace na webových stránkách. Účastníci projektu ukrývají na veřejně dostupných místech knihy, jejichž polohu pak napíší na webových stránkách projektu, a jakýkoli jiný čtenář si pak může pro knihu dojít, vyzvednout ji z úkrytu, přečíst si ji a ukrýt ji na jiném místě.

Martinus.cz nabízí e-knihy ve formátech .pdf a .epub, ovšem chráněné Adobe DRM, majitelé čteček Amazon Kindle si tu tudíž nevyberou.

Postupem času začínají elektronické knihy nabízet také obchody s elektronikou či e-shopy (DATART, Alza.cz apod.), většinou však jde o partnerství s některým z již výše vyjmenovaným portálem.

6.2 **Názor některých českých nakladatelů na e-knihy**

Některá česká nakladatelství se do vydávání e-knih vrhla poměrně brzy, jiná stále ještě vyčkávají a váhají. Co vede nakladatelství k vydávání elektronických knih, když je zatím stále ještě jasné, že nejde o moc výdělečný byznys? A co naopak jiná nakladatelství drží zpátky, aby s e-knihami ještě počkali?

6.2.1 **Kniha Zlín**

Za nakladatelství Kniha Zlín, jehož knihy patří podle žebříčku Svazu českých knihkupců a nakladatelů mezi nejprodávanější za měsíc duben 2012 (viz příloha č. 7), odpovídala na mé otázky Mgr. Olga Biernátová, která se tomuto nakladatelství stará o marketing a webové stránky.

Kniha Zlín patří mezi jedno z prvních nakladatelství, která začala vydávat e-knihy – co je k tomuto rozhodnutí vedlo? Mnoho nakladatelství má obavy z pirátství a proto s e-knihami ještě čekají, jak se s pirátstvím vypořádává Kniha Zlín?

„Začali jsme s e-knihami proto, že si to čtenáři žádali. My se navíc profilujeme jako moderní nakladatelství a chceme jít s dobou, být průkopníky, nezůstávat pozadu. Tak trochu to děláme i pro image, prostě to k nám patří a spadá to do našeho plánu maximálního ‚customer care‘ (vždy se snažíme vyjít vstříc čtenářům, reagovat na jejich podněty a zapojovat je do rozhodovacích procesů). Navíc si myslíme, že právě legální nabídka e-knih za rozumnou cenu a s podporou různých zařízení a formátů je ten nejlepší boj s pirátstvím. Pirátství tu samozřejmě je, ale s velkými uložišti se dá pohodlně domluvit. Ulož.to kontroluji a jakmile se tam něco objeví, nechám to stáhnout, je to do dvou hodin vyřízené. Např. Nemesis tam jednou byla a od té doby už se tam neobjevila. Takto je to i s ostatními tituly. S Xtranceⁱ také došlo k dohodě, knihy, které jsou legálně k dispozici, tam stáhnout nejdou a odkazuje se na e-shopy. Více se pirátí ty knihy, které takto nabídnuté nemáme.“

Jak se Kniha Zlín vypořádává s velkým množstvím formátů e-knih?

„Všechny knihy má Kniha Zlín dostupné pro všechny platformy, tedy MOBI, ePUB, PDF, PDF pro čtečky, eReading čtečky a Wooky tablety jsou podchycené, Martinus prodává

ⁱ Xtrance je jeden ze serverů s nelegálním obsahem, podobně jako ulož.to. Je ukázkou, jak důmyslně pirátské komunity postupují a jak složité je k nim proniknout. Tento server nemá stálou internetovou adresu, adresa se pravidelně mění a její aktuální podobu dostávají jen prověřeni členové. Navíc je server registrován přes tzv. anonymní bránu, která znemožňuje vypátrat, kdo přesně je jejím provozovatelem nebo ve které zemi je oficiálně umístěn.

výhradně s Adobe DRM a teď expandujeme na iBookstoreⁱ. Chceme maximalizovat nabídku a pokrýt všechna zařízení.“

Jak je to s cenou e-knih a s oblibou elektronických knih oproti tištěným? V jakém poměru je prodej e-knih ku prodeji tištěných v Knize Zlín?

„Ebooků se prodá minimum, navíc cenotvorba je taková, že se na e-knihách skoro vůbec nevydělává, je to doplněk. Print opravdu extrémně vede. E-knih se prodají stovky až tisíce, printu desetitisíce za stejné období.“ⁱⁱ

6.2.2 Host Brno

Host Brno je velkým nakladatelstvím a na českém trhu působí už od roku 1995. Elektronické knihy tohoto nakladatelství jsou již k dostání v internetových obchodech a nedávno dokonce Host jako první české nakladatelství vydal elektronickou verzi knihy dříve než tištěnou. Šlo o knihu *Žitkovské bohyně* od Kateřiny Tučkové a tento krok byl provázen vášnivými diskuzemi mezi nadšenci do elektronické literatury – viz příspěvek bloggera Marcela Kupky:

„Na první pohled nenápadný krok se může snadno stát krokem zlomovým. Zatím se autoři a nakladatelé bránili i tomu, aby elektronická verze knihy vyšla ve stejný den jako tištěná. Současný stav je takový, že nakladatelství vydá knižní novinku, zajistí jí větší či menší marketingovou podporu, ale na trh, na kterém čekají majitelé desetitisíců čteček a tabletů, vypustí pouze tištěnou verzi. Ta elektronická přichází většinou až několik měsíců poté.

Důvody jsou logické – nakladatelům vydělává tištěná kniha, eknihy zatím generují jen velmi malé obraty na to, aby se na nich dala vystavět trvale udržitelná ekonomická koncepce. Nakladatel se snaží úspěšně prodat tištěnou knihu, obává se, že pokud by vydal ebook ve stejný okamžik, prodělá kalhoty. Všechny ochrany ebooků jsou prolomitelné, nahrát eknihu na některý se serverů pro sdílení souborů (například uloz.to), je otázkou chvíle.

To se stalo například s biografií Steva Jobse, vydanou nakladatelstvím Práh. Bylo by vcelku zajímavé zjistit, kolik majitelů elektronické verze této knihy si ji zakoupilo legálně a kolik se jich vydalo cestou "stáhnou si to zdarma". Tištěný Jobs se prodával (a stále prodává) velice dobře, není důvod se domnívat, že eknih byla žádána méně.

ⁱ Elektronické knihy nakladatelství Kniha Zlín jsou na iBookstore dostupné od 5. 5. 2012

ⁱⁱ Citace z e-mailové konverzace dne 24. 4. 2012

Prodal by Práh tištěných Jobsů o pět nebo deset tisíc kusů více, kdyby eknihu vydal se zpožděním měsíců, jak je běžné? Vydrželi by příznivci tak dlouho čekat na to, až si budou moc koupit verzi knihy pro svůj iPad, Android, Kindle apod.? Tištěný Jobs stojí doporučených 499 Kč, elektronický (bez DRM) 350 Kč. Nelegálně stažený je za 0 Kč. Nakladatelství uvádí prodej 35 000 výtisků Jobsovy biografie. Kolik nelegálních kopií bylo staženo, se asi zjistit nedá. Ale kdyby jich bylo například dalších 20 000 – to už je velký zářez do ekonomiky nakladatelství.

Neříkám, že to přesně takhle bylo a že to přesně takhle musí být – přinejmenším v žánru krásné literatury to patrně bude fungovat jinak, Steve Jobs je autorem pro technicky zdatné a ti vědí, kde hledat, když nechtějí platit.^{45]}

Za nakladatelství se mi k tomuto pokusu vyjádřila Jana Lišková:

„Myslíme si, že pokus s vydáním elektronické verze dřív než tištěné byl celkem úspěšný. Tato akce pomohla propagaci, o knize se psalo v tisku, dostala se do povědomí čtenářů.

Jednalo se o titul, na který řada čtenářů Kateřiny Tučkové čekala, a vydání elektronické verze bylo přijato velice pozitivně. Zaznamenali jsme velkou vlnu zájmu o e-book ihned po jeho nasazení do prodeje (v porovnání s prodeji jiných e-knih). Údaje o prodeji za duben zatím bohužel nemáme k dispozici, takže je těžké soudit, ale považujeme celý projekt za úspěšný.

Máme zkušenost, že čtenáři obecně vítají nové tituly, o starší knihy takový zájem není. U nových titulů je tedy prodejnost (především na začátku) tradičně dost vysoká, zatímco u starších knih to není tak slavné.ⁱ

Paní Lišková se mi laskavě vyjádřila i k celkovému přístupu nakladatelství Host Brno k elektronickým knihám.

Proč se nakladatelství Host Brno rozhodlo vydávat elektronické knihy?

„Naše nakladatelství se snaží pružně reagovat na situaci na mezinárodním knižním trhu. V západních zemích a především v Americe jsou e-knihy fenoménem, který předčil i prodeje tištěných knih (viz např. Amazon.com). Proto jsme se do vydávání e-knih zapojili, a to ve spolupráci s předními hráči na poli e-knih (eReading, Palmknihy, Wooky, Kosmas, Dybbuk).“

ⁱ Citace z e-mailové konverzace 2. 5. 2012

Jaký názor máte na ochranu DRM? Jak bojujete s pirátstvím e-knih?

„Naše knihy až na některé výjimky nejsou chráněné tvrdým DRM (Adobe DRM), ale pouze sociálním DRM. Myslíme si, že žádné zabezpečení nedokáže zajistit, aby se e-kniha nezačala nekontrolovaně šířit dál po síti. Kdo je šikovný a má alespoň nějaké znalosti IT, zvládne odstranit Adobe DRM během několika minut. Adobe DRM naopak představuje komplikaci pro běžné čtenáře e-knih, limituje užívání obsahu, zdržuje. Sociální DRM v tomto ohledu nepředstavuje takovou zátěž pro zákazníka, spíš apeluje na jeho zodpovědnost (nenahraji na Ulož.to e-knihu se svými identifikačními údaji atd.). Vycházíme z toho, že každé zabezpečení lze prolomit, a proto nechceme čtenářům zbytečně házet klacky pod nohy a komplikovat jim život. Určitým varováním, často omílaným, je i osud hudebního průmyslu.“

Jaký podíl na obratu vašeho nakladatelství tvoří elektronické knihy?

„Prodej e-knih v současné době představuje jen malý zlomek celkových prodejů. Knihy se prodávají maximálně ve stovkách ročně. Sledujeme ale zlepšující se trend. Jak se nabídka e-knih rozšiřuje a lidé si více zvykají na tento způsob čtení, tak prodeje postupně stoupají.“

V souvislosti s cenami e-knih řešíme klasický problém: veřejnost se domnívá, že když odpadnou náklady na redakci, sazbu, tisk atd., nakladatel s e-knihami nemá žádné výdaje – ale tak to není. Velká část z příjmů za prodeje e-knih se následně odvádí majitelům práv, část spolkně rabat distributora, výdaje na přípravu e-knihy, administrativu... Snažíme se držet ceny e-knih v rozmezí 60–70 % ceny tištěné knihy. Jedná se o cenovou úroveň, která je myslím ještě celkem akceptovatelná pro koncové zákazníky, ale zároveň negeneruje přílišnou ztrátu.“ⁱ

6.2.3 Mladá fronta

Mladá fronta patří mezi velká česká nakladatelství, přesto však k vydávání e-knih ještě nepřistoupila. O důvodech tohoto rozhodnutí jsem mluvila s Mgr. Antonínem Kočím, programovým ředitelem divize Knihy nakladatelství Mladá fronta.

„Kdykoli vyjedu do světa na veletrh nebo konferenci, ptají se mě: ‚Tak co, jak jste na tom, kolik máte knížek na webu?‘ A my odpovídáme, že jsme začali vloni v květnu – spustili jsme pilotní projekt, 7 knih pro iPady, kterých bylo sice tehdy v ČR jen pár tisíc,

ⁱ Citace z e-mailové konverzace 26. 4. 2012

ale i přesto měly tyto knihy relativně dost stažení – ty nejúspěšnější byly stažené i několiksetkrát za ten necelý rok. Ale jde jen o pilotní projekt, chtěli jsme si to vyzkoušet, tyhle knihy byly v prodeji jen za čtyři eura, což je směšná suma – chtěli jsme jen vidět, co to udělá, jak na to a podobně.

Zatím vydáváme alespoň několik periodik pro iPady – *VTM Science, E15, For Men, Dieta* a podobně. Ale nejde jen o iPady, jde i o to, aby tu byly jiné platformy a distributoři, co budou naše knihy nabízet, nechtěli jsme spouštět nějaký vlastní e-shop nebo aplikaci. Tradiční distributoři nás oslovovali už v loňském roce, že o naše knihy mají zájem a že se máme připravit, mělo to vše vypuknout vloni na podzim, ale stále se nic nedělo. Tak jsme se rozhodli počkat do nového roku. Máme připravených asi 40 titulů, které teď od května půjdou do distribuce, ale stále je na nás vyvíjen velký tlak, abychom je dávali buď zdarma, nebo s velkou slevou. A Mladá fronta má hlavně tu potíž, že vlastní i tiskárnu, takže je těžké se nutit do elektronických knih, když tím sami sebe připravujete o peníze. Proto uvažujeme, že bychom e-knihy měli zatím jen jako doplněk, který nám přinese obrát možná do výše 5 %.“

Jak myslíte, že by pro vás elektronické knihy mohly být zajímavé, jakým způsobem pro vás mohou mít přínos?

„Myslím, že nám tahle platforma může posloužit hlavně na několik věcí: například když se bojíme dotiskovat staré knihy, u kterých víme, že o ně zas takový zájem nevyjde a dotisk v malém nákladu by vyšel draze, můžeme je vydat jako e-knihu.

Dalším využitím je vydávání nových autorů, těch máme spousty, nestíháme ani číst a posuzovat rukopisy, co nám lidé posílají, a právě e-knihy by mohly být dobrý způsob, jak vybrat, co se lidem líbí – mohli bychom například vydat ukázky, nebo i celých šest, sedm děl, a pak podle jejich úspěšnosti zjistit, u čeho by se nám vyplatilo vydat i tištěnou knihu.

Navíc by se podle mého daly e-knihy využít i jako marketingový nástroj, třeba když vydáme nějakou sérii tištěnou, mohli bychom k tomu dát první díl zdarma jako e-knihu, protože tím zasáhneme úplně jinou skupinu čtenářů, o které bychom neradi přišli.

A další věci jsou knihy, které jsou pro tuhle platformu přímo dělané – například teď chystáme vydání knihy *Apple* od Patricka Zandla.“

Hodláte vydávat e-knihy s ochranou DRM? Co si o ní myslíte? Nebojíte se pirátství?

„Ochrana DRM, to je skoro filosofická otázka. Záleží to spíš na distributorovi, někteří chtějí e-knihy chráněné, jiní ne, my jsme zatím připraveni na obě formy. Já osobně jsem ale pro to, prodávat e-knihy bez ochrany; ale zároveň, na ulož.to je tolik našich knih, že nás to opravdu štve: my připravíme knihu, za všechno zaplatíme, vydáme ji a ona se okamžitě objeví na ulož.to, to se to pak těžko prodává. A právě proto jsem pro schválení oné smlouvy ACTA, o které se teď diskutuje.“

A co knihy multimediální?

„S nástupem e-knih samozřejmě také uvažujeme o tom, že bychom začali vydávat trochu specifičtější tituly, které dokážou využít potenciál téhle platformy. Třeba k vydání *Malé knihy etikety pro manažery* od Ladislava Špačka jsme natočili krátké video na úvod, také si dokážu představit knihy, kde by jako bonus byl nahraný hlas autora a podobně.“

Jak řešíte formáty e-knih? Není pro nakladatelství problém, že existuje tolik různých čteček s různými zobrazovacími schopnostmi a s různými formáty knih?

„Nejčastější platforma pro čtení budou asi mobilní telefony, na těch samozřejmě tyhle doplňkové multimediální služby nevyužijeme, pro ty je spíš spotřební literatura, detektivky, beletrie na čtení. Budeme rádi, když se hezky graficky upraví i verze pro e-čtečky, ale to pro nás není žádná velká práce, vychází to ze souboru .pdf a náš grafik to má za pár hodin hotové.“

Co se týče formátů, připravujeme .epub a .mobi, soubory .pdf už žádný z distributorů nechce, takže jim to připravujeme na klíč tak, jak to vyžadují. Je to trošku technický problém, ale jsme schopni se to naučit.“

Nezpůsobí vám právě tato formátová pestrost potíže při zavádění prodeje e-knih?

„Technických potíží bude se začátkem prodeje určitě hodně, lidé si budou stěžovat, že jim naše knihy nefungují a podobně – ale to by částečně měl být problém distributora. Určitě s tím budou problémy a bude se to vyvíjet, ale tak to zkrátka bývá. Třeba bude časem vynalezen nějaký univerzální formát, ale tomu já moc nevěřím.“ⁱ

ⁱ Citace z osobního rozhovoru 5. 4. 2012

6.2.4 Epocha

Nakladatelství Epoque funguje už od roku 2002 a vydává ročně okolo padesáti knih, čímž se řadí mezi střední nakladatelství na našem trhu. Soustřeďuje se především na literaturu faktu, historii a fantastiku. Elektronické knihy nakladatelství Epoque jsou k sehnání na obvyklých portálech jako jsou Palmknihy či eReading. O svém názoru na e-knihy si se mnou promluvil ředitel Epoque Mgr. Zdeněk Pobuda.

Co si vy jakožto nakladatel myslíte o elektronických knihách a českém trhu s nimi?

„U nás v Česku došlo k poměrně skokové změně vlastně letos po Vánocích, protože tyto svátky byly hodně ve znamení nákupu čteček. Takže lidí sice značně přibylo, ale trh je stále nesmírně zanedbatelný – knížek v e-podobě se prodá velmi málo a jen ve výjimečných případech se může vyplatit vydat knihu jen elektronicky. Chcete-li být seriózní nakladatel, musíte e-knihu slušně zredigovat, graficky upravit, což s sebou nese jisté náklady včetně licenčních plateb na základě autorského honoráře, a prodeje se počítají maximálně, ale zdůrazňuji *maximálně* v desítkách exemplářů e-knih, spíš to velmi často končí v pouhých jednotkách. My nevydáváme elektronické knihy samostatně, i když o něčem již uvažujeme; vydáváme e-knihy vždycky jako pandán ke knihám papírovým.“

Co si myslíte o cenách e-knih a požadavkům čtenářů, aby e-knihy stály co nejméně?

„Představa, že e-kniha nakladatele nic nestojí, je mylná, zvláště u normálního seriózního nakladatele. E-kniha by měla obsahovat i obálku, tu musí grafik taky upravit, další náklad jsou ilustrace... Samozřejmě velmi levně vychází e-kniha, když ji děláte na základě už vydané knihy tištěné, samozřejmě ji musíte trochu upravit pro účely čteček, ale takové úpravy nejsou tak složité, aby se to nedalo zvládnout ekonomicky. Předpoklad je, že by se velmi záhy mohl obrát v e-knihách dotýkat i nějakých sedmi až deseti procent z celého obrátu nakladatele, který e-knihy publikuje vedle tištěných. Ale jak dlouho to bude trvat, to nevím. Takovou paradoxní věcí je, že ti, co nejvíc disponují čtečkami nebo jinými technickými zařízeními, jsou hlavně z mladší generace a ta čte pouze velmi velmi málo, a obávám se, že tenhle nový způsob čtení je víc čist nemotivuje. E-knihy paradoxně mohou trochu zbrzdit nepříznivý vývoj čtenářstva – ne zastavit, jen zbrzdit – ale stále si myslím, že ten, kdo knihu nikdy nevzal do ruky, na čteče stejně čist nebude.“

Nemáte jako nakladatel a milovník klasických papírových knih z nástupu knih elektronických obavu?

„Myslím, že nekulturnost této vlády nás ohrožuje mnohonásobně víc než e-knihy. Vysoké DPH na knihy, ekonomická politika podrážející příjmy nižších a středních tříd, z nichž se rekrutují čtenáři zejména (důchodci, učitelé, studenti), to nás ohrožuje mnohem víc než e-knihy. Zvykli jsme si a rozvoj se neustále zrychluje, za deset let třeba budou úplně jiné technické prostředky.

Tady je důležité jedno: byla by blbost e-knihy ignorovat, firma, aby fungovala, je nemůže nechat stranou. Rozumný nakladatel se bát e-knih nemusí. Co je horší, to je situace knihkupců. Jestliže mám z něčeho strach, tak z toho, že nástup e-knih podsekne knižní obchod na straně knihkupců. Také není dořešená otázka knihoven, protože půjčování papírových knih má svou tradici a pravidla, je ekonomicky podchycené, zato e-knihy jsou hrozně nedořešená věc.“

A jaký je váš názor na pirátství a boj s ním? Jste pro ochranu DRM?

„To je složité, jsou totiž piráti a piráti. Jsou ti, kteří to dělají z důvodu, jenž se nedá šmahem odsoudit – proto, že mají rádi knížky. To je problém například těch pirátských překladů, mnohdy to jsou lidi, co mají radost, že něco udělají dřív a že si to lidi mohou přečíst atd., dokonce existuje taková nepsaná dohoda, že piráti tu knihu dají na internet až půl roku po vydání, tedy poté, co už ty hlavní nákupy opadnou. Navíc u těch pirátských verzí nemáte jistotu, jestli je to dobře přeložené, dobře upravené, jaký je to formát atd. Někteří lidé si myslí, že e-knihy by měly být dražší, k témuž vede i názor ředitele DILIA, i ze strany zahraničních investorů. Problém je ale v tom, že když budou e-knihy moc drahé, bude to podporovat pirátství – to už je přece vyzkoušené s hudbou. Navíc je tu ještě jedna zajímavá věc, normální člověk si tu knihu, kterou chce mít a která se mu líbí, stále často kupuje papírovou, i když už ji předtím koupil v elektronické podobě.

Další věc je otázka ochrany. Já osobně to považuji spíš za hloupost. Čím víc tu knihu chráníte, tím horší je to pro obyčejného čtenáře, ale pro piráta je to stejně jedno, ten každou ochranu dokáže zlomit, to je pro něj skoro otázka cti. My nepožadujeme žádné DRM, jen eReading naše knihy opatřuje sociálním DRM. Může to mít psychologický účinek, ale piráti jsou stejně schopni to smazat. Nemám vyhraněně negativní vztah k DRM, co bych považoval za jednu cestu – ale to zase naráží na Českou pirátskou

stranu, která bude vždycky brojit za svobodu internetu – to je vypínání serverů, kde se nabízí nelegální produkty. Jenže piráti z téhle politické strany snadno poukazují na to, jak je to zneužitelné. Je fakt, že provozovatelé, když je upozorníte na to, že je někde nelegální obsah, ten server vypnou, a když tyhle piráty ‚otravujete‘, můžete jim dost zkomplikovat život – ale nezničíte je.

Problém je spíš v tom, že řada pirátů vůbec nevnímá pojem autorských práv. Chápu to jako něco nedůležitého, nechápu, že autor musí dostat nějakou odměnu.“

Při diskuzích o pirátství bylo slyšet názor, že by se autorské právo mělo zkrátit, co si o tom myslíte vy?

„Zkrácení délky autorského práva je naprostá pitomost, ta práva byla před nějakými dvaceti lety prodloužena z padesáti na sedmdesát let, abychom se vyrovnali civilizovanému světu, a je to podle mého naprosto v pořádku. Lidé si nějak neuvědomují, že když vytvoříte nádherné umělecké dílo, artefakt, tak do toho investujete práci, zkušenost, vzdělanost, talent, stejně jako někdo, kdo třeba postaví dům – a taky nikdo neřekne, že za padesát let už je jedno, že ho postavil, a může se do něj nastěhovat, kdo chce. To je nesmysl, to by mělo zase negativní dopad, doufám, že se to nestane.“

Není pro nakladatele problematické se vypořádat s velkým množstvím formátů e-knih a rozdílnými požadavky elektronických čteček?

„Problém většího množství formátů bude podle mého názoru paralelní s problémem televizního kódování SECAM/PAL – časem nějaký formát zvítězí, nebo vznikne nějaký lepší, to je prostě vývoj. My děláme e-knihy v .mobi a .epub, odběratelé si to mnohdy převádí i sami, někdy jim to posíláme rovnou v .pdf. Potíž je s ISBN, každý jednotlivý formát by měl mít vlastní identifikátor ISBN, a to z prostého důvodu: v některých zemích světa je ISBN zpoplatněné a tam, kde to tak je, na tom národní agentury ISBN vydělávají.“ⁱ

ⁱ Citace z osobního rozhovoru 24. 4. 2012

6.3 Elektronické knihy v českých knihovnách

České knihovny zatím co se týče půjčování e-knih nemají moc dobrou pozici. Elektronické čtečky již půjčují kromě velkých knihoven jako je Národní knihovna ČR, Městská knihovna v Praze či Mahenova knihovna v Brně také malé regionální knihovny, s obsahem do těchto zařízení je to však horší. Jak píše Mgr. Jan Rylich, šéfredaktor časopisu *Ikaros*, kromě finanční stránky věci, tedy prostředků na nákup čteček a e-knih, je potíž i s dostupností a použitelností elektronických knih. V České republice chybí také odpovídající legislativa, nejsou definovány podmínky půjčování a neexistuje ani digitální varianta povinných výtisků. V praxi se tedy knihovny musejí domlouvat s jednotlivými nakladateli, kolektivními správci a případně hledat společného agregátora, který tyto věci vyřídí za ně. Většina knihoven tak v současné době tuto situaci řeší půjčováním čteček s volným obsahem – tedy s knihami, u kterých již uplynula autorsko-právní ochrana (tj. 70 let po smrti autora).^[46]

Antonín Pokorný z Knihovny Univerzity Palackého v Olomouci o tomto tématu pojednává ve svém článku pro *Knihovnický zpravodaj Vysočiny*: „*Knihovny se stále snaží najít způsob, jak elektronické knihy půjčovat. Nejběžnější model, který je v knihovnách nasazován a o kterém se jedná i u nás, se skládá z distributora knih, platformy umožňující výpůjčku a samotné knihovny. Vzhledem k tomu, že se v tomto modelu mohou (ale nemusí) jednotlivé role prolínat, vznikají tři varianty jeho nasazení. První variantou je, že každou roli plní jiný subjekt. V tomto případě je ovšem knihovna do značné míry závislá na dohodě mezi majitelem platformy a distributorem. Samozřejmě tuto dohodu může ovlivnit svými požadavky, nicméně stále je „pouze“ v roli zákazníka. Druhý případ nastává, když distributor knih a majitel platformy jsou jedním subjektem. Tento případ je z pohledu knihoven zřejmě tím nejhorším možným řešením. V tomto okamžiku totiž vzniká situace, kdy jsou přes platformu přístupné pouze knihy od jednoho vydavatele. Mohlo by se tak stát, že by knihy od různých vydavatelství byly přístupné pod různými platformami. Toto je samozřejmě nepoužitelné nejen z finančního, ale především z uživatelského hlediska. Je také třeba si uvědomit, že by knihovna přestala být institucí, která poskytuje službu výpůjčky, ale přesunula by tuto službu na jiný (komerční!) subjekt. V podstatě by k ní zprostředkovala pouze přístup, ale službu už by sama nespravovala. To je velmi výrazný posun ve fungování knihoven! Třetí možnost, která by mohla nastat při využití modelu distributor-platforma-*

knihovna, je vytvoření výpůjční platformy samotnou knihovnou. Tento model je nejvíce podobný současnému fungování. Nese s sebou také výhodu toho, že knihovna neztrácí kontrolu nad fungováním služby, může si platformu přizpůsobovat svým potřebám a zahrnout do ní více různých nakladatelů. Nevýhodou samozřejmě je vysoká náročnost při vývoji takovéto platformy.^[47]

Městská knihovna v Praze nabízí v současné době na svých webových stránkách ke stažení 236 volně dostupných elektronických knih. Kromě toho také od prosince 2010 půjčuje elektronické čtečky, jak prezenčně, tak i absenčně. O přístupu k elektronickým knihám v Městské knihovně v Praze jsem si promluvila s tiskovou mluvčí Lenkou Hanzlíkovou a správcem elektronické knihovny Vojtěchem Vojtíškem.

„Půjčování elektronických čteček je hojně využívaná služba, od spuštění je užívaná nonstop, čtečky stále kolují, jsou na ně rezervace. Čteček máme asi 40, a to různé typy, máme čtečky Sony, dobíhají nějaké čtečky Jinke Hanlin, a od letošního března půjčujeme také Amazon Kindle. Na těchto čtečkách jsou nahrané volné elektronické knihy z našich projektů, ale zařízení nejsou uzavřená, čtenář si do nich může nahrát i svůj vlastní obsah, který je pak po vrácení čtečky zpět do knihovny smazán.

Pak máme ještě jednu čtečku dostupnou prezenčně přímo tady v knihovně. Vycházíme z toho, že čtenář ještě neměl takový přístroj v ruce, že o ni má zájem proto, aby si ji vyzkoušel, zjistil, jestli mu tenhle způsob četby vyhovuje, a to tahle služba plní. Největší zájem o tyto přístroje je mezi lidmi středního věku, okolo padesáti let,“ sdělila mi Lenka Hanzlíková. Vojtěch Vojtíšek mě informoval o úspěšnosti elektronické knihovny: „Co se týče e-knih na našich stránkách, za poslední 4 měsíce jich bylo staženo 160 000, což je slušné číslo, na webu máme za poslední rok 300 000 unikátních návštěv a čísla stále rostou. Tuto e-knihovnu využívají hlavně studenti, kteří mají tyto knihy jako povinnou četbu – podle toho byly knihy i vybírány; a druhá velká větev jsou lidé žijící v zahraničí – buď studenti bohemistiky, nebo Češi, co žijí dlouho mimo republiku a nemají přístup k papírovým knihám v češtině. Pravidelně sestavujeme žebříčky nejpůjčovanějších knih a právě na nich je vidět, že od doby, co jsme zavedli tato klasická díla v elektronické podobě, z výpůjček téměř zmizela.“

„S vydáváním současné tvorby v podobě e-knih je problém,“ říká Lenka Hanzlíková.

„Takových e-knih máme asi sto, knihovní licence nám umožňuje z nich udělat

rozmnoženinu a tu pak poskytovat čtenářům na místě, takže na našich služebních počítačích se dají číst i tyto knihy asi od roku 2006–2008. Tuto nabídku se snažíme stále rozšiřovat, oslovujeme různé nakladatele, ale je s tím spojeno mnoho technických a mnohdy i názorových potíží. Snažíme se také oslovovat autory, třeba ty, kterým zatím vyšla jen prvotina, s nabídkou, že bychom jim vydali e-knihu a tu pak nabízeli v knihovně, i to je cesta, jak lidem přinášet současnou tvorbu. Pochopitelně, čtenáři chtějí číst knihy, co aktuálně vychází, ale autorský zákon hovoří jasně: my můžeme digitalizovat a poskytovat jen díla autorů, kteří jsou už více než 70 let po smrti. Nicméně, na konci roku se chystá novela autorského zákona, a protože knihovny jsou v tomto směru zainteresovány a mají své požadavky, máme v těch jednáních také své zástupce.“

Na rozdíl od výše zmíněných článků o absenčních výpůjčkách e-knih, zástupci Městské knihovny jsou trochu jiného názoru: „Myslím, že to není správná cesta pro knihovny,“ říká Lenka Hanzlíková. „Knihovny v zahraničí to zkouší, třeba Švédsko, Finsko, Německo a Rakousko. Mají nakoupený software a ochranu, e-knihy půjčují, člověk si je stáhne, nahraje do čtečky a ten soubor se mu po měsíci, někdy i jen po 14 dnech sám smaže. Já si nejsem jistá, jestli se do toho budeme pouštět, protože tohle řešení představuje vysoké náklady na pořízení softwaru, a jde i o dohody s nakladateli.“ Vojtěch Vojtíšek dodává: „Vlastně to tolik nezávisí na knihovnách, ten systém s programem a úložištěm většinou spravují komerční firmy. V USA jsou 3–4 základní platformy, které fungují a knihovny si je kupují, což by u nás nebyl problém vytvořit, kdyby si to čtenáři žádali. Problém je dohodnout se s nakladateli, aby na těch platformách byl obsah. Největší poskytovatelé samozřejmě dávají k dispozici obsah ve světových jazycích, jsou tam knihy v angličtině, francouzštině a němčině, ale český obsah chybí, to bychom museli teprve vytvořit. Kontrakty s těmihle poskytovateli platí třeba na rok a je to obrovský, finančně velmi náročný projekt – a po roce se mohou nakladatelé rozhodnout jinak, ceny stoupnou třeba o 300 % a knihovny si to nebudou moci dovolit. To všechno jsou věci, co ovlivňují budoucnost, a pro nás jsou důležitější spíš dlouhodobější perspektivy. Tohle půjčování je podle mého nesmysl, vždyť je to proti logice, naroubovat systém půjčování papírových knih na ty elektronické, vždyť jde o něco úplně jiného, o novou platformu, nový formát.“

„Navíc je osvědčené, že v zahraničí, kde taková služba funguje, o ni není moc velký zájem,“ říká Hanzlíková. „To souvisí s tím, že za hranicemi jsou e-knihy mnohem levnější než u nás a pro čtenáře je to vynaložené úsilí – aby si e-knihu našel v knihovně, prošel všemi omezeními, která to pro něj znamená, a ještě se mu ta kniha sama po několika týdnech smazala – vlastně zbytečné, když si ji za pár dolarů může koupit. A to u papírových knih neplatí. Ale to není případ českého trhu, u nás je trh malý, a proto jsou e-knihy dražší.“

„U nás jsou ceny e-knih v současné době stejné jako ceny papíru, a to je také proto, že se to naši nakladatelé teprve učí. I elektronická kniha se musí vysázet, upravit, musí tam všechno fungovat tak, jak má, a protože se to nakladatelé teprve učí, musí si to vynaleznout, investovat do toho. Z toho důvodu jsou ceny e-knih u nás tak vysoké. Pokud se e-knihy budou dobře prodávat, ceny časem klesnou. Možná – to všechno si musí říct nakladatelé,“ soudí Vojtíšek.

„Podle mě mají e-knihy naději se v České republice rozšířit, lidé budou chtít na čtečkách číst, výhody to má. Nejde ale o to, že by papírové knihy skončily, spíš se promění trh – a kdo tuhle změnu zaspí, ten bude mít problém. Podle mě hlavní rolí knihoven bude být takovým rozcestníkem, institucí, která lidem řekne, jaká jsou jejich práva, jaká jsou práva autorů, kam se obrátit, kde najít legální zdroje zdarma i ty placené, pomůže jim zorientovat se v knižní produkci. Služby knihoven se změní, bude se redukovat síť poboček, ale knihovna zůstane místem pro setkávání, pro diskuse, místem, kde mi poradí a nasměrují mě, ukáží mi, jak se s čím pracuje. Nebo to bude místo, kde budu moci rozvíjet svou kreativitu, kde budu mít klid a přístup k věcem, které mi pomohou v osobním rozvoji,“ uzavřela naši debatu Hanzlíková.ⁱ

Velmi podobný názor mi napsala také Mgr. Edita Vališová z brněnské Knihovny Jiřího Mahena:

„Zatím neplánujeme půjčovat e-knihy, jelikož licenční opatření, které by umožnilo půjčovat e-knihy, je pro knihovnu finančně naprosto nepřijatelné = knihovna nemá prostředky na to, aby sama uzavírala licenční smlouvy k půjčování e-knih. Nyní jsme ve fázi vyčkávání, jak dopadne chystaná platforma umožňující půjčování e-knih. Jedná se o platformu, která by měla být nastavena na základě jednání knihoven s nakladateli

ⁱ Citace z osobního rozhovoru 4. 5. 2012.

a distributory e-knih. V tuto chvíli se jedná o grantu, který by měl finančně zabezpečit realizaci této platformy. Hlavním organizátorem a zástupcem za knihovny je Národní technická knihovna. Iniciátorem je brněnský projekt PARTSIP (www.parstip.cz).

K půjčování e-knih mají blíže akademické knihovny než veřejné. Pokud by v budoucnu existovala platforma na půjčování e-knih, jistě bychom se k ní připojili a tuto možnost vyzkoušeli. Z hlediska autorskoprávní legislativy je v našich možnostech případnou e-knihu (vytvořenou jako archivní kopii díla nebo jako kopii díla, které již není! dostupné na knižním trhu) poskytovat pouze prezenčně na přístrojích v místě knihovny.

Chystaná novela autorského zákona by měla obsahovat možnost hromadného licencování ze strany kolektivních správců, které by mohlo umožnit půjčování e-knih (podobný způsob odměňování jaký se nyní aplikuje na půjčování knih tištěných). Ale to je vše otázkou budoucnosti... Jistě by tato možnost rozšířila a obohatila knihovnou poskytované služby. A jak bylo zmíněno, hlavní překážkou jsou licence s autory, nakladateli pro jednotlivou knihovnu, a dále autorskoprávní legislativa a neexistující hromadné licencování ze stran kolektivních správců.“ⁱ

Také Národní knihovna České republiky spustila 9. 1. 2012 půjčování elektronických čteček. Čtečku eReading si u ní může čtenář vypůjčit a vyzkoušet buď prezenčně, nebo absenčně na 14 dní. S touto možností souvisí také půjčování elektronických knih z tzv. ebrary, elektronické knihovny s kolekcí Academic Complete o 70 000 titulech. Tyto e-knihy jsou ochráněné Adobe DRM a je možné si je číst buď ve čtečkách, které Adobe DRM podporují, nebo v počítači pomocí programu Adobe Digital Editions.

Ředitelka odboru služeb NK ČR Jindřiška Coufalová mi k tomuto tématu napsala: „*Jiné e-knihy nepůjčujeme, nemáme v současné době jinou kolekci, ze které by to bylo možné. Velmi chybí obdobná služba pro odborné tituly vydané na našem území, zde však zatím neexistuje nabídka. Pokud by byla, NK ČR by se připojila (samozřejmě by hodně záleželo na licenčních/smluvních podmínkách).*“ⁱⁱ

Neměli bychom opominout ani projekt Národní digitální knihovna. Jde o souhrn aktivit provozovaných Národní knihovnou ČR, Moravskou zemskou knihovnou a dalšími

ⁱ Citace z e-mailové konverzace 10. 5. 2012

ⁱⁱ Citace z e-mailové konverzace 26. 4. 2012

partnerskými institucemi, jejichž cílem je digitalizace a zpřístupnění národního knihovního bohatství. Tyto knihovny evidují ve svých fondech díky právu povinného výtisku většinu druhů dokumentů, které vyšly na území ČR, a mnoho dokumentů, vztahujících se k našemu území, publikovaných v zahraničí. Také uchovávají i velké množství historických dokumentů. Úkolem je zdigitalizovat cca 300 000 svazků o 50 000 000 stran do r. 2019. Projekt se však potýká s potížemi nejen kvůli administrativním průtahům, ale i kvůli odchodům zaměstnanců, neprůhlednosti výběrových řízení apod. Zatím nebyly stanoveny standardy pro digitalizaci, ani nebyl spuštěn registr digitalizace, a projekt se tak neurčitě potácí a stále není jasné, jak vše dopadne.

6.4 Koncernová pětiletka

Publicista, podnikatel a šéfredaktor serveru Lupa.cz Patrick Zandl patří na internetu mezi známé osobnosti a nadšence do nových technologií. Zároveň má už za sebou zkušenosti s publikováním tištěných knih, jeho sci-fi povídka *Flotila Země* patří mezi již výše zmiňovaná díla, která měla úspěch na serveru Palmknihy, a proto se poté dočkala papírového vydání jako příloha časopisu *Pevnost*. Patrick Zandl se tedy už v roce 2010 rozhodl učinit pokus a vydat další knihu, tentokrát pouze v elektronické podobě. Na svém blogu, kde své rozhodnutí oznamoval, napsal:

„A princip pokusu v kostce? Zjistit, co všechno dneska obnáší vydání knihy v elektronické podobě a její distribuce bez opruzoidního DRM. Zjistit, co to všechno stojí, co je s tím za práci, jak to udělat (ono už jen formátování v ePub/Mobi dá něco zkoumání) a pak také, kolik se toho dnes prodá a kolik se toho rozkrade.“^[48]

Jeho kniha s názvem *Koncernová pětiletka* vyšla 23. 3. 2011 na serveru Palmknihy za 79 Kč ve formátech .epub, .mobi a .pdf. Tehdy ještě e-shopy s e-knihami v ČR nebyly tak rozšířené, proto byla e-kniha paralelně umístěna také na americký server SmashWords. Autor schválně vybral žánr „manažerské lovestory“ bez vyhraněné cílové skupiny a nyní, rok po vydání této knihy, mi poskytl data o výsledku svého pokusu.

Server Palmknihy za rok prodal 470 exemplářů, server SmashWords dalších 80. Na SmashWords prodeje po dvou měsících opadly zcela, naopak Palmknihy prodávají okolo 20 těchto e-knih měsíčně i nadále (s výkyvem před Vánoci). Zajímavý je postřeh o tzv. long tailu, tedy dlouhém ocasu prodeje. V knihkupectvích je obvyklé, že

v okamžiku, kdy kniha vypadne z novinek, její prodeje klesnou, totéž ale neplatí pro internet, kniha se prodává dál, protože jsou na ni recenze, doporučení a případně je vidět v žebříčcích bestsellerů. „Prodeji papírových knih hodně pomáhá jejich fyzická přítomnost v běžném životě. Vidíte je na pultech knihkupectví, v lepším případě mají velké plakáty na výlohách, nebo jsou tu alespoň obálky. Vidáte je v rukách lidí v metru či autobusu, přebaly vyjdou v kulturních rubrikách novin. Prodávají je stovky elektronických obchodů a tisíce prodejen, takže alespoň přebal knihy vidí bez vašeho většího přičinění dost lidí.

Nic z toho ale nemá k dispozici autor elektronické knihy. Pravděpodobnost, že by zaujal tištěné médium, je minimální (jejich redaktoři často trpí předsudky: vyšlo to jen elektronicky = sraжда), elektronický vydavatel z marže elektronického vydání nezaplatí žádné plakáty, natož v metru, a obchodů s e-knihami je stále jen pár. Chybí tu obchodní ekosystém. Tedy, nechybí, ale rozvíjí se velmi pomalu. A to je třeba brát v úvahu při přemýšlení o tom, kolik a jak e-knih se prodá.^[49]

Patrick Zandl se ve svém článku pro Lupa.cz neváhal také svěřit s čísly, výnosem a náklady. To je rovněž velmi zajímavý pohled: „Prodejní cena byla 79 Kč, 20 % jde na DPH, zůstává 66 Kč. Z toho si tuším dalších 30 % berou Palmknihy a o zbývajících 46 Kč se dělím spravedlivě já (=autor) a vydavatel. U těch posledních čísel se může situace měnit – model jsme nastavili benevolentně hlavně proto, že jsme tušili, že kvůli výnosu o rozměru jedné větší večeře je zbytečné to dlouho promýšlet a přepočítávat. Za 470 prodaných výtisků (na Palmknihách) jsme tedy utržili 31 000 Kč, o které se dělí Palmknihy, vydavatel a já. V našem modelu by u mne skončilo 10 000 Kč, což je částka zhruba poloviční oproti tomu, co bych jako neznámý autor dostal od papírového vydavatele v případě, že bych jej ukecal na vydání knihy a relativně dobře se prodávala (1 500 – 2 000 kousků). Vydavateli částka stačila na to, aby zaplatil korekturu, obálku (tu jsem si zajistil sám) a zisk, který se rozplyne u jiných méně úspěšných pokusů.

Další peníze přijdou ze SmashWords, kde kniha stojí 4,5 \$ a výnos z prodeje po odečtení provizí je 266 dolarů. Pak je nutné odečíst dalších 30 % za zaúčtování platby nebo řešit daňové číslo (ITIN) a proslulé formuláře W8. Celkem tedy jde o cca 3 000 Kč, které bychom přidali k výnosům z Palmknih.^[49]

Zandl také poukazuje na těžké postavení nových autorů, kteří se rozhodnou tímto způsobem publikovat. Nejprve je pro autora nutné si vybudovat postavení, Zandl

doporučuje dávat první knihu zdarma. Zároveň dodává, že mají noví autoři výhodu v tom, že zavedení autoři na internetu nejsou, zatímco poptávka ano. A stejně jako nakladatelé říká, že vydělat se na elektronickém publikování nedá. Alespoň zatím.

6.5 Budoucnost e-knih

Jen stěží můžeme nyní vytvořit scénář budoucnosti elektronických knih a elektronického publikování. Dá se téměř říci, že co člověk, to názor. I přesto může být zajímavé porovnat, co jednotliví lidé, pohybující se na trhu s knihami a e-knihami, o jejich osudu soudí.

Jiří Vlček, ředitel projektu **Palmknihy**, si myslí, že je hodně užití, kdy elektronická kniha nepřeválcuje tu papírovou, počínaje estetickým vyzněním, kdy v knihovně vypadá papír lépe, přes to, že vypadá lépe i jako dárek, až po užití. Například obrazové knihy plné obrazů starých mistrů jsou v elektronické podobě podle něj trochu šeredné. Stejně se z elektronických učebnic na čtečkách moc učit nedá, soudí Vlček, očekává však také, že se podíl papírových knih sníží pod 50 % přibližně do pěti let.ⁱ

Olga Biernátová za **Knihu Zlín** hovoří takto: „Do budoucna to vidíme tak, že se e-knihy více rozšíří a naroste kupní síla, pak se začnou i upravovat ceny, myslím, že půjdou nahoru a e-knihy se budou nabízet zároveň s vydáním tištěné knihy. Distributoři budou určitě více soutěžit a sami se předhánět ve slevách. Teď jsou ceny dost vyrovnané, protože je trh momentálně tak postavený, ale to se brzy změní. Nicméně si myslím, že e-knihy v blízké budoucnosti nemají šanci položit papír.“ⁱⁱ

Názor nakladatelství **Host Brno**, vyslovený Janou Liškovou: „Co se týče výhledu do budoucna, zatím jsme optimističtí. Různé statistiky potvrdily, že i přes velké obavy, které na Západě panovaly z likvidace tištěných knih, se děje pravý opak. Lidé si zvykají více číst, což je samo o sobě pozitivní. V mnoha případech si lidé po přečtení e-knihy koupí tištěnou verzi, protože se jim kniha líbí a chtěli by ji mít v knihovně. Cílová skupina e-knih a tištěných knih se také zcela nepřekrývá, knihy se tak dostávají i k lidem, kteří by si je v tištěné podobě nekoupili, ať už z důvodu vysoké ceny, nedostatku prostoru nebo způsobu života. Máme pocit, že e-knihy spíš přispívají k rozšíření povědomí o zajímavých titulech. Je potěšující, že se objevuje řada českých čteček a celý proces čtení se pro české čtenáře zjednodušuje (už není třeba zápasit

ⁱ Citace z e-mailové konverzace 27. 4. 2012

ⁱⁱ Citace z e-mailové konverzace 24. 4. 2012

s Kindlem, aby se do něj dostala čeština apod.). Nakladatelé si také pomalu zvykají dávat do prodeje nové a hodnotné tituly, nejen ty, které se už neprodávají ani v tištěné verzi. Určité riziko vidím v zaplevelení trhu e-knih tituly, které by v tištěné podobě nevyšly, resp. vycházejí jen elektronicky, svépomocí autora. Je především na prodejcích, aby chránili nakladatelské značky jako určitou garanci kvality.ⁱ

Zdeněk Pobuda z nakladatelství **Epocha** si myslí, že je nástup elektronických knih nutný vývoj, se kterým nemůžeme nic dělat a který se nedá zastavit. E-knihy si podle něj v dohledné době vybudují na trhu velmi významné postavení, ale nemyslí si, že by zlikvidovaly papírové knihy, i když se obraty v jednotlivých segmentech trhu mění.ⁱⁱ

ⁱ Citace z e-mailové konverzace 26. 4. 2012

ⁱⁱ Citace z osobního rozhovoru 24. 4. 2012

Závěr

Elektronické čtení mělo donedávna spíš pověst velice nepohodlné, obtěžující činnosti unavující oči čtenáře. Moderní technologie s E-Ink displeji v čele však činí e-knihy a čtečky oblíbenějšími, použitelnějšími a tím pádem také rozšířenějšími. Spolu s vyšší oblibou elektronických knih ale vyvstává také palčivá otázka pirátství, které ztěžuje život nakladatelům, autorům, ale i poctivým čtenářům. Právě ti totiž doplácí na restriktivní ochrany DRM, kterými se nakladatelé pokoušejí své elektronické knihy bránit před kradením. Stále však nebyl vytvořen způsob ochrany, který by pirátská komunita nebyla schopna rychle prolomit, ozývají se však již hlasy, které naznačují, jakým směrem by se měl trh s e-knihami ubírat, aby se pirátství omezilo: měl by být vytvořen jednotný portál, na němž by byly elektronické knihy dostupné rychle, snadno a legálně.

Trh momentálně nabízí mnoho čteček, ale také mnoho různých formátů elektronických knih. Proprietární formát .mobi firmy Amazon je v Česku nejžádanější, což potvrzuje velkou oblibu čtečky Kindle, která dělá vrásky mnohým podnikatelům na českém trhu. Konkurovat jí má český projekt eReading s vlastní čtečkou podporující formát .epub, a také projekt Wooky se svým vlastním proprietárním formátem. Český trh s elektronickými knihami je však stále ještě v plenkách - v době, kdy jsem si vybírala téma této práce, české e-shopy s e-knihami ještě vlastně neexistovaly. Doposud se mi často stává, že mi majitelé čteček na mé zvědavé dotazy, jak jsou s nimi spokojeni, nasupeně odpovídají, že by byli spokojeni, kdyby se dalo legálně sehnat elektronické knihy v češtině. I toto dobře demonstruje postavení e-knih v České republice, jak jsem jej vykreslila v této bakalářské práci: u nás stále vede kniha tištěná, elektronické čtení je zatím koníčkem spíše tzv. geeků, nadšenců do technologií. Loňský podzim nám přinesl mnoho nových e-shopů a způsobů, jak legálně získat české knihy, mezi lidmi se o nich však příliš neví a marketing pro elektronické knihy probíhá zatím především na internetu. Knihovny, obvyklí popularizátoři četby a knih, nemají dostatečné prostředky a způsoby k půjčování e-knih ve velkém, v České republice není e-knihám nakloněna ani legislativa a pirátství stále bují. Česká nakladatelství vědí, že na e-knihách zatím nelze vydělat, a proto se k nim staví pouze jako k doplňkovému produktu.

Elektronické knihy ale nabízejí mnohem více než pouhý prostředek ke čtení, další způsob četby. Jejich potenciál je mnohem větší, kromě usnadnění přístupu handicapovaných lidí ke knihám dávají autorům a nakladatelům možnost obohatit knihu o multimediální obsah, o videonahrávky, zvukové stopy i další přidanou hodnotu. Právě tento přístup k elektronickému čtení by mohli nakladatelé časem využít k popularizaci e-knih a k výtěžku.

Tuto práci jsem pojala spíše jako teoretický základ, úvod do problematiky elektronických knih, jako analýzu jejich výhod a nevýhod a popis toho, jak a proč elektronické knihy i čtečky fungují. Mým záměrem bylo, aby si tento text mohl přečíst kdokoli se zájmem o e-knihy a e-čtení, i ten, kdo o podobných technologiích nikdy neslyšel. Protože takovéto publikace v českém jazyce zatím na našem trhu chybí, a přitom by mohly popularitě e-knih značně dopomoci.

Summary

United States of America has developed a great new trend of electronic reading that is now slowly coming to the Czech Republic too. There are many troubles on this small, starting market with e-books in Czech language, one of the most discussed being piracy.

There is a problem with marketing of electronic books – advertisements about new e-books and portals selling e-books are still published only on the internet, so that many people doesn't know anything about e-books, e-readers and everything that comes with it.

This work is conceived as a manual, a summary of e-readers, e-book formats, technologies and present Czech market with e-books, written for everybody, even a person who has never heard anything about such technologies. I chose that way of writing because there are no Czech books about these technologies and I think that publishing some would help to expand and promote e-books and e-reading in the Czech Republic.

At the end of this work I tried to suggest, how the future of e-reading in the Czech Republic may look like, based on opinions of some Czech publishers, booksellers, libraries and authors.

Poznámky

- [1] BRANDT, Richard L. *One click: Jeff Bezos and the rise of Amazon.com*. Londýn: Portfolio Penguin, 2011, s. 135. ISBN 978-0-670-92066-2.
- [2] BRANDT, Richard L. *One click: Jeff Bezos and the rise of Amazon.com*. Londýn: Portfolio Penguin, 2011, s. 135. ISBN 978-0-670-92066-2.
- [3] SCALLY, Robert D. *Jeff Bezos: founder of Amazon and the Kindle*. Greensboro, N.C: Morgan Reynolds Pub, 2011, s. 75-76. ISBN 159935178-1.
- [4] VŠETEČKA, Roman. Amazon chce rozjet epochu digitálních čteček elektronických knih. In: *Technet.cz* [online]. 19. 11. 2007 [cit. 2012-03-10]. Dostupné z: http://technet.idnes.cz/amazon-chce-rozjet-epochu-digitalnich-ctecek-elektronickych-knih-pyg-/hardware.aspx?c=A071119_155619_hardware_vse
- [5] VŠETEČKA, Roman. Amazon zlevní čtečku elektronických knih Kindle a pustí ji do světa. In: *Technet.cz* [online]. 7. 10. 2009 [cit. 2012-03-10]. Dostupné z: http://technet.idnes.cz/amazon-zlevni-ctecku-elektronickych-knih-kindle-a-pusti-ji-do-sveta-1pe-/hardware.aspx?c=A091007_125831_hardware_vse
- [6] VŠETEČKA, Roman. Amazon zlevní čtečku elektronických knih Kindle a pustí ji do světa. In: *Technet.cz* [online]. 7. 10. 2009 [cit. 2012-03-10]. Dostupné z: http://technet.idnes.cz/amazon-zlevni-ctecku-elektronickych-knih-kindle-a-pusti-ji-do-sveta-1pe-/hardware.aspx?c=A091007_125831_hardware_vse
- [7] Tiskové zprávy. EREADING.CZ, s. r. o. *EReading.cz* [online]. 14. 11. 2011 [cit. 2012-03-10]. Dostupné z: <http://www.ereading.cz/cs/tiskove-zpravy>
- [8] BIGAS, Jiří. Začtěte se do e-knižek. *Metro: nový deník pro Prahu*. 2011, č. 217, s. 12. ISSN 1211-7811.
- [9] KOVALÍK, Jan. Recenze: Tablet Wooky na knihy není a časopisů je málo. In: *Datarama* [online]. 20. 12. 2011 [cit. 2012-03-10]. Dostupné z: <http://datarama.aktualne.centrum.cz/clanek.phtml?id=725123>
- [10] ČERMÁK, Miloš. Američané přisedlali na tablety rychleji, než se čekalo. In: *FUTURUM* [online]. 24. 1. 2012 [cit. 2012-03-10]. Dostupné z: <http://futura.cz/clanky/americane-presedlali-na-tablety-rychleji-nez-se-cekalo.987/>

- [11] KURUC, Jiří a Pavel SLOVÁČEK. Knihovněm odzvonilo. *Computer*. 2011, XVIII, č. 11, s. 85. ISSN 1210-8790.
- [12] DOČEKAL, Daniel. E Ink oznámil dostupnost barevného e-ink displeje. In: *BOOKZ.CZ* [online]. 10.11.2010 [cit. 2012-01-16]. Dostupné z: <http://www.bookz.cz/wordpress/2010/11/10/e-ink-oznamil-dostupnost-barevneho-e-ink-displeje/#more-298>
- [13] ARRINGTON, Michael. Amazon Kindle To Debut On Monday: Ugly But Impressive. *TechCrunch* [online]. 2007[cit. 2012-02-17]. Dostupné z: <http://techcrunch.com/2007/11/18/amazon-kindle-to-debut-on-monday/>
- [14] BRANDT, Richard L. *One click: Jeff Bezos and the rise of Amazon.com*. Londýn: Portfolio Penguin, 2011, s. 141-142. ISBN 978-0-670-92066-2.
- [15] MATTHEWS, Jason. *How to make, market and sell ebooks all for free: ebooksuccess4free*. Truckee, Calif: J. Matthews, 2010, s. 100. ISBN 9781451537079.
- [16] MATTHEWS, Jason. *How to make, market and sell ebooks all for free: ebooksuccess4free*. Truckee, Calif: J. Matthews, 2010, s. 64. ISBN 9781451537079.
- [17] POLANKA, Sue a Emilie DELQUIUÉ. *No shelf required: e-books in libraries*. Chicago: American Library Association, 2011, s. 136. ISBN 978-0-8389-1054-2.
- [18] POLANKA, Sue a Amy PAWLOWSKI. *No shelf required: e-books in libraries*. Chicago: American Library Association, 2011, s. 60. ISBN 978-0-8389-1054-2.
- [19] PECINA, Martin. *Knihy a typografie*. 1. vyd. Brno: Host, 2011, s. 63-64. ISBN 978-80-7294-393-7.
- [20] PECINA, Martin. *Knihy a typografie*. 1. vyd. Brno: Host, 2011, s. 68-69. ISBN 978-80-7294-393-7.
- [21] POLANKA, Sue a Silvia K. MILLER. *No shelf required 2: use and management of electronic books*. Chicago: American Library Association, 2012, s. 117. ISBN 0838911455.
- [22] PISTORIUS, Vladimír. *Jak se dělá kniha: příručka pro nakladatele*. 3., dopl. a přeprac. vyd. Příbram: Pistorius, 2011, s. 226-227. ISBN 978-80-87053-50-8.

- [23] POLANKA, Sue a Sarah E. TWILL. *No shelf required 2: use and management of electronic books*. Chicago: American Library Association, 2012, s. 31. ISBN 0838911455.
- [24] PECINA, Martin. *Knihy a typografie*. 1. vyd. Brno: Host, 2011, s. 55. ISBN 978-80-7294-393-7.
- [25] PISTORIUS, Vladimír. *Jak se dělá kniha: příručka pro nakladatele*. 3., dopl. a přeprac. vyd. Příbram: Pistorius, 2011, s. 55. ISBN 978-80-87053-50-8.
- [26] POLANKA, Sue a Emilie DELQUIÉ. *No shelf required: e-books in libraries*. Chicago: American Library Association, 2011, s. 140. ISBN 978-0-8389-1054-2.
- [27] POLANKA, Sue a Amy KIRCHHOFF. *No shelf required 2: use and management of electronic books*. Chicago: American Library Association, 2012, s. 87. ISBN 0838911455.
- [28] POLANKA, Sue a Ken PETRI. *No shelf required 2: use and management of electronic books*. Chicago: American Library Association, 2012, s. 36. ISBN 0838911455.
- [29] POLANKA, Sue a James GALBRAITH. *No shelf required: e-books in libraries*. Chicago: American Library Association, 2011, s. 15. ISBN 978-0-8389-1054-2.
- [30] POLANKA, Sue. *No shelf required 2: use and management of electronic books*. Chicago: American Library Association, 2012, s. IX. ISBN 0838911455.
- [31] OWEN, Laura Hazard. Let Readers Share E-Books, And They'll Really Take Off. In: *PaidContent: The Economics of Digital Content* [online]. 26. 8. 2011 [cit. 2012-04-26]. Dostupné z: <http://paidcontent.org/2011/08/26/419-let-readers-share-e-books-and-theyll-really-take-off/>
- [32] T. KEARNEY. *Do Readers Dream of Electronic Books?*. Milan, 2011. Prezentace.
- [33] PALMKNIHY. *Palmknihy - přehled trhu*. Praha, 8. 2. 2012. Tisková konference.
- [34] VYLEŤAL, Martin. E-knih se letos prodá několikanásobně více než loni. In: *Lupa.cz* [online]. 9. 5. 2012 [cit. 2012-05-14]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/e-knih-se-letos-proda-nekolikanasobne-vice-nez-loni/>

- [35] LÉR, Martin. Kdo nabízí eknihy na českém trhu. *Lupa.cz* [online]. 20. 9. 2010 [cit. 2012-04-30]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/kdo-nabizi-eknihy-na-ceskem-trhu/>
- [36] Knihy jako miliardový byznys: o část českého trhu budou usilovat jejich elektronické verze. EREADING S. R. O. *EReading: ebook store* [online]. 7. 9. 2010 [cit. 2012-04-30]. Dostupné z: <http://www.ereading.cz/cs/tiskove-zpravy>
- [37] VNOUČEK, Petr. Čtečka Kindle nemá v českém prostředí co dělat, říká spoluzakladatel obchodu s elektronickými knihami eReading.cz. *Reflex: společenský týdeník* [online]. Praha: Ringier ČR, 6. 1. 2012 [cit. 2012-04-30]. ISSN 0862-6634. Dostupné z: <http://www.reflex.cz/clanek/zpravy/44679/ctecka-kindle-nema-v-ceskem-prostredi-co-delat-rika-spoluzakladatel-obchodu-s-elektronickymi-knihami-ereading-cz.html>
- [38] BARÁNEK, Tomáš. Ebooky: český knižní trh se lehce otrásá - revoluce začíná dnes a Melvil je u toho. In: *Jan Melvil publishing* [online]. 2011 [cit. 2012-04-30]. Dostupné z: <http://novinky.melvil.cz/ebooky-cesky-knizni-trh-se-lehce-otrasa-revol>
- [39] KOVALÍK, Jan. Čtečky nemají budoucnost, DRM ji má, říká šéf Euromedia. In: *DATARAMA: Aktuálně.cz* [online]. 13.12.2011 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://datarama.aktualne.centrum.cz/clanek.phtml?id=725049>
- [40] Informace o e-knihách. NAKLADATELSTVÍ ACADEMIA. *Academia e-knihy* [online]. 2011 [cit. 2012-04-30]. Dostupné z: <http://eknihy.academia.cz/informace-o-e-knihach.html>
- [41] Prodej e-knih v internetovém knihkupectví Kosmas.cz. In: *Kosmas: internetové knihkupectví* [online]. 4. 1. 2012 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://www.kosmas.cz/info/tz-eknihy-leden2012>
- [42] VYLEŤAL, Martin. Hana Žáková (Kosmas): DRM není do budoucna tou správnou cestou. *Lupa.cz* [online]. 21.2.2012 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/hana-zakova-kosmas-drm-neni-do-budoucna-tou-spravnou-cestou/>

- [43] Výsledky po měsíci na trhu s elektronickými knihami. In: *Kosmas: internetové knihkupectví* [online]. 4. 1. 2012 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://www.kosmas.cz/info/tz-eknihy-prosinec>
- [44] BARÁNEK, Tomáš. Ebooky, rok třetí: poznámky nakladatele. In: *Jan Melvil Publishing* [online]. 20. 1. 2012 [cit. 2012-05-02]. Dostupné z: <http://novinky.melvil.cz/ebooky-rok-treti-poznamky-nakladatele>
- [45] KUPKA, Marcel. Stalo se: Poprvé vychází eknih dříve než kniha tištěná. In: *Sourcouf: Knihy, recenze, názory* [online]. 29. 2. 2012 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://www.sourcouf.cz/2012/02/stalo-se-poprve-vychazi-e-kniha-driv.html>
- [46] RYLICH, Jan. Elektronické knihy včera, dnes a zítra. *Knihovnický zpravodaj Vysočina* [online]. 2012, roč. 12, č. 1 [cit. 2012-05-02]. ISSN 1213-8231. Dostupné z: <http://kzv.kkvysociny.cz/default.aspx?id=1391>
- [47] POKORNÝ, Antonín. Knihovnictví čeká zlatý věk. *Knihovnický zpravodaj Vysočina* [online]. 2012, roč. 12, č. 1 [cit. 2012-05-02]. ISSN 1213-8231. Dostupné z: <http://kzv.kkvysociny.cz/default.aspx?id=1367>
- [48] ZANDL, Patrick. Pokus zvaný Koncernová pětiletka. In: *Marigold.cz* [online]. 28. 1. 2011 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://www.marigold.cz/item/pokus-zvany-koncernova-petiletka>
- [49] ZANDL, Patrick. Jak jsem prodal více knížek než Stieg Larsson (*). In: *Lupa.cz* [online]. 18. 4. 2012 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/jak-jsem-prodal-vice-knizek-nez-stieg-larsson/>

Seznam pramenů a literatury

Monografie

- BRANDT, Richard L. *One click: Jeff Bezos and the rise of Amazon.com*. Londýn: Portfolio Penguin, 2011. ISBN 978-0-670-92066-2.
- MATTHEWS, Jason. *How to make, market and sell ebooks all for free: ebooksuccess4free*. Truckee, Calif: J. Matthews, 2010. ISBN 9781451537079.
- PECINA, Martin. *Knihy a typografie*. 1. vyd. Brno: Host, 2011, 221 s. ISBN 978-807-2943-937.
- PISTORIUS, Vladimír. *Jak se dělá kniha: příručka pro nakladatele*. 3., dopl. a přeprac. vyd. Příbram: Pistorius, 2011. ISBN 978-808-7053-508.
- POLANKA, Sue. *No shelf required 2: use and management of electronic books*. Chicago: American Library Association, 2012, 254 s. ISBN 08-389-1145-5.
- POLANKA, Sue. *No shelf required: e-books in libraries*. Chicago: American Library Association, 2011, ISBN 978-0-8389-1054-2.
- SCALLY, Robert. *Jeff Bezos: founder of Amazon and the Kindle*. Greensboro, N.C.: Morgan Reynolds Pub., 2012, 112 s. ISBN 9781599352145-.
- SWEDBERG, Marnie. *Ebooks: idea to Amazon in 14 days*. 1st ed. Warroad, MN: Gifts of Encouragement, 2010. ISBN 978-145-0572-293.
- THOMAS, Huw. *Handcrafted ebooks*. USA: Velluminous, 2010, 110 s. ISBN 978-190-5605-217.

Periodika

- BIGAS, Jiří. Začtete se do e-knížek. *Metro: nový deník pro Prahu*. 2011, č. 217, s. 12. ISSN 1211-7811.
- KURUC, Jiří a Pavel SLOVÁČEK. Knihovnam odzvonilo. *Computer*. 2011, XVIII, č. 11, s. 84-93. ISSN 1210-8790.

Akademické práce

- KOHUTOVÁ, Radka. *Elektronická kniha - nová dimenze publikování nebo náhražka klasické podoby?*. Praha, 2002.
- KROBOT, Vít. Elektronické knihy – současný stav, perspektivy a budoucnost čtení. Praha, 2010. 130 s. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav

informačních studií a knihovnictví, Studium nových médií. Vedoucí práce: PhDr. Anna Stöcklová

MALIČKÁ, Martina. *Kniha jako médium a její postavení v současném mediálním světě, vzájemné vztahy, vazby a souvislosti*. Praha, 2006. 54 s. Bakalářská. Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy. Vedoucí práce doc. PhDr. Jan Halada, CSc.

Elektronické zdroje

Amazon Kindle 1. In: *MobileRead Wiki* [online]. [cit. 2011-11-28]. Dostupné z:

http://wiki.mobileread.com/wiki/Amazon_Kindle_1

Amazon Kindle 2. In: *MobileRead Wiki* [online]. [cit. 2011-11-28]. Dostupné z:

http://wiki.mobileread.com/wiki/Amazon_Kindle_2

Amazon Kindle 4. In: *MobileRead Wiki* [online]. [cit. 2011-11-28]. Dostupné z:

http://wiki.mobileread.com/wiki/Amazon_Kindle_4

Amazon Whispernet - What is it?. In: *MobileRead.com* [online]. 10.6.2007 [cit. 2012-02-25].

Dostupné z: <http://www.mobileread.com/forums/showthread.php?t=14520>

ARRINGTON, Michael. Amazon Kindle To Debut On Monday: Ugly But Impressive. *TechCrunch* [online]. 2007 [cit. 2012-02-17]. Dostupné z:

<http://techcrunch.com/2007/11/18/amazon-kindle-to-debut-on-monday/>

AUST, Ondřej. „Springier“ má na akvizice na internetu 100 milionů eur, e-knihy v Česku nerozjel. In: *Médiář: Denně o médiích, reklamě a marketingu* [online]. 11.11.2010 [cit. 2012-04-30]. Dostupné z: <http://www.mediar.cz/springier-muze-na-webu-kupovat-za-100-milionu-eur-e-knihy-v-cesku-nerozjel/>

AUST, Ondřej. Academia spustila online obchod s e-knihami, nabízí Krause, Darwina i první českou větu. In: *Médiář: Denně o médiích, reklamě a marketingu* [online]. 1. 6. 2011 [cit. 2012-04-30]. Dostupné z: <http://www.mediar.cz/academia-spustila-online-obchod-s-e-knihami-nabizi-krause-darwina-i-prvni-ceskou-vetu/>

AUST, Ondřej. Euromedia spustí na Ebux.cz prodej e-knih, nabídne Němcové Babičku či Klause. In: *Médiář: Denně o médiích, reklamě a marketingu* [online]. 29. 3. 2011 [cit. 2012-04-30]. Dostupné z: <http://www.mediar.cz/euromedia-ebux-cz-e-knihy-wooky-nemcove-babicka-klaus/>

- Average Salary In United States. *Average Salary Survey 2011/2012* [online]. 3. 1. 2012 [cit. 2012-04-07]. Dostupné z: <http://www.averagesalariesurvey.com/article/average-salary-in-united-states/15200316.aspx>
- AZW. In: *MobileRead Wiki* [online]. 18. 1. 2012 [cit. 2012-03-01]. Dostupné z: <http://wiki.mobileread.com/wiki/AZW>
- BABKA, Stanislav. EKnihy: úvodní informace. In: *Grafika.cz* [online]. 13.11.2001 [cit. 2011-11-28]. Dostupné z: <http://www.grafika.cz/art/sazba/eknihy01.html>
- BARÁNEK, Tomáš. Ebooky, rok třetí: poznámky nakladatele. In: *Jan Melvil Publishing* [online]. 20. 1. 2012 [cit. 2012-05-02]. Dostupné z: <http://novinky.melvil.cz/ebooky-rok-treti-poznamky-nakladatele>
- BARÁNEK, Tomáš. Ebooky: český knižní trh se lehce otrásá - revoluce začíná dnes a Melvil je u toho. In: *Jan Melvil publishing* [online]. 2011 [cit. 2012-04-30]. Dostupné z: <http://novinky.melvil.cz/ebooky-cesky-knizni-trh-se-lehce-otrasa-revol>
- BODLÁK, Martin. Nedůstojný konec Mobipocketu. In: *Palmknihy.cz (blog)* [online]. 9. 9. 2009 [cit. 2012-03-12]. Dostupné z: <http://blog.palmknihy.cz/2009/09/nedustojny-konec-mobipocketu.html>
- BONSOR, Kevin. How Electronic Ink Works. In: *HowStuffWorks* [online]. [cit. 2012-01-16]. Dostupné z: <http://electronics.howstuffworks.com/gadgets/high-tech-gadgets/e-ink.htm>
- ČERMÁK, Miloš. Američané přisedlali na tablety rychleji, než se čekalo. In: *FUTURUM* [online]. 24. 1. 2012 [cit. 2012-03-10]. Dostupné z: <http://futura.cz/clanky/americane-presedlali-na-tablety-rychleji-nez-se-cekalo.987/>
- Čtečka elektronických knih Amazon Kindle může pomáhat i slabozrakým. In: *Amazon-Kindle.cz* [online]. 28. 3. 2011 [cit. 2012-02-25]. Dostupné z: <http://www.amazon-kindle.cz/ctecka-eletronickykh-knih-amazon-kindle-muze-pomahat-i-slabozrakym/>
- Display Module Colors (SiPix). SIPIX IMAGING, Inc. *SiPix* [online]. [cit. 2012-01-26]. Dostupné z: <http://www.sipix.com/products/colorspop.html>
- DOC. In: *MobileRead Wiki* [online]. - [cit. 2012-03-12]. Dostupné z: <http://wiki.mobileread.com/wiki/DOC>
- DOČEKAL, Daniel. Apple odmítlo Sony aplikaci pro iOS. In: *BOOKZ.CZ* [online]. 1. 2. 2011 [cit. 2012-04-28]. Dostupné z: <http://www.bookz.cz/wordpress/2011/02/01/apple-odmitlo-sony-reader-aplikaci-pro-ios/#more-399>

- DOČEKAL, Daniel. DRM ano či ne. In: *BOOKZ.CZ* [online]. 26.9.2010 [cit. 2012-03-01]. Dostupné z: <http://www.bookz.cz/wordpress/2010/09/26/drm-ano-ci-ne/>
- DOČEKAL, Daniel. E Ink oznámil dostupnost barevného e-ink displeje. In: *BOOKZ.CZ* [online]. 10.11.2010 [cit. 2012-01-16]. Dostupné z: <http://www.bookz.cz/wordpress/2010/11/10/e-ink-oznamil-dostupnost-barevneho-e-ink-displeje/#more-298>
- DOČEKAL, Daniel. Hanvon E920 - První barevná čtečka s e-ink displejem. In: *BOOKZ.CZ* [online]. 10.1.2011 [cit. 2012-01-16]. Dostupné z: <http://www.bookz.cz/wordpress/2011/01/10/hanvon-e920-prvni-barevna-ctecka-s-e-ink-displejem/>
- DOČEKAL, Daniel. Prodej e-knihy na EBux.cz (Euromedia) je (bohužel) jenom Wooky. In: *BOOKZ.cz: E-knihy (E-books) klasické knihy (ne)nahradí* [online]. 24.11.2010 [cit. 2012-04-30]. Dostupné z: <http://www.bookz.cz/wordpress/2011/03/29/prodej-e-knihy-na-ebux-cz-euromedia-je-bohuzel-jenom-wooky/>
- DOČEKAL, Daniel. Rajknih.cz není až tak ráj knih, ale snaha se cení. In: *BOOKZ.cz: E-knihy (E-books) klasické knihy (ne)nahradí* [online]. 24.11.2010 [cit. 2012-04-30]. Dostupné z: <http://www.bookz.cz/wordpress/2010/11/24/rajknih-cz-neni-az-tak-raj-knih-ale-snaha-se-ceni/>
- DOČEKAL, Daniel. Wooky Tablet Reader je ve skutečnosti Archos 70b (a není to moc ani e-čtečka). In: *BOOKZ.CZ* [online]. 10.11.2011 [cit. 2012-01-16]. Dostupné z: <http://www.bookz.cz/wordpress/2011/11/10/wooky-tablet-reader-je-ve-skutecnosti-archos-70b-a-neni-to-moc-ani-e-ctecka/>
- EBooks on Demand (EOD). In: KAMRÁDKOVÁ, Kateřina. *NTK: Národní technická knihovna* [online]. 24.2.2012 [cit. 2012-03-01]. Dostupné z: <http://www.techlib.cz/cs/787-eod-ebooks-on-demand/>
- Eink technologie. *Ecti.cz* [online]. [cit. 2012-01-26]. Dostupné z: <http://www.ecti.cz/eink-technologie/>
- Energy Book 1162. ENERGY SISTEM SOYNTEC S.A. *Energy Sistem* [online]. [cit. 2012-04-28]. Dostupné z: http://www.energysistem.com/cz-en/products/ebook_reader/e-ink_series/38441-energy_book_1162/

- Energy Book 4050 Touch. ENERGY SISTEM SOYNTEC S.A. *Energy Sistem* [online]. [cit. 2012-04-28]. Dostupné z: http://www.energysistem.com/cz-en/products/ebook_reader/e-ink_series/38441-energy_book_1162/
- EPub. In: *MobileRead Wiki* [online]. - [cit. 2012-03-12]. Dostupné z: <http://wiki.mobileread.com/wiki/EPUB>
- EReading First Edition - první čtečka s možností nákupu českých eknih. In: *EReading ebook store* [online]. [cit. 2012-02-25]. Dostupné z: <http://www.ereading.cz/cs/ctecky-elektronicky-knih> <http://www.ebooczek.cz/2011/05/kindle-v-rol-i-maminky-hlasite-cteni/>
- Evropská síť knihoven. In: *EOD eBooks* [online]. [cit. 2012-03-01]. Dostupné z: <http://www.books2ebooks.eu/cs/partner>
- Evropské knihy dostupné ve formě elektronických knih – na objednávku a za rozumnou cenu. In: *EOD eBooks* [online]. [cit. 2012-03-01]. Dostupné z: <http://books2ebooks.eu/cs/about>
- Hanlin eBook. In: *MobileRead Wiki* [online]. [cit. 2011-12-20]. Dostupné z: http://wiki.mobileread.com/wiki/Hanlin_eBook
- Hanlin M2. In: *MobileRead Wiki* [online]. [cit. 2011-12-20]. Dostupné z: http://wiki.mobileread.com/wiki/Hanlin_M2
- Hanlin V3. In: *MobileRead Wiki* [online]. [cit. 2011-12-20]. Dostupné z: http://wiki.mobileread.com/wiki/Hanlin_V3
- Hanlin V8. In: *MobileRead Wiki* [online]. [cit. 2011-12-20]. Dostupné z: http://wiki.mobileread.com/wiki/Hanlin_V8
- Hanlin V90. In: *MobileRead Wiki* [online]. [cit. 2011-12-20]. Dostupné z: http://wiki.mobileread.com/wiki/Hanlin_V90
- Homola Jan. Print on demand. *Inflow: information journal* [online]. 2009, roč. 2, č. 3 [cit. 2012-02-17]. Dostupné z: <http://www.inflow.cz/print-demand>. ISSN 1802-9736.
- HOREL, Viktor. Amazon Kindle 3 WiFi / WiFi +3G. In: *DigiKnihy* [online]. 22.8.2011 [cit. 2012-02-25]. Dostupné z: <http://www.digiknihy.cz/produkty/amazon/kindle-keyboard>
- HOREL, Viktor. Jinke Hanlin eReader V90 s 800MHz CPU – skladem!. In: *DigiKnihy* [online]. 26. 7. 2011 [cit. 2011-12-20]. Dostupné z: <http://www.digiknihy.cz/jinke-hanlin-ereader-v90-s-800mhz-cpu-skladem>

- HOREL, Viktor. Srovnání 7-mi různých E-Ink/SiPix displejů. In: *DigiKnihy* [online]. 5.4.2011 [cit. 2012-01-26]. Dostupné z: <http://www.digiknihy.cz/srovnani-7-mi-ruznych-e-inkspix-displeju>
- HRNČÍŘOVÁ, Helena. Národní digitální knihovna. *Knihovnický zpravodaj Vysočina* [online]. 2012, roč. 12, č. 1 [cit. 2012-05-04]. ISSN 1213-8231. Dostupné z: <http://kzv.kkvysociny.cz/default.aspx?id=1384>
- Hybridní technologie displejů: to nejlepší z LCD a e-knih. In: *Extranotebook* [online]. 19. 4. 2011 [cit. 2012-02-17]. Dostupné z: <http://extranotebook.cnews.cz/hybridni-technologie-displeju-nejlepsi-z-lcd-e-knih>
- Informace o e-knihách. NAKLADATELSTVÍ ACADEMIA. *Academia e-knihy* [online]. 2011 [cit. 2012-04-30]. Dostupné z: <http://eknihy.academia.cz/informace-o-e-knihach.html>
- IRIVER STORY HD. In: *MobileRead Wiki* [online]. - [cit. 2012-04-28]. Dostupné z: http://wiki.mobileread.com/wiki/Iriver_Story_HD
- ISO 32000-1:2008. In: *International Organization for Standardization: International Standards for Business, Government and Society* [online]. - [cit. 2012-03-12]. Dostupné z: http://www.iso.org/iso/catalogue_detail?csnumber=51502
- JAVŮREK, Karel. Apple má nový patent na hybridní displej s LCD i e-ink technologií. In: *Živě.cz* [online]. 12.4.2011 [cit. 2012-02-17]. Dostupné z: <http://www.zive.cz/bleskovky/apple-ma-novy-patent-na-hybridni-displej-s-lcd-i-e-ink-technologie/sc-4-a-156603/default.aspx>
- JEŘÁBEK, Antonín. Mezinárodní registrační systémy. NÁRODNÍ KNIHOVNA ČESKÉ REPUBLIKY. *Národní knihovna České republiky* [online]. 13. 1. 2012 [cit. 2012-04-07]. Dostupné z: <http://nkp.cz/pages/page.php3?nazev=ISBN, ISMN, ISSN&submenu3=17#ISBN>
- Jinke. In: *MobileRead Wiki* [online]. [cit. 2011-12-20]. Dostupné z: <http://wiki.mobileread.com/wiki/Jinke>
- JINKE. *Welcome to Jinke!* [online]. [cit. 2011-12-20]. Dostupné z: <http://www.jinke.com.cn/Compagesql/English/index.asp>
- Kindle 3G WiFi. In: *MobileRead Wiki* [online]. [cit. 2011-11-28]. Dostupné z: http://wiki.mobileread.com/wiki/Amazon_Kindle_3
- Kindle DX. In: *MobileRead Wiki* [online]. [cit. 2011-11-28]. Dostupné z: http://wiki.mobileread.com/wiki/Kindle_DX

- Kindle Touch. In: *MobileRead Wiki* [online]. [cit. 2011-11-28]. Dostupné z:
http://wiki.mobileread.com/wiki/Kindle_Touch
- Kindle: Amazon's Original Wireless Reading Device (1st generation). AMAZON. *Amazon.com* [online]. [cit. 2011-11-28]. Dostupné z:
<http://www.amazon.com/exec/obidos/ASIN/B000FI73MA/3MA-20>
- Knihy jako miliardový byznys: o část českého trhu budou usilovat jejich elektronické verze. EREADING S. R. O. *EReading: ebook store* [online]. 7. 9. 2010 [cit. 2012-04-30]. Dostupné z:
<http://www.ereading.cz/cs/tiskove-zpravy>
- KOUBA, Tomáš. PDF - přenosný formát dokumentů. In: *Hw.cz* [online]. 1. 11. 1999 [cit. 2012-03-12]. Dostupné z: <http://www.hw.cz/teorie-a-praxe/dokumentace/pdf-prenosny-format-dokumentu.html>
- KOVALÍK, Jan. Čtečky nemají budoucnost, DRM ji má, říká šéf Euromedia. In: *DATARAMA: Aktuálně.cz* [online]. 13.12.2011 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z:
<http://datarama.aktualne.centrum.cz/clanek.phtml?id=725049>
- KOVALÍK, Jan. Recenze: Tablet Wooky na knihy není a časopisů je málo. In: *Datarama* [online]. 20. 12. 2011 [cit. 2012-03-10]. Dostupné z:
<http://datarama.aktualne.centrum.cz/clanek.phtml?id=725123>
- KUPKA, Marcel. Stalo se: Poprvé vychází eknihy dřív než kniha tištěná. In: *Sourcouf: Knihy, recenze, názory* [online]. 29. 2. 2012 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z:
<http://www.sourcouf.cz/2012/02/stalo-se-poprve-vychazi-e-kniha-driv.html>
- LAYTON, Julia. How Digital Rights Management Works. In: *How Stuff Works* [online]. 2011 [cit. 2012-03-01]. Dostupné z: <http://computer.howstuffworks.com/drm.htm>
- LÉR, Martin. Kdo nabízí eknihy na českém trhu. *Lupa.cz* [online]. 20. 9. 2010 [cit. 2012-04-30]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/kdo-nabizi-eknihy-na-ceskem-trhu/>
- MATTHEWS, Jason. *How to make, market and sell ebooks all for free: ebooksuccess4free*. Truckee, Calif: J. Matthews, 2010, s. 100. ISBN 9781451537079.
- MOBI. In: *MobileRead Wiki* [online]. - [cit. 2012-03-12]. Dostupné z:
<http://wiki.mobileread.com/wiki/MOBI>
- MobiPocket Reader. In: *MobileRead Wiki* [online]. - [cit. 2012-03-12]. Dostupné z:
http://wiki.mobileread.com/wiki/MobiPocket_Reader
- MobiPocket. In: *MobileRead Wiki* [online]. - [cit. 2012-03-12]. Dostupné z:
<http://wiki.mobileread.com/wiki/MobiPocket>

MReader 1. In: *MobileRead Wiki* [online]. [cit. 2011-12-10]. Dostupné z:

http://wiki.mobileread.com/wiki/MReader_1

Nejúspěšnější slovenské internetové knihkupectví Martinus vstoupilo na český trh. In: *Lupa.cz*

[online]. 1. 2. 2012 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z:

<http://www.lupa.cz/zpravicky/nejuspesnejsi-slovenske-internetove-knihkupectvi-martinus-vstoupilo-na-cesky-trh/>

Nook Simple Touch Reader. In: *ABC Linuxu* [online]. 10.10.2011 [cit. 2011-12-03]. Dostupné z:

<http://www.abclinuxu.cz/blog/perkele/2011/10/nook-simple-touch-reader>

NOOK Simple Touch™. BARNES & NOBLE. *Barnes & Noble: BN.com* [online]. [cit. 2011-12-03].

Dostupné z: <http://www.barnesandnoble.com/p/nook-simple-touch-barnes-noble/1102344735>

nook touch. In: *MobileRead Wiki* [online]. [cit. 2011-12-03]. Dostupné z:

http://wiki.mobileread.com/wiki/Nook_touch

NÝVLT, Václav. Apple jde čtečkám po krku, patentuje hybridní e-ink/LCD displej. In: *Technet.cz*

[online]. 13. 4. 2011 [cit. 2012-02-17]. Dostupné z: http://notebooky.idnes.cz/apple-jde-cteckam-po-krku-patentuje-hybridni-e-ink-lcd-displej-ptb-/tech-a-trendy-nb.aspx?c=A110413_102825_tech-a-trendy-nb_nyv

O nás. In: *Palmknihy: knihy ve vaší dlani* [online]. [cit. 2012-04-30]. Dostupné z:

<http://www.palmknihy.cz/web/p/o-nas>

O projektu Palmknihy. In: *Palmknihy: knihy ve vaší dlani* [online]. [cit. 2012-04-30]. Dostupné z:

<http://palmknihy.cz/free/index.php?INFO=czech>

O projektu. In: *Knihoběžník* [online]. [cit. 2012-05-01]. Dostupné z:

<http://www.knihobeznik.cz/o-projekte>

OWEN, Laura Hazard. Let Readers Share E-Books, And They'll Really Take Off. In: *PaidContent: The Economics of Digital Content* [online]. 26. 8. 2011 [cit. 2012-04-26]. Dostupné z:

<http://paidcontent.org/2011/08/26/419-let-readers-share-e-books-and-theyll-really-take-off/>

PAGEone. In: *MobileRead Wiki* [online]. [cit. 2011-12-10]. Dostupné z:

<http://wiki.mobileread.com/wiki/PAGEone>

PALMKNIHY. *Palmknihy - přehled trhu*. Praha, 8. 2. 2012. Prezentace z tiskové konference.

PAVLÍČEK, Radek. Kindle poslepu: aneb přístupnost Kindle pro nevidomé. In: *POSLEPU: POMoc*

SLEPým Uživatelům - přístupnost webových stránek, asistivní technologie pro

- handicapované uživatele* [online]. 24. 3. 2011 [cit. 2012-04-19]. Dostupné z:
<http://poslepu.blogspot.com/2011/03/kindle-poslepu-aneb-pristupnost-kindle.html>
- PDF. In: *MobileRead Wiki* [online]. - [cit. 2012-03-12]. Dostupné z:
<http://wiki.mobileread.com/wiki/PDF>
- PER5162. PRESTIGIO. *Prestigio: The Art of Hi-Tech* [online]. [cit. 2012-01-16]. Dostupné z:
http://www.prestigio.cz/products/eBook-readers/3-series/eBook_Reader_PER5162B_W
- Pixelar MReader* [online]. [cit. 2011-12-10]. Dostupné z: <http://www.mye-reader.co.uk/ereader.php>
- PocketBook IQ. *E-Readers Plaza* [online]. [cit. 2011-12-10]. Dostupné z:
http://www.pocketbookreader.com/PocketBook_IQ.html
- PocketBook. In: *MobileRead Wiki* [online]. [cit. 2011-12-03]. Dostupné z:
<http://wiki.mobileread.com/wiki/Pocketbook>
- Popis technologie E-Ink. In: *Zonerbooks.cz* [online]. [cit. 2012-01-16]. Dostupné z:
<http://www.zonerbooks.cz/inpage/popis-technologie-e-ink/>
- Price list (valid from 16/11/2010). In: *EOD eBooks* [online]. [cit. 2012-03-01]. Dostupné z:
<http://www.books2ebooks.eu/cs/prices>
- Proč nakupovat u nás. In: *Martinus.cz* [online]. [cit. 2012-05-01]. Dostupné z:
http://www.martinus.cz/?uMod=other&uTyp=doc&uDoc=proc_prave_u_nas
- Prodej e-knih v internetovém knihkupectví Kosmas.cz. In: *Kosmas: internetové knihkupectví* [online]. 4. 1. 2012 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://www.kosmas.cz/info/tz-eknihy-leden2012>
- PRS350. In: *MobileRead Wiki* [online]. - [cit. 2012-04-28]. Dostupné z:
<http://wiki.mobileread.com/wiki/PRS350>
- PRS600. In: *MobileRead Wiki* [online]. - [cit. 2012-04-28]. Dostupné z:
<http://wiki.mobileread.com/wiki/PRS600>
- PRST1. In: *MobileRead Wiki* [online]. - [cit. 2012-04-28]. Dostupné z:
<http://wiki.mobileread.com/wiki/PRST1>
- RYLICH, Jan. Elektronické knihy včera, dnes a zítra. *Knihovnický zpravodaj Vysočina* [online]. 2012, roč. 12, č. 1 [cit. 2012-05-02]. ISSN 1213-8231. Dostupné z:
<http://kzv.kkvysociny.cz/default.aspx?id=1391>

- SCHÖN, Otakar. E-knihy v Česku - za rok 30 tisíc prodaných, 2,6 milionu stažených. In: *IHNed.cz* [online]. 6.1.2012 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://tech.ihned.cz/geekosfera/c1-54357010-e-knihy-v-cesku-za-rok-30-tisic-prodanych-2-6-milionu-stazenych>
- SiPix. In: *MobileRead Wiki* [online]. [cit. 2012-01-26]. Dostupné z: <http://wiki.mobileread.com/wiki/SiPix>
- SONY. In: *MobileRead Wiki* [online]. - [cit. 2012-04-28]. Dostupné z: <http://wiki.mobileread.com/wiki/SONY>
- Statistiky Palmknih. In: *Palmknihy: knihy ve vaší dlani* [online]. [cit. 2012-04-30]. Dostupné z: <http://palmknihy.cz/free/index.php?STAT=overall>
- The EPUB Format. *Web-Books.com* [online]. 24. 11. 2011 [cit. 2012-03-12]. Dostupné z: <http://www.web-books.com/Publishing/epub.htm>
- The SiPix Microcup®. SIPIX IMAGING, INc. *SiPix* [online]. [cit. 2012-01-26]. Dostupné z: <http://www.sipix.com/technology/index.html>
- Tiskové zprávy. EREADING.CZ, s. r. o. *EReading.cz* [online]. 14. 11. 2011 [cit. 2012-03-10]. Dostupné z: <http://www.ereading.cz/cs/tiskove-zpravy>
- TTS. In: *MobileRead Wiki* [online]. [cit. 2012-02-25]. Dostupné z: <http://wiki.mobileread.com/wiki/TTS>
- TXT. In: *MobileRead Wiki* [online]. - [cit. 2012-03-12]. Dostupné z: <http://wiki.mobileread.com/wiki/TXT>
- VLČEK, Jiří. PocketBook 360 - to nejlepší, co je k mání!. In: *Palmknihy.cz (blog): Lehké čtení o elektronických knihách* [online]. 17.4.2010 [cit. 2011-12-10]. Dostupné z: <http://blog.palmknihy.cz/2010/04/pocketbook-360-to-nejlepsi-co-je-k-mani.html>
- VNOUČEK, Petr. Čtečka Kindle nemá v českém prostředí co dělat, říká spoluzakladatel obchodu s elektronickými knihami eReading.cz. *Reflex: společenský týdeník* [online]. Praha: Ringier ČR, 2012 [cit. 2012-04-30]. ISSN 0862-6634. Dostupné z: <http://www.reflex.cz/clanek/zpravy/44679/ctecka-kindle-nema-v-ceskem-prostredi-co-delat-rika-spoluzakladatel-obchodu-s-elektronickymi-knihami-ereading-cz.html>
- VŠETEČKA, Roman. Amazon chce rozjet epochu digitálních čteček elektronických knih. In: *Technet.cz* [online]. 19. 11. 2007 [cit. 2012-03-10]. Dostupné z: http://technet.idnes.cz/amazon-chce-rozjet-epochu-digitalnich-ctecek-elektronickych-knih-pyg-/hardware.aspx?c=A071119_155619_hardware_vse

- VŠETEČKA, Roman. Amazon zlevní čtečku elektronických knih Kindle a pustí ji do světa. In: *Technet.cz* [online]. 7. 10. 2009 [cit. 2012-03-10]. Dostupné z: http://technet.idnes.cz/amazon-zlevni-ctecku-elektronickych-knih-kindle-a-pusti-ji-do-sveta-1pe-/hardware.aspx?c=A091007_125831_hardware_vse
- VYLEŤAL, Martin. Hana Žáková (Kosmas): DRM není do budoucna tou správnou cestou. *Lupa.cz* [online]. 21.2.2012 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/hana-zakova-kosmas-drm-neni-do-budoucna-tou-spravnou-cestou/>
- VYLEŤAL, Martin. E-knih se letos prodá několikanásobně více než loni. In: *Lupa.cz* [online]. 9. 5. 2012 [cit. 2012-05-14]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/e-knih-se-letos-proda-nekolikanasobne-vice-nez-loni/>
- Výsledky po měsíci na trhu s elektronickými knihami. In: *Kosmas: internetové knihkupectví* [online]. 4. 1. 2012 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://www.kosmas.cz/info/tz-eknihy-prosinec>
- We Tell Stories: Six authors. Six stories. Six weeks. PENGUIN BOOKS LTD. *We Tell Stories: Digital Fiction from Penguin*. [online]. 1995-2008 [cit. 2012-04-24]. Dostupné z: <http://wetellstories.co.uk/>
- What is EVDO / Mobile Broadband?. *3GStore: Helping You Stay Connected* [online]. [cit. 2012-01-16]. Dostupné z: http://3gstore.com/page/78_what_is_evdo_mobile_broadband.html
- Wireless, Whispernet and Whispersync. In: *Amazon.com Help* [online]. [cit. 2012-03-01]. Dostupné z: <http://www.amazon.com/gp/help/customer/display.html?nodeId=200375890>
- WOOKY. *Wooky: Info o projektu* [online]. [cit. 2012-01-16]. Dostupné z: <http://www.wooky.cz/>
- ZANDL, Patrick. Jak jsem prodal více knížek než Stieg Larsson (*). In: *Lupa.cz* [online]. 18. 4. 2012 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/jak-jsem-prodal-vice-knizek-nez-stieg-larsson/>
- ZANDL, Patrick. Pokus zvaný Koncernová pětiletka. In: *Marigold.cz* [online]. 28. 1. 2011 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://www.marigold.cz/item/pokus-zvany-koncernova-petiletka>

Seznam příloh

Příloha č. 1: Srovnání parametrů jednotlivých čteček (tabulka)

Příloha č. 2: Schéma fungování zobrazovací technologie e-ink (obrázek)

Příloha č. 3: Schéma fungování zobrazovací technologie SiPix (obrázek)

Příloha č. 4: Porovnání zobrazení technologií E-ink a SiPix (obrázek)

Příloha č. 5: Porovnání oblíbenosti formátů e-knih u serveru Kosmas.cz (tabulka)

**Příloha č. 6: Porovnání prodejů vybraných tištěných a elektronických knih v období
1. 11. – 31. 12. 2012 na serveru Kosmas.cz (tabulka)**

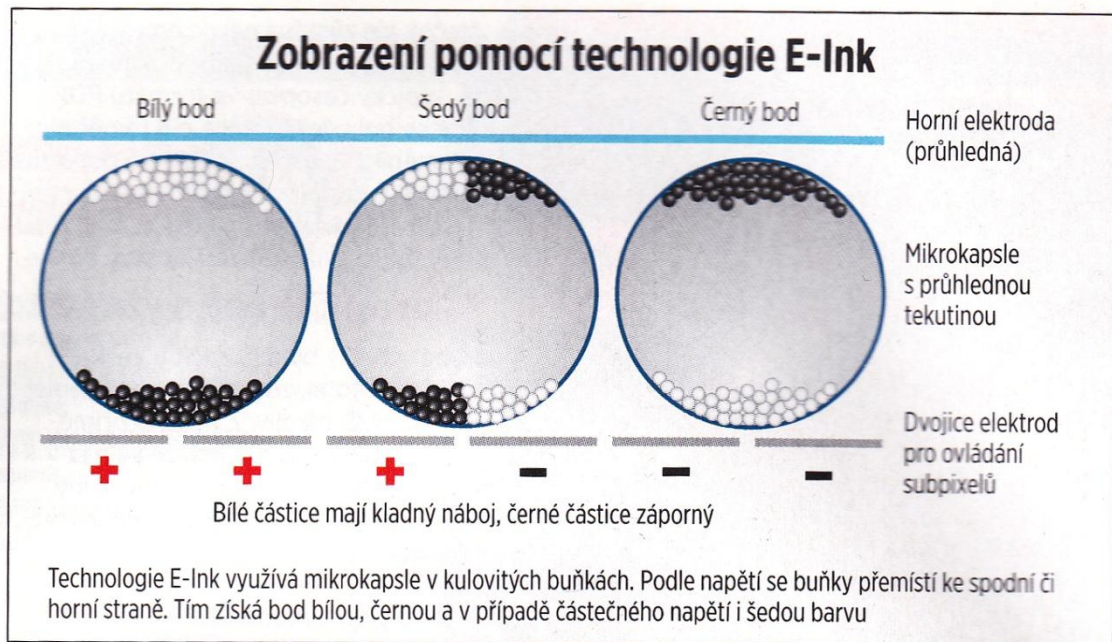
**Příloha č. 7: Žebříček nejprodávanějších elektronických knih za měsíc duben 2012
(tabulka)**

Přílohy

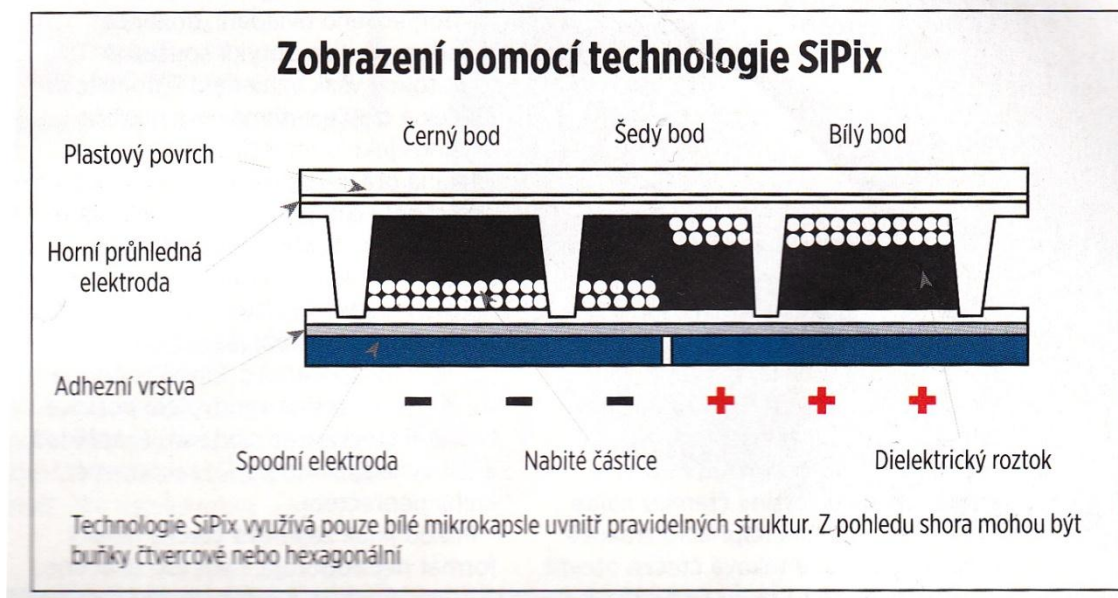

Příloha č. 2: Schéma fungování zobrazovací technologie E-ink (obrázek)

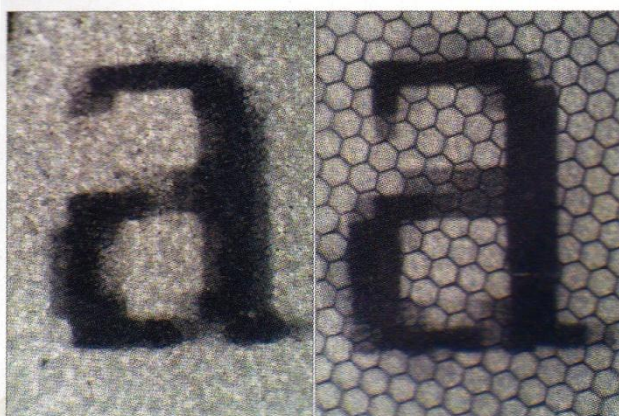
Zdroj: KURUC, Jiří a Pavel SLOVÁČEK. Knihovně odzvonilo. *Computer*. 2011, XVIII, č. 11, s. 84-93. ISSN 1210-8790.

Příloha č. 3: Schéma fungování zobrazovací technologie SiPix (obrázek)

Zdroj: KURUC, Jiří a Pavel SLOVÁČEK. Knihovně odzvonilo. *Computer*. 2011, XVIII, č. 11, s. 84-93. ISSN 1210-8790.

Příloha č. 4: Porovnání zobrazení technologií E-ink a SiPix (obrázek)

Praktický rozdíl mezi technologií E-ink a SiPix pod mikroskopem. Vlevo jsou patrné kulovité buňky, vpravo pravidelná hexagonální struktura. Buňky SiPix mohou být černé jen zčásti

Zdroj: KURUC, Jiří a Pavel SLOVÁČEK. Knihovněm odzvonilo. *Computer*. 2011, XVIII, č. 11, s. 84-93. ISSN 1210-8790.

Příloha č. 5: Porovnání oblíbenosti formátů e-knih u serveru Kosmas.cz (tabulka)*E-knihy v prodeji:*

Formát	zastoupeno	
	v nabídce	staženo
Pdf	33%	11%
Epub	30%	35%
Mobi	30%	49%
Pdf s DRM	4%	2%
Epub s DRM	3%	3%

E-knihy zdarma ke stažení:

Formát	zastoupeno	
	v nabídce	staženo
Pdf	43%	33%
Epub	29%	30%
Mobi	29%	37%

Zdroj: Tisková zpráva Kosmas.cz, leden 2012: <http://www.kosmas.cz/info/tz-eknihy-leden2012>

Příloha č. 6: Porovnání prodejů vybraných tištěných a elektronických knih v období 1. 11. – 31. 12. 2012 na serveru Kosmas.cz (tabulka)

Násobně vyšší prodeje elektronických knih než knih tištěných

Týká se starších kultovních titulů. Předpokladem dobrých prodejů je nižší cena. Objevují se zde i elektronické knihy, jejichž tištěná verze není dočasně či trvale dostupná.

Příklad	Prodej elektr. verze	Prodej tištěné verze 2011	Prodej tištěné verze 2010	Komentář Kosmas
Stopařův průvodce Galaxií 1. / Douglas Adams	233	128	155	Starší kultovní titul, snadno dostupné nelegální kopie, zaváděcí cena u e-knihy 50 Kč.
Tahle země není pro starý / Cormac McCarthy	98	30	25	Bestseller nositele Pulitzerovy ceny.
Modlitba za Owena Meanyho / John Irving	123	36	27	Starší titul slavného autora.

Násobně vyšší prodeje knih tištěných než knih elektronických

Zajímavé zejména u dobře prodejných knih, jejichž obě verze vyšly krátce po sobě. Při porovnání s prodeji obdobných titulů (např. stejných autorů) to v tuto chvíli vypadá, že prodeje elektronických knih nesnižily prodeje knih tištěných, tedy že obava z kanibalizace se zatím nepotvrdila.

Příklad	Prodej elektr. verze	Prodej tištěné verze	Komentář Kosmas
Alef / Paulo Coelho	126	261	Novinka bestsellerového autora, el. verze vyšla krátce po vydání tištěné verze.
Pentagram / Jo Nesbø	56	102	Skandinávský detektivní bestseller.
Drž mě pevně, miluj mě zlehka / Robert Fulghum	70	350	Novinka bestsellerového autora, el. verze vyšla krátce po vydání tištěné verze.

Srovnatelné prodeje elektronických knih a knih tištěných

Je typické pro starší prodejné tituly.

Příklad	Prodej elektr. verze	Prodej tištěné verze	Komentář Kosmas
Povídky o ženách / kol.	44	34	Starší antologie povídek oblíbených českých autorů.
Hovno hoří / Petr Šabach	35	28	Starší velmi známý titul oblíbeného autora.

Pozn.: údaje o prodeji v tabulkách vychází vždy srovnatelného časového období.

Zdroj: tisková zpráva Kosmas.cz, leden 2012: <http://www.kosmas.cz/info/tz-eknihy-leden2012>

Příloha č. 7: Žebříček nejprodávanějších elektronických knih za měsíc duben 2012 (tabulka)

Autor	Název	Nakladatelství
Jo Nesbo	Spasitel	Kniha Zlín
Jo Nesbo	Nemesis	Kniha Zlín
Jo Nesbo	Lovci hlav	Kniha Zlín
Jo Nesbo	Pentagram	Kniha Zlín
T. Sedláček, R.Chlupatý, D.Orrell	Soumrak homo economicus	Nakladatelství 65. pole
Nassim Nicholas Taleb	Černá labuť	Paseka
Lars Kepler	Paganiniho smlouva	Host
Tomáš Sedláček	Ekonomie dobra a zla	Nakladatelství 65. pole
Kateřina Tučková	Žitkovské bohyně	Host
Umberto Eco	Pražský hřbitov	Argo

Zdroj: SČKN (kosmas.cz, palmknihy.cz, eReading.cz);

<http://www.sckn.cz/index.php?p=ladderE>

(jde o první takto vypracovaný žebříček prodejnosti elektronických knih, nezapočítává však elektronické knihy z iBookstore ani Wooky)